

HORVÁTH SÁNDOR
JELENTÉS A MÉLYBŐL
Válogatott írások

Kárpátaljai Magyar Könyvek
283.

Sorozatszerkesztő és felelős kiadó: Dupka György

A kiadvány megjelenését a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet,
a Bethlen Gábor Alapítvány támogatta

© Horváth Sándor, 2019
© Intermix Kiadó, 2019

Borítókép, illusztrációk: **Benkő György**

Felelős szerkesztő: **Szemere Judit**
Borító, műszaki szerkesztő: **Dupka Zsolt**
A könyv elektronikus változata elérhető:
kmmi.org.ua (Adattár, könyvek)

Nyomdai munkák: Shark Kft.

ISBN 978-615-5757-13-6
ISSN 1022-0283

Horváth Sándor

JELENTÉS A MÉLYBŐL

Válogatott írások

INTERMIX KIADÓ

Ungvár – Budapest

2019

AJÁNLÁS HELYETT

Valószínűleg sokan, sokszor teszik fel maguknak a kérdést: mi is a vers? A modern korban, szakértői szerint „*a vers meghatározott ritmusnak alárendelt szavak logikus összecsengése*” (Jean Suberville), vagyis „*a ritmus adja a versnek az élet szívdobogását, a vérkeringés testmelegét*” (Komlós Aladár).

Minden versnek megvan a maga közönsége. Sokak számára egy versben az a fontos, hogy milyen érzéseket kelt, hogy megtalálja-e benne önmagát, azokat a gondolatokat, amelyek állandóan (vagy nagyritkán) foglalkoztatják. Mert, valljuk be, mai rohanó világunkban alig van időnk arra, hogy irodalommal foglalkozzunk. Verssel mostanában csak hétvégén az újságban, vagy esetleg egy vasárnapi prédikációban találkozunk, amikor a lelkészünk, beszédének színesítésére, idéz egy-egy költőtől. Ami biztos – a vers jó a léleknek, erre pedig mindenkinek szüksége van.

A költészet szolgálat, kiszolgáltatottság, szolgáltatás, meztelenség és kockázat. Kockázat, hiszen a korábban asztalfiókjának írt verseivel – amelyeket addig senki nem kritizált – a költő kiáll a nagyvilág elé, és megmutatja önmagát. Érzékenységet, szorongásait, a száj szögletében biccenő szavakat. Éppen ezért a versírás felelősség is, akárcsak minden más mesterség. Az embernek hinnie kell önmagában (de nem szabad önhittnek lennie), hogy tud olyat mondani, úgy írni, úgy látni a világot, ami esztétikai, érzelmi és tartalmi szempontból valamiféle értéket adhat az erre fogékony embereknek. Bízniuk kell abban is, hogy szükség van arra, amit alkot. És van, amikor semmi nem számít – írni kell és kész. Létszükséglet...

A költészet csodája abban rejlik, hogy a költő gondolt valamire és azt leírta, mi pedig elolvassuk/meghallgatjuk, gondolunk arról vala-

mit, és elmondjuk. Ha az ember és a vers találkozik, akkor megtörténik a csoda. Emiatt nélkülözhetetlen a költészet... Csodákra pedig szükség van. Kis csodákra és hatalmas csodákra egyaránt.

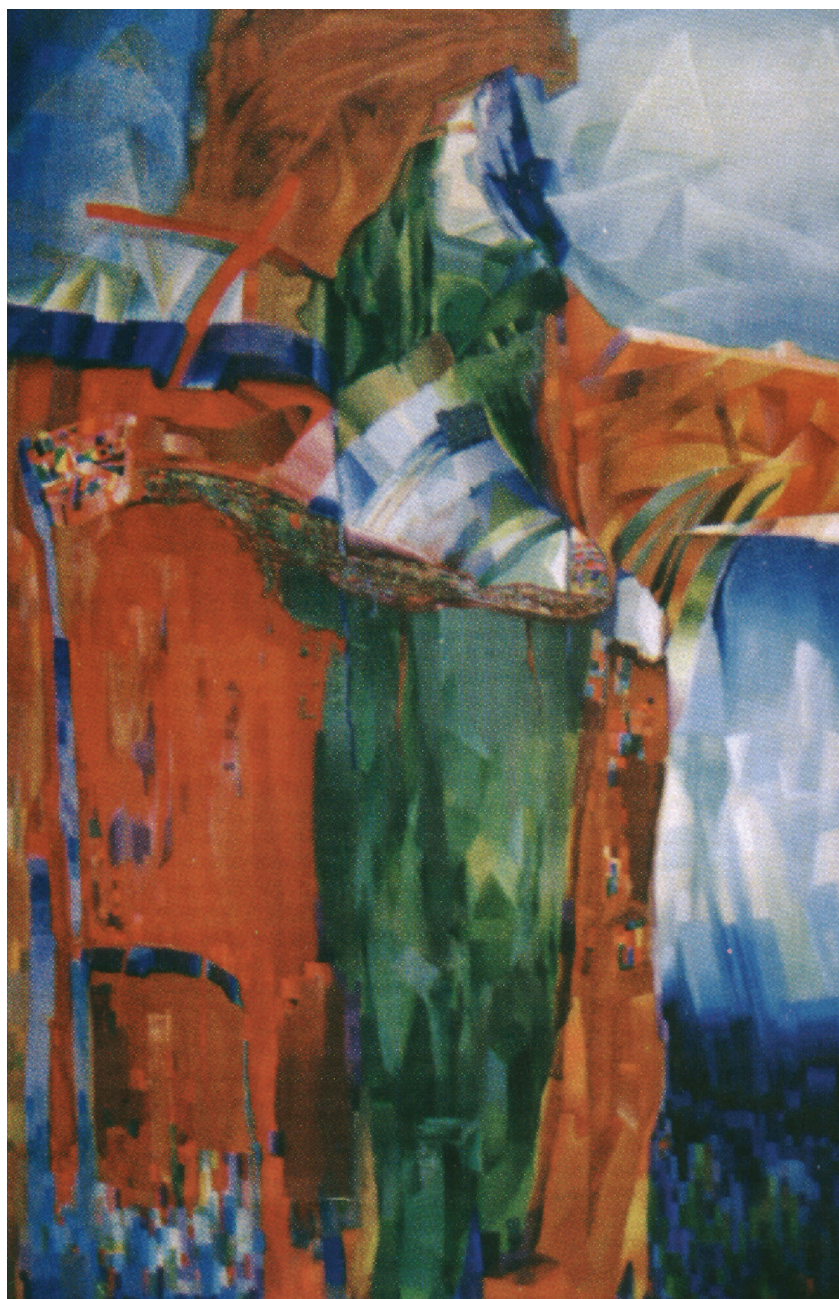
Ilyen apró és hatalmas csodákat művelt az elmúlt évtizedekben Horváth Sándor költő. A beregszászi munkáscsaládból indult újságírói, illetve költői/szépírói/szociográfusi karrier maradandó nyomot hagyott a XX. század második felének kárpátaljai magyar irodalmában.

A közelmúltban arra kértek, hogy próbáljam meg egyetlen mondatban összefoglalni Horváth Sándor munkásságát. Ez a mondat részemről így hangzik: *„Újságíróként és közéleti személyiségként is sokat tett a kárpátaljai civil mozgalmi élet kialakulásáért, illetve működéskéért, azonban a kárpátaljai magyarok himnuszaként is ismert Mert a haza nem eladó... kezdetű versével emberek tízezreinek a lelkébe is beírta magát.”*

A kötet, amelyet a tisztelt olvasó a kezében tart, válogatás Horváth Sándor életművéből. Olyan versek, novellák, drámák, szociográfiai írások gyűjteménye, amelyek az elmúlt évtizedekben születtek. Reméljük, hogy Önök is olyan szeretettel forgatják majd, ahogy mi összeállítottuk!

2019 adventjében
dr. Zubánics László,
a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke

HAZÁMAT MEGÁLMODOM

KISHAZA

(I.)

Hazámat megálmodom.
Anyámmá édesgetem.
Hogy félteni tudjam –
 csak ennyire segíts
 Istenem.

KISHAZA

(II.)

Hazájából
 aki fut,
 juthat szép világba.
Menekülhet
 álmokat
 aprópénzre váltva.

Én belesimulok
 a sarjádó fűbe.
Ráírom nevemet
 avarba süppedő kőre.
Velem kardok
 villannak.
Szívemből indulnak
 vérfolyam hadak.
Táplálja
 ősi jog.
Maradok.

KISHAZA (III.)

Mert a haza
nem eladó.

Ezüst pénzre
sem váltható.

Mert a haza
lelked része,
határait
belevéste
ezer éve
a hit.

Mert a haza
kereszted is.

Betlehemi
csillagod is.

Hiába tiporták hadak,
él.

Mert a haza
minden
kínokkal születő
mozdulat,
mit rejt
és elfelejt
az agy.

A haza
te magad
vagy.

KISHAZA

(IV.)

Az én hazám
csendes pentaton ének.
Ha a szívemhez hajolsz,
eléneklek néked.

SZÓSZOMJ

Ellobban az utolsó máglya.
Keresztjét felejtí a kín.
Kifolyik szemem
 álmot látva,
sötét robban a szivárványra,
így lesz hazugság –
 ami szín.

Csak álmodni kellene.
Legalább hazudni ellene.
Uszítani rájuk kutyát,
marcangolják petyhüdt húsát.

Támad, igéz a félelem,
hitemet idézi ellenem.
Belém tapossa a szót –
 a magyarra nem fordíthatót,
 mert az mama az.

Az egyedül igaz.
A kötő és oldó
A földet Hazává szántó.
Mit bárki, bárhogy kicsavar –
 akkor is
 magyar.

MAGADRA FESZÜLVE

Hazát akarsz,
hát álmodj jó magömlést.
Mert a haza késekéje
nem szánt szívszikest.
Kiöklendezett ide a Kárpátok alá
Ázsia, Európa.
Kutyák nyalják az ezerévest.
Légy boldog és megelégedett.

Hazát akarsz,
hát nem elég a fájás?
Úgyis elvetél a megerőszakolt.
Mіндеgy, hogy szűz vagy kitartott,
lehetsz magvető
vagy olyan, aki fizetett.
Légy boldog és megelégedett.

Hazát akarsz,
hát menj,
vagy ne menj el innen.
Légy kurva,
vagy csak játszd meg,
de soha ne feledd az óvszert.
Az impotencia a legnagyobb érdem.
Légy boldog és megelégedett.

Hazát akarsz,
hát feszítsd magadra a keresztet.
Innen az Isten sem ereszthet.

Hazát akarsz?
Vagy csak almot?
Meg sem vetlek.
Légy boldog és megelégedett.

A VERS

(I.)

Bérbeadott tollak
papírja
kurva.
Inkább írok
könnyekkel
verseket
jeltelen sírokra.

A VERS

(II.)

A legrövidebb út az igazsághoz.
Azt mondd, ez a vers.
A van ezer bogával köt magához,
Ezért lesz köze a fénynek a sárhoz,
Minden útnak a visszaforduláshoz.
Ezért csak fikció az igazság.
Teher, mit hited, ha hiszed
Rak ránk.

Ezért nyers
Erőszak a vers.

A VERS (III.)

Hidd el nekem.
Vibrál, jajong,
álmokat fal
bennem egy világ.
Egy másik Van.
Nem játék,
mert igazi kín.
Szétolvad benne
minden szín.
Elfolyik szemem világa.
Mert elmém
homályt álmodik.

A VERS (IV.)

Megpróbálom
megidézni
a legszebb szót.
Nem találok.

Körül homállyal,
bomló sugárral
épül a fagy.
Kutat a lélek,
merénylet
minden szótag.

Az ecset
átkozza a kezét.
Kódolt szitok
minden gondolat.

Vak vagyok.
Hagyjátok,
hogyan álmodjak
szavakká dadogott
szívárványokat.

A VERS

(V.)

Mintha a törvény
velem hirdetné
önös igazát.
S már mindegy,
penész vagy televény az,
ami életet mutat.
Csak nézem,
a lét hogyan vált
formát,
s enyészik el a szabadság.

A VERS

(VI.)

Herélt hitet álmodik
minden alantas szándék.
No meg hűséget.
Miféle játék...
Most ölni kellene.
Vagy imádkozni
Hogy kifolyjon szeme
az átkozottnak.
Mert miatta nincsen holnap,
s nem marad hely
a szívünkben
verssé könyörgött
szónak.

MÉLYPONT

Amikor egyedül maradsz a verssel,
olyan leszel,
mint párzó hím állat,
mit gyerekek, mert játszanak –
kővel megdobálnak.

SZERELEM

(I.)

Úgy szeretlek,
hogy magamba rejtem
a csendet.

Annyira féltelek,
hogy magammá imádom
a fényed.

SZERELEM

(II.)

Ha én szeretek,
az valami átok.
Sírokat ások.
Temetek.

Ha szeretek,
holtak
temetnek
eleveneket.

Ami csíra,
csak burok
a lét
selyemgubója.

SZERELEM

(III.)

Ha ima lennél, elmormolnálak.
Ha szó lennél,
 ki soha nem mondanálak.
Lehetnél
 folyó zúgásában a fény.
A Napot álmodnám beléd.
Lennél szikra, csillám,
 kérnélek,
 ragyogj rám.
Aztán tükröket hoznék,
s partjaidat
 felgyújtanám,
Maradj szikra
 rám omló éjszakán.

SZERELEM

(IV.)

Ne mozdulj.
Ne sekélyesedj
 a rossztól.
Légy örök
 (ha kell, hálót én szövök)
 vibrálás.
Csak egy könnycsepp
 (feloldozás)
világom arcán.

TAVASZI MONOLÓG

Az élet újból az elmúlást készül megtagadni.
Bölcsőt farag egy agg, százéves akác,
és rügyfakadás,
és dobogás, és villámlás, vizek áradása
egy elfelejtett
máglya harmadnapi lobogása, és a szerelem
első szívdobbanása,
és legyek, madarak milliós éves násza,
és gyökerekben
a lomb akarása
kiáltja a világ lét-nemlét-félelem ráncolta
maghasadás-gombafüst
bibircsókolta arcába: ÉLET.
ÉLET,
mert agyam, kezem, szívem,
agyam igaza, kezem igaza, szívem igaza,
igazam igaza
ellen a megsemmisítés konok anyagát
megatonnáknak mérik,
és rakétákat irányítanak szép röptű, fehér tollú,
mesékben ringatott, népdalban fürdetett,
háromcsoda-háromigazság galambomra,
mert mélytengeri csend és homály
csendhomályhalálra
ítélte a csillagszeműt.
Ha nem szólunk gyermekét szülő anya
világsikolyával,
és a gyermek első, mellkasemelő, kínra étlettel
felelő
félelem-kétely-kétség szálú, mégis
reménylángú

létjelével,
ha nem szólunk, nem mondjuk: NEM –
akkor
hiba az élet, a bölcső, a villám és az akarás,
a szerelem, a szívdobbanás, a nász és az akarás,
mert
megatonnákból mérik a megsemmisítés
konok anyagát,
és galambokra rakétával, és halálra
a csillagszeműt...
szólunk
anya világsikolyával és az ő életjellel,
szólunk, mert szólnunk kell.
Szólunk
piruló arccal az első ölelés, lázas remegés
boldog rémületében,
a csendes anyaság féltő, rejtő, megmentő hitében,
csak úgy egyedül, mint ki lemerül a mélybe,
együtt, sokan, harcosan, a kimondott szótól égve,
mint ki jött, és érkezett biztos révbe,
mint aki áll merengőn, vár, tudva, a másik
honnán jön
s megszólítja:
látod, így van ez öröktől, örökkön örökre.

BETYÁRÉNEK

Szimatolnak nyáladzó csipás kutyák.
Üres zsebemben kotorászok.
A vén élet lehullik rólam,
mikor ítélőszéked elé állok.

Na gyertek legények,
járjátok a táncot.
Rúgjátok szét a kutyák pofáját,
Rakjátok büszke nyakatokra a hit
csiri-csörgő láncát.

Zsebeimet megtöltöm rablott pénzzel,
Acsarkodnak rám a lopni gyávák.
Vén életemet is megváltom,
s elátkozom, hol megfogantam –
anyám patyolat nászágyát.

MINDENÜTT KERESZT

Kibélelték már szóval
a kalodákat.
Tűrj – mondták,
s a nyelvedet kitépték.
A csend az igazi érték.

Levelek görnyednek imára.
Ágak lapulnak
akasztófára,
minden halmon kereszt.
Rájuk imádják a Megváltót,
hogy ne beszéljen,
nyelvével tépik ki a szót.
Az igazságot.

Látod:
az emberfiát sírjában keresik.
Pedig
véredben elégett,
s megjelenik
nyelvedhez szegezett
szavakon.

FOHÁSZ

Én elfelejtem magam.
Az Isten is megbocsát
mert van.

Szép Istenem
kegyelmezz nekem.
Hitedben
vergődik lelkem.

Én a próbákat kiálltam.
Húsomban az izzó vasat
jéggé imádtam.

Ha volt bennem szerelem,
mások elvették,
ha volt hitem,
nem adtál hozzá
békét.

Hát add a tisztaságot,
a kimondható átkot.
Add
a belém forduló hazát,
a tűzégetettek igazát.

DÜBÖRGÉS

(Nagy László csendje)

Lovak, dübörgő paripák
Rontsatok minden éjen át.
Te fehér
 ménesben ragyogó,
 legyél köztük a tűz.
Úzz minden fakót.

Ha vágta már az iszonyat,
Ha görcsök tépik húsozat,
Ha minden mozdulatod kín –
 a kín...
Fuss, mert halállelkű, aki áll.

Ne hagyd, hogy ostor parancsa
Vigyen kipróbált utakra.
Dübörögjünk.
Vigyünk csóvát.

Tűz táncoljon minden pajtán.
A szabadságban elégünk,
Beissza a föld a fényünk,
 jel leszünk a létezés után.

ANATÓMIA

Mert a félelem lett csontvelő
A bátorság –
 ha mersz aludni
Az álom hőstett.
Csak az okádék valódi.
Minden önmagát hazudja.
Gyomorra száll az öntudat.
Lopott hitekből épül a lélek,
odakozmált minden gondolat.

MADÁRIJESZTŐ

Még nem is vetettünk,
s máris ellepik a földet
a varjak.

Pedig
lelkünket is belenyögtük
a maggal.

Szedik szemünk világát,
széttépik a pólyaföldet.
Az élet fényét kivájják.

Micsoda háború.

Én vetek,
ők a barázdába
halált hordanak.

Dögszag.
Csizmára tapadó károgas
hányadéka folyik,
fröccsen,
kifordul az eke nyomában.

Fogakat repeszt az átok
mikor barázdát szántok
e megkínlódott
földhazába.

Visszasírnak a sorok.

Varjakkal
és madárijesztőkkel
egyszerre harcolok.

MATERIALIZMUS

Mert ha egyszer
 megtörik
 a lélek,
többé nem állnak össze
 lényeggé
 a részek.
S csak hiánya marad
 az egésznek.

SZENVEDÉS

Valami álom,
 havon fogant
 belülről gyötrő dac.

Valami bánat,
 álmodott,
 mégis igaz.

Valahol lovakat herélnek,
 valahol tüdejét
 veszik a szélnek,
 megátkozzák az imát,
 Isten emberfiát
 újra legyilkolják.

Valahol csak úgy – mesélnek,
valahol áldását
 hiszik a fénynek,
 áldják a romló hazát,

Valami álom,
 benned fogant
 megtartó dac.

Valami bánat,
 lázban elégő
 indulat.

APRÓCSKA ÜZENET SÜTŐ ANDRÁSNAK

Gyerekkoromban a hidegben
a te szavadhoz lopóztam melegedni.
Aztán leültünk nagy tüzed mellé sokan.
S mormoltunk a lángokkal
(mint ki beszélni újra tanul)

bús-boldogan.

Vannak, kik gyertyát gyújtani
már temetőbe járnak.

Én szavakból öntök egy gyertyaszálat,
s hiszem,

nem mindenszentek jön,

hanem virágvasárnap.

NÉRÓ FELGYÚJTJA RÓMÁT

Vegyétek vérét
kosoknak, bikáknak.
Nagy áldozat kell ma.

A szomszédban
új házakba költöznek
halottszemű emberek.

Olyan nagy itt a csend,
mint ott a félelem.

Az utak már
a temetőt sem találják.
A Minótaurosز kopjafákat fal.

A kutak
otthagyták az ágast,
vizük megfeketedett.
A házak kitört bordáiba kapaszkodva
meszelt arcú emberek
remélik a semmit.

Az asszony
csak ösztönből szoptat,
a gyerekekre rá se néz.

A nagy keresztről
leszállt a Bádogkrisztus.
Az árva gerenda
magát átkozza,
fenyegeti az eget.

Néro új ruhát ölt.
Körötte tapsikolnak az istenek.

Néro középen áll,
énekel:
„Tüzet viszek, ne lássátok...”
És az istenek azt játsszák, hogy
nem látják.
Pedig Róma már ég.

AJÁNLÁS BALLADA NÉLKÜL

Herceg, az egekre kérlek, légy kegyes!
A porból, mocsokból feléd nyújtott kezeket
Ne taszítsd el magadtól.
Nem magunkért könyörgünk
Itt, e ránk szakadó ég alatt,
Hova apáink nagy szent bűne hozott.
Ne undorodj, hajolj le hozzánk.
Emelj fel.
Látod, szavunk, szívünk sem idegen.

RAJZ A FALON

Krétarajz arcú a holnap
fehér rajz sűrű betonház tűzfalán
fenn emeletek lomha sűrűsége
a sűrűség oratóriumi
lenn a félszeg fehér arc
valami szűzi népdalfoszlány
valahol hallottam már ezt a pentatont
talán az őszanyag méla rejtekén
a lét előtti pillanat varázsa volt
vagy a halálon innen és túl határán
az élniakarás ösztönfoszlánya
nem tudom
a falon most itt a rajz
jel a végtelen börtönfalán
hány atomháborút vívtak sejtjeim milliárdjai
míg végül a fal maradt
nem menedéknek
itt a fal a végső lemondás
(a gondolat fegyverletétele)
s itt a rajz
a végső ellentmondás
a fal
a rajz
a fal az emberutáni világ fantomkolosszusa
a rajz embernyi tehát világnyi hit
(élet)

AZ AZ EKE

Az az eke és az a föld, az eke és a föld –
nem kard, nem ágyú – az eke
nem hegy, nem völgy – a föld

Zászlókat bont a kikelet – levél, szírom, virág
zászlókat bont a március – a tűz-vér lobogás
a harc, a harc – a márciusi örökké tartó nász

Ez az eke, és ez a föld – a barázdabölcső
nem meddő, nem is humusz ez a föld
olyan eke alá való, az eke alá, ez az eke szántja
micsoda harc ez a szántás –
mert ez az a szántás

Zászlókat bont a hit, hitünk –
a vér-tűz március
levél, szírom, virág vagyunk –
a vér-tűz lobogás
és eke, kézeke, mi föld szívébe vág
és hinti, hinti már a március
az élet búzamazgját

Egy szívnyi föld – ennyi van
kézeke –
hát ennyi kell
roggyant csizmás vén paraszt –
fehéringes öntudat,
csendesén lépeget –
hullik a mag,
búvik göröngy alatt,
él – és nem hiteget.

JÖVŐ VÉRHITE

A percekké alkudott idő ujjaim közt kipereg,
s mire a gondolat terméskő lépcsőin felérnék
a máig,
hogy végre lássam az egészet – csak a kétség
tövisseit
szorítom. Ha tenyérré becézem az öklöm,
vér hull
a homokra. Vörösen kiáltó vér
tenyerem szikkadt barázdáiban
áradó folyókká duzzad,
az éhes homokra cseppenve
holt anyaggá lesz, a hiábavalóság halott jelévé.
Egy forrás kellene, szívemet fürössze.
Dózsa hite, ami megdermesztette a trónná
izzított vasat,
ami a világba számúzta élni eleven koporsóit.
Ezt a mélységek homálypincéiből támasztott hitet
feszítem szívemre
s a gondolatok terméskő lépcsőin felérek a máig
az idő síkjáig, hogy mint ki múltjába és jövőjébe
egyszerre nézhet – végre láthassam az egészet.
Hogy vérem minden sejtjét
a makrokozmoszba küldhessem szét:
hadd hirdessék gyökerekben bujdosó,
fákat rügyezni tanító
eszmék, csodaigaz népmesék, emberért igaz igazát.

TÁVOLSÁGOK

Az éjszaka sötét tömege ömlik szobámba
esik
az esőcseppek meg-megújuló láthatatlan rohama
félelmetes dobpergés
a kivégzőosztag már készen áll
csönd
kutyá ugat a szél is feltámad
az apró dolgok mindig a legriasztóbbak
még most is csurom vizesen ébredek
ha arról álmodom
hogyan tanultam meg úszni

kutyák foga tép az éjszakába
tíz-húsz egyszerre ugat-vonít
utána csend
egy újrakezdi
az egész farka szaggatja az éj sötét rongyát
félnek

a víz két méternél is mélyebb volt a bányagödörben
vasoszlop meredezett távolabb a parttól
hogyan elérjem ugranom kellett
mindig sikerült.

az öntudatlanság szorításában
álmomban mellényúlok
már süllyedek is a sötét víz éjszakájában

ugrom
átölelem az oszlopot
merülök

kicsit lendítek magamon
már a felszínen is vagyok
heteken keresztül ugyanígy
a part felé fordulok
fél kézzel az oszlopot fogom
lebegek a vizen
(úszni még mindig nem tudok)
lebegek egy helyben
ha elengedem a való világnak ezt az egyetlen
biztos pontját
végem
ahhoz hogy megtanuljak úszni
el kell engednem
napokon újra és újra lengek
én
furcsa zászló
aztán egy napon a zászlórúd kidőlt
iszaptól lett éjszaka a víz
arcomon szememben a mélység mérge-mocska
és és
két kezem az éjszakát markolja
aztán fény
a parton iszapot szárít bőrömrre a nap
győztem
ezután soha nem mentem oda fürödni
éjszaka
el kell engednem az oszlopot
dőlt a zászlórúd
nem sikerült
vacogva ébredek
rádöbbenek
akkor heteken keresztül a halál volt játszótársam

ma már kevesebb is elég lenne a megfutamodáshoz
aztán nyugalom ölel
ÉN MÉGIS MEGTANULTAM ÚSZNI

itt most a szél lapozgat szétszórt újságokban
egynapi híreken mordul
egynapi gond gondolat minden
az éjszaka bölcs
szemfedőt kínál
hajnal lobban
seprik az utcát

URBANIZÁCIÓ

Abronsként fogják körül a várost az előregyártott vasbetonelemekből összedobált egymás mellé rángatott házak már nemcsak a mezőt a napot is eltakarják a gyerekek a homokozóban ablaktalan kockaházakat építenek a lapostetőre száraz gallyakból raknak antennákat összefogdossák a lakótelepi kóbor macskákat bádogdobozokat kötnek farkukra az üzletekben a kenyér mellé rovarirtó kerül a kosárba s tanulmányokat olvashatunk arról hogy a csótány jobban érzi magát tömbházainkban mint az ember (csótányközpontú lakástervezés) (emberközpontú csótányirtás) szigeteljük ablakaikat még a tél beállta előtt most minden kellék megvásárolható szigeteljük el magunkat ajtónk párnázott rajta két-három zár és persze biztonsági retesz és lánc kémlelőnyílás torzító üvegén keresztül nagyfejű gnóm a kedves vendég jó lenne ha cipőjét a folyosón lehúzná (lakásközpontú társasági élet) az éjszaka után a lefolyóba dobjuk az óvszert nehogy a gyerek megtalálja és játsszon vele (óvszerközpontú családtervezés)

KI VAN A MÉLYBEN?

Mondja, aki tudja:
Ki van a mélyben?
Ő nem,
Te nem.

Mondja, aki tudja:
Ki él a mélyben?
Ő,
Te?

Mondja, aki tudja:
Ki haldoklik a mélyben?
Mint porladó
Álmos szó?

Lombok fényein,
Óbor nehéz színén
Török az értelem.

Hitek görcsein,
Az ég habos tején
Keringünk lélektelen.

Mondja, aki tudja:
Ki van a mélyben?
Én nem.

Mondja, aki tudja:
Ki él a mélyben
Én?

Mondja, aki tudja
Ki haldoklik a mélyben?
Hittel
Mi megvallható.

Vágyak csonkjain,
Lőre lány ízén
A csendet érlelem.

Hitetlen kérdezem,
Mitől reménytelen
A nemén?

A VILÁG CSENDJE

A világ csendjét
Elfelejt
A zajtól megbomló agy.
Lombbunkerbe
El is rejti,
Menekíti.
De megjegyzi,
Ki vagy.

Világ csendje
Kővel, jéggel
Némán megfagy.
Mintha lenne
A halálnak
Menedéke.
Elátkozott
Fájólelkek
Mélyből hozott,
Égre égett
Üzenete.

Világ a csend,
Kereszten leng.
Kiterítve
A barlangban
Nem tudja,
Hogy szent.
Harmadnapra
Hiszi el.
Nem takarja
A lepel.

BOHÓC A KÖTÉLEN

feszíts kötelet a végtelen fölött
vedd pillérnek az érzést és az értelmet
végy pilleszárnyú legyezőt könnyű topánt fehérret
kenj arcodra festéket vöröset
vigyorogjon a bohócszáj piruljon az arc
ne lássák a szájtátik alant
hogy a rémület halált hímzett rád
s nemcsak arcod szíved is fakó
nézz le rájuk és indulj el
az első lépés után már csak a célt figyeld
lent csodálat-félelem-kéjes halálvárás
lüktet
te már ne törődj velük
a közönség úgy is hálátlan
csak a zuhanás mentene a kritikától
mert a gyász némaságot parancsol
te már ne gondolj velük
csak a célra mi vár hív
harapd véresre a szád

a festék elrejt a buggyanó halálfiókákat
lenn csend fenn a fekete ég

itt a cél – már közelebb
és jaj
a mélybe hullik a legyező

pillanat és a szíved reményed is vele száll
gyors lépés feszül a kötél
jobbra balra billegsz a semmi nyelvén
végre egyensúlyát találja a lélek
hatásvadászat sziszegi egy fizető néző
s te örülsz

nem annak hogy még élsz
hanem mert tudod
féltett egy másik
ahány lépés annyiszor látod magad lenni
a porban szétzúzott fejjel
rád mered röhögő festett arcod
zizzen a kötél talán el is pattan
ölni szeretnél mert a halál olyan közel
hogy már nem is idegen
aztán három lenge lépés
a biztonság fényei gyúlnak
s már mindent vállalnál értük
a tapsért
ott állsz a túloldalon
póznaölelő biztonság

a veríték síróra görbíti a festett vigyort
zúg a taps
ereszkednél könnyegén hajlongani
a taps csúcsain lobog szíved
a porond közepére kijön egy
feketecilinderes szigorú férfi
palcájával int
vissza kell menned
nem nem
őrült parancsot érült ki végrehajt
a taps zúg a várakozás ütemét veri
ők is akarják nyilall beléd
ők is akarják dobban szíved
a festett vigyor álarca alatt gladiátor hittel
elindulsz vissza

VAGYUNK

Még megvagyunk, még itt vagyunk.
Üresen ringó bölcsőbe
Kisdedet álmodunk.
Ha felemel a Miatyánk,
Égi színed elé visszük
E nemzetnyi magányt.

Mintha égne, úgy lobog.
Vérünk, hitünk és reményünk
Három színe kavarog.

Még megvagyunk, még itt vagyunk.
Süllyedő koporsó felett
Leszegett fejjel mormolunk
Csendes imát, pogány átkot,
Mert aláznak vesztes csaták,
Gyilkolnak győztes árulások.

Mintha égne, úgy lobog.
Vérünk, hitünk és reményünk
Három színe kavarog.

Még megvagyunk, még itt vagyunk.
Tanúk, túszok, idegenek
Hazátlan hazákba szórva.
(Milyen sok, és mégis csonka.)
Füstös, üszkös vérző jelek --
Ezer év hamuja, sója.

Mintha égne, úgy lobog.
Vérünk, hitünk és reményünk
Három színe kavarog.

Még megvagyunk, még itt vagyunk.
Vigyázunk árvult tüzeket,
Hogy ne haljon múlttá újra,
Mi jövőnknek van megírva.
S a harmadik napon fényben
Emeljen hazáig Isten.

Mintha égne, úgy lobog.
Vérünk, hitünk és reményünk
Három színe felragyog.

SZEPTEMBER

Szeptemberi szél karjába
Pottyantott anyám.
Kicsiny rügyet,
Mit eső vert
A beteljesülés
Áldozati oszlopán.

KÖRBE TÜKÖRBE

Körbe-körbe
Görbe tükörbe
Életörömtől
Halálgrimaszba
Merevülve.

Körbe görbe
Élettükörbe
Merevülve.

Körbe tükörbe
Grimasz.

Halálba menekülve.

MAGYAROS KETTŐS

Az a kettő – három.
Háromnak is páros.
Lesz még ebből hontalanság –
EU-val határos.
Mert az, ami kettő,
Errefelé egy sem.
Verje meg a politika,
Nem adom a lelkem.
Ezt az egész csahos vásárt
Könnyel, vérrel
Már rég kifizettem.

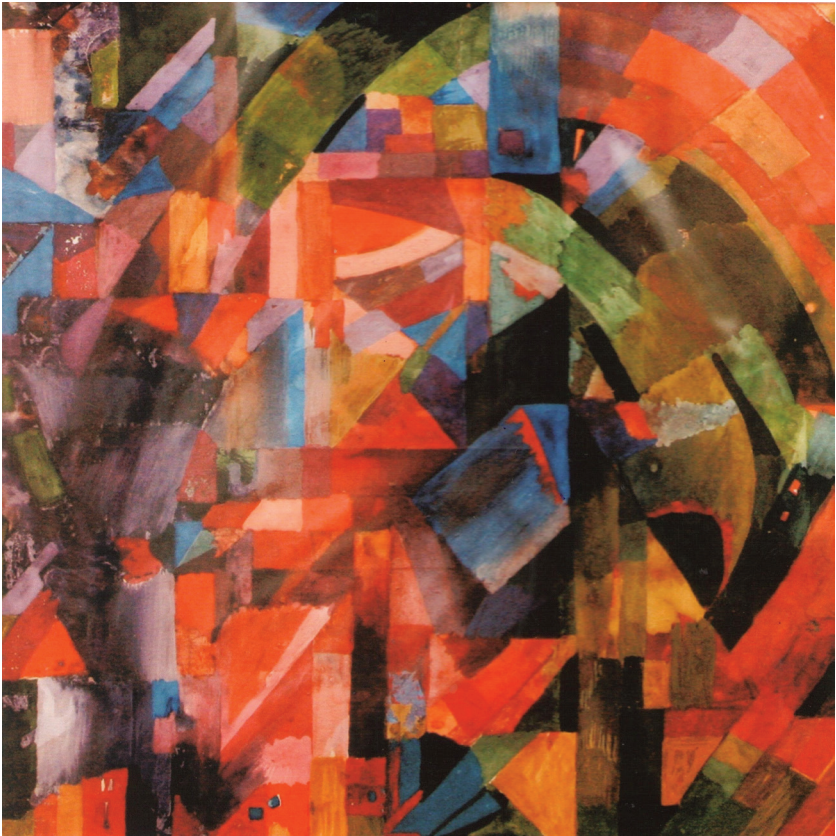
Firtatják anyámat.
Követelik, csontjaiból
Rakjam össze magyarnak apámat.

Koporsókból nem lesz ország.
Halottaké a mennyország.
Álom maradsz anyaország.

Véreink lelkecskehazánkat
Osztják, fosztják.

SZÍVRENGÉS

SZÍVRENGÉS

Színmű öt képben

Szereplők:

Pap

Férfi

Első fiú

Második fiú

Hadnagy

Férfi hang

Női hang

Történi: a KGB ungvári börtönében 1957 januárjában.

I.

(A színpad közepét szembántóan erős fény világítja meg. E térben két emeletes vaságy, hátul egy alumínium bödön (kübli). Az egyik ágyon egy férfi ül fehér gyolcsingben, fekete öltönyben. A vállán református papi palást. A palást makulátlanul tiszta, teljesen új, ahogy a pap meg-megmozdul, feláll, tesz néhány lépést, a bársonyon játszik a fény. A pap leveszi a palástot, gyors, pontos mozdulatokkal összehajtja, az ágyra helyezi.

Lábdobogás, kulcscsörgés, zárkattanás, a színpad sötét semmijéből a fénybe penderül (mint akit betaszítottak) egy, a pappal egykorú (negyvenes éveiben járó) férfi. Gyűrött, sötét nadrágja, szennyes, vérfoltos inge, csapzott haja verésről árulkodik, arcán is ütésnyomok. Körülnéz, leroskad arra az ágyra, amelyen a palást van. A pap a ruhadarabot átteszi a másik ágyra, döbbsen, tanácstalanul áll.)

Férfi: Dicsértessék.

Pap: (önkéntelenül elmosolyodik) Áldás, békesség.

Férfi: (restelkedve) Bocsánat... eltévesztettem... a mai világban...

Pap: Nem tesz semmit. Egy az Úr.

Férfi: Megverték. Rám támadtak... ketten... hárman.

Pap: *(leül szembe a férfival)* Verték? Miért?

Férfi: *(előrehajol, bizalmasan mondja)* Ezeknek nem kell ok. Ez a módszerük. Egy ökölcsapás a szólitóra, egy rúgás a lágycsücsbe. Az ember összecsapkodik, jön egy felütés, fröcsköl a vér, összerándul a gyomor, szétpattan az agy.

Pap: Rettenetes. Hogyan segíthetnék?

Férfi: Fázom. *(A pap a palástja után nyúl, széthajtogatja, a férfi vállára teríti. A férfi az előbbi pózban marad.)* Köszönöm. Igazán szép ruhadarab, bár nem túl meleg... Ilyen anyagot manapság nem kapni.

Pap: Ez valójában nem ruha. Inkább jelkép. A szolgálat jelképe. Nekem a szeretet is. A gyülekezet ajándéka. A kelmét egészen Amerikából küldték.

Férfi: Nagy hivatás ebben az istentelen világban az Urat szolgálni.

Pap: Nem az Urat. Neki nincs szüksége a mi szolgálatunkra. Az emberekhez kell odahajolni.

Férfi: Ez igazán szép gondolat. Csakhogy az én tapasztalatom szerint, aki közel hajol hozzám, már üt is. Vagy valami mást, még rosszabbat akar. Elém áll a detektív, az arcomba liheg. Szabad Európa, fasiszta könyvek, titkos összejövetelek, pesti srácok. Nem értettem. Azt sem tudtam, mit akar. De pontosan éreztem, hogy a szavak a torkomba hatolnak, mint amikor a libát tömik. Összehúzódok *(meg is teszi)*. El akarok tűnni *(összerántja magán a palástot)*.

Pap: Nem szabad félni. A félelem kiszolgáltat.

Férfi: Nem szabad félni... Mondani könnyű. Az én logikám más. A félelmet tudatosítani kell, már csak azért is, hogy legyen esély a védekezésre. A félelem az ember természetes közege. Benne élünk, és benne él. Mi vagyunk a forrása és a célja is.

Pap: Mekkora emésztő keserűség. Mennyi gyötrelmem.

Férfi: Magát nem emészti ez a rendszer? Magát nem gyötri ez az elnyomás? Nem érzi, nem tudja, hogy veszélyben az élete? Elkapták! Már az övék. És nem eresztik. Ráírták a fejlapjára: bűnös.

Pap: *(elgondolkodva, mint aki hirtelen rádöbben, hol is van)* Mi lehet a bűnöm? Az életem nyitott könyv. Nem tettem olyat, amiről ne tud-

nék tiszta szívvel számot adni. Soha nem vezetett bántó szándék, indulat, harag. Elfogadtam azt, ami sorsomul méretett. Elfogadom most is.

Férfi: Ha majd meztelenül áll a falnak fordulva, és csikketeket nyomnak el a hátán, ha kitépik a haját, letépi a körmeit, rúgják, tapossák... azt is elfogadja?

Pap: *(bizonytalanul)* Miért tennék? *(némi szünet után)* Miért mondja ezt?

Férfi: Mert ez a közeli jövője. Mert ideje elkezdni félni, gondolkodni, kitalálni, mivel mentheti magát. Tegye fel a kérdéseket.

Pap: Miféle kérdéseket?

Férfi: Azokat, amiket majd ők is feltesznek. Annyit csak tud, hogy miért hozták be. Szervezkedés. Baráti kör. *(A baráti szót különös hangsúllyal ejti.)*

Pap: Egyházi ember vagyok. A gyülekezet lelki gondozója.

Férfi: Rossz válasz! Már el is kapták. Gyülekezet. Már a szó is rendszerellenes. Mi a szovjet társadalomnak vagyunk a tagjai, amelyet a párt vezet. Minden más felforgatás, reakció, államellenes.

Pap: *(zavartan)* Nem is értem. A szovjet társadalom tagja... párt...

Férfi: *(a pap arcát fürkészi, lassan, tagoltan mondja, mint aki magyaráz)* Ez a lényege. Gyülekezet? Szekta! Veszélyes! Szovjet nép. Internacionalizmus. Haladó.

Pap: Ezt írja az újság, erről hallani a rádióban. Szerintem, akik ezt mondják, azok is tudják, a valóság bonyolultabb. Az élet ajándék. Lehetőség arra, hogy végigmenjünk a saját utunkon. Szabad akarattal tegyük azt, ami gyarapítja a jót.

Férfi: Szabad akarat... Nem, nem. Kollektív tudat. És ki dönti el, mi a jó? A pap? Itt? Itt a párt a mindenható. A pap is azt szolgálja.

Pap: *(irritálja a beszélgetés, elutasítóan)* Nem. Engem a hitem az emberhez köt. Ha kell, biztatok, ha kérik, tanácsot adok, könyveket fiatalok kezébe. Hirdetem az Úr... *(gondolkodik, keresi a szavakat)* az emberarcú élet valóságát... ahogy lehet.

Férfi: *(ledobja válláról a palástot, feláll, fel-alá járkal)* Mondom, elkapták. Ez tizenöt év Szibéria. Kár magáért. Na de nem maga lesz ott az egyetlen pap. *(Felölti a palástot, két kezét felemeli, mintha áldást*

osztana.) Béke veled, testvérem. *(A palástot a pap vállára teszi, megigazítja.)*

(Kulcscsörgés, ajtónyitás hallatszik. A pap és a férfi eltűnik a megvilágított teret ölelő sötétben. Becsapódó vasajtó hangja. Kicsit később: ütések, nyögések, tompa puffanások, hangfoszlányok kaotikusan, összekeveredve, hol hangosabban, hol halkabban át-átszűrődik.)

Idegen hang: Amerikai palást... cialista öntudat... könyvet... agit...

A pap hangja: Kérem, kérem... ajándék... a gyülekezet érdeke... nem... a

A férfi hangja: gyenge... nem... a jegyzőkönyvet ... veszélyes...

II.

(Kulcscsörgés, ajtócsapódás, a sötétből elötűnik a pap. Elgyötört, az arcán ütések nyomai. A palást több helyen meszes. Az ágyra zuhan. Erőlködve felül. Nehézkesen feláll. Bizonytalan mozdulatokkal tisztogatja a palástot, majd az ágyra teszi. Ajtónyitódás. Megjelenik a férfi. Rajta is újabb verés nyomai. Ennek ellenére határozottan mozog.)

Férfi: *(Leül arra az ágyra, amelyiken a palást van. Felölti.)* Áldás, békesség. Ezen is túl vagyok. Fázom, nagyon gyenge vagyok. *(Összevonja magán a palástot, szinte az egész testét eltakarja vele.)* Nem akadémikodtam. Aláírtam a jegyzőkönyvet. Veszélyes lett volna tovább makacskodni.

Pap: *(Megütközik a férfi viselkedésén, előbb a palástot nézi, majd a férfi szemébe néz.)* Kérem, tegye azt le. Itt van a zakóm *(darabos mozdulatokkal leveszi, a karját nehezen emelve a férfi felé nyújtja a zakót).*

Férfi: *(Megdöbben, tétovázik, nem tudja eldönteni, mit tegyen. Ledobja válláról a palástot, elveszi a zakót. Az ágyra teszi.)* Bocsánat. Nem akartam... *(keresi a helyes kifejezést)* megsérteni. Sajnálom. Maga is cudarul néz ki. Én figyelmeztettem. Nincs értelme erősködni. Ezek mindent tudnak. Még azt is, amit maga nem is sejt.

Pap: Ennek semmi értelme. Ez lehetetlen, esztelen és barbár.

Férfi: Mondtam, fel kell készülni. El kell kezdeni félni és védekezni.

Pap: Védekezni, ha hárman vernek...

Férfi: Nem, nem-nem! A szavaktól kell félni, a vádak ellen védekezni. Látja, én már túl vagyok a dolgon. Mindent bevallottam. A Szabad Európát, a tiltott könyveket, a titkos összejövedeleket. Csak a pesti srácokat nem értem. Maga érti?

Pap: Gondolom, a tavalyi budapesti eseményekre utaltak. A forradalomra.

Férfi: *(felélénkülve)* Magyarországon forradalom volt?! Gyilkosságok. Lámpavason lógó emberek. Rablás. Zűrzavar. Káosz. Ez forradalom? Miféle forradalom? Szovjet embereket öltek. Kommunistákat. Tankokat gyújtottak fel. *(különös hangsúllyal)* Ledöntötték Sztálin szobrát.

Pap: Honnan tud ezekről?

Férfi: *(habozva, zavartan)* Megírták az újságok. Még egy brosúra is megjelent... Tudom, mondták...

Pap: Újságok... Kik mondták? *(felemeli, a vállára teríti a palástot)* Ha mindezt tudja, értheti a pesti srácokat is.

Férfi: Á. Nem. Mit lehet azon érteni? Pesti srácok... Mint valami ifjúsági összejövetel.

Pap: Van az úgy, hogy a leggyengébbek, a legjámborabbak egyszer csak bátorságot nyernek. És azt mondják: elég volt.

Férfi: Ezek szerint maga is tud ezt, azt. Netán ismerősök... esetleg rokonok...

Pap: Nem hallottam róluk. Nincs hír. Remélem, nincs semmi bajuk. *(leveszi, összehajtja, az ágyra helyezi a palástot)* Messze vannak.

Férfi: Messze?

Pap: A határon túl.

Férfi: Határ... Vasfüggöny.

Pap: Nem, azon ők is belül rekedtek.

Férfi: Hát... Nem könnyű. Az ember félti az övét.

Pap: Mindenkiért aggódom. Mert mindenki veszélyben van.

Férfi: Tiszteletes úr, ön nem híve ennek a rendszernek.

Pap: Az én meggyőződésemmek nincs politikai alapja. A hitem enél erősebb fundamentumra épül. Az embert vezérlő isteni útmutatásra. Az emberi jósból és szeretetből táplálkozó értelemre.

Férfi: Mondom én, hogy maga tagadja a szovjetrendszert. Megértem. Volt egy magára szabott világ, amelyben mindenki azt tartotta értéknek, amit ön. Ott volt a temploma, a nyája. Érezhette, hogy sokak felett áll. Aztán jött a front, az új rend. És magától szépen elvettek mindent. Az emberek már nem a templomba járnak, hanem szemináriumra.

Pap: Ezek csak külsőségek. A templom áll. A gyülekezet él. A szórításoktól csak összetartóbb lett. A hitet lelkünkbe rejtettük. Ezeket nem vehették el. Amit zabráltak, ház, bútorok... csak tárgyak.

Férfi: Na és a föld?! A kuláktalanítás? A kolhozok? És ateista múzeumot rendeznek be a templomban? És a papokat javító-átnevelő táborba küldik?

Pap: A földet meg lehet szállni, el lehet venni. Egy papírra ráírni, hogy ezután másé. De az ekét, a kaszát nem ragadhatják ki a földműves kezéből. Ezek is azt hirdetik, hogy a föld azé, aki megműveli. Kisöpörhetik a padlásokat, elvihetik a vetni való magot is. A templom követ széthordhatják. A Miatyánkot nem lehet betiltani, és megmarad a fohásban a mindennapi kenyér. A pap a rács mögött is pap marad.

Férfi: Na de a fiú már csak napszámos a birtokon, ami az apjáié volt. És a lelke is már mást szolgál.

Pap: Ez nem ilyen egyszerű. Az apák példája a jó úton tartja a fiúkat, és akkor is, ha a munka szolgálai, az erős akaratút nem taszítja cseledsorba.

Férfi: Nincsenek példák. Szibériában irt erdőt a példa. És ott is temetik el. Vagy szenet fejt egy donbászi bányában. Ott is a föld alatt van már. Mit tanulnak a maga fiai halottszemű anyáktól, éjszaka a párnát gyűrő feleségektől? *(felveszi az ágyról a palástot, meglendíti, mint valami zászlót, a pap vállára kanyarítja)* Itt már a szovjet szellem a tanár, a szovjet élet a példa, a szovjet akarat az úr.

(Kulcsöörgés, ajtónyitás hallatszik. A pap és a férfi eltűnik a megvilágított teret ölelő sötétben. Ugyanonnán két fiú bukkan fel. Az egyik 14 éves, alacsony, zömök, a másik 16 éves, átlagos testalkatú. Becsapódó vasajtó hangja. A két új jövevény tanácstalanul álldogál, bántja a szemüket az erős fény. Rémulten, mégis kíváncsian hallgatják a kívülről beszűrődő ütések, rúgások, testek zuhanásának zaját.)

Idegen hang: Forradalom... a rokonok... a templom...
A pap hangja: ... marad papnak... nem... ne... kérem... nem...
A férfi hangja: a fiúkat... ne bánts... méreg...

III.

(Kulcscsörgés, a vasajtó nyikorgása. Megjelenik a férfi, jóval megviseltebbnek látszik. Szemügyre veszi a fiúkat, leül az egyik ágyra. Bebotorkál a pap. Ő is összetörtebb, palástja még viseltesebb, a gallérjánál hosszú szakadás. Az egyik, majd a másik fiúra néz, mintha mondani akarna valamit, aztán lehajtja a fejét, lecsúszik válláról a palást. Az üres ágyra roskad.)

Első fiú: *(a paphoz lép, felteszi a lábát az ágyra, ráteríti a palástot)* Jól kikészítették, az már biztos.

Második fiú: *(közelebb lép a paphoz)* Hogy kerül ide egy pap?

Férfi: Hogy kerül ide két kölyök? Ismeritek?

Második fiú: *(ellenségesen)* Honnan ismernénk? Mi nem ismerünk senkit.

Férfi: Egymást csak ismeritek.

Második fiú: *(gyanakodva méregeti a férfit)* Mi köze... *(elhallgat, meggondolja magát)* Hát persze, egy utcában lakunk.

Első fiú: Autóval jöttek. Papírt mutattak. Még anyáéknak sem szólhattam. *(társára néz)* Csak nem fognak minket is verni...

Második fiú: *(harciasan)* Kikaparom a szemüket *(két ujját villaként tartja, ahogy az orosz frájernek ijesztgetnek)* Csak nyúljanak hozzám.

Férfi: *(nyugtatra, atyáskodva)* Hagyjátok a tiszteletest pihenni. Gyertek, üljetek ide. *(Két kezével meglapogatja maga mellett az ágyat. A fiúk az ágyra ülnek, igyekeznek minél kényelmesebben elhelyezkedni.)* MeséljeteK.

Első fiú: Nem mese ez. Két éjszakát a pusztá betonon aludtam. Valami kekszet adtak, meg teát. Olyan íze volt, mint a petróznak. Nem szólt hozzám senki, csak bedobták a kekszet. *(lehajtja a fejét)* Tudtam én, hogy ez lesz a vége.

Férfi: Minek a vége?

Első fiú: Hát annak...

Második fiú: Hát annak, hogy nekik ugrottunk. Megmutattuk nekik, hogy mi sem félünk.

Férfi: Kiknek?

Első fiú: A beszpekásoknak.

Második fiú: Dehogy a beszpekásoknak. A népnek. A magyaroknak.

Férfi: Hát ez szép dolog. És mi volt a nagy nekiugrás? Megtámadtátok a tankokat?

Első fiú: Á, dehogy.

Második fiú: Most mit izél. Tán maga megtámadta... (*vár, gondolkodik, kérdően néz a férfi szemébe*) Biztosan van oka, hogy ide hozták.

Férfi: Oka az van. (*elgondolkodva*) Mindennek megvan a maga oka, célja...

Második fiú: Röplapoztunk. Vásárnapon kiplakátoztuk a piacot.

Első fiú: Én csak a betűket vágтам gumiból.

Férfi: Az is bátor tett. És mit raktatok össze azokból a betűkből?

Első fiú: Hát például: (*feláll, mint aki verset mond*) Szovjet tetvek! Ne szívjátok magyar testvéreink vérért! (*leül*) A csurmában a nyomozó meg is kérdezte tőlem: mi a különbség a szovjet meg a magyar tetű között. Egy kicsit el is szégyelltem magam. Mert valóban, a tetű az tetű. Nincs különbség. De a másik azért megvédett. Azt mondta: nézd már, ennek a gyerekek nem éri a lába a földet. Ezekről féltjük mi a szovjet rendszert? ... A lábam meg tényleg nem ért le, csak, ha egészen előre-csúsztam a széken.

Férfi: Ez a tetű dolog valóban túlzás. Hogy jut valakinek ilyen az eszébe?

Első fiú: Amikor megtetvesedtünk az iskolában, és anyám elso-pánkodta az egész rokonságnak, hogy nincs mivel kiirtani belőlünk a tetűt, a nagyapám belepiszkált a hajunkba, és azt mondta, ezek csak süldő tetvek, láttátok volna, milyen lovakat szedtünk ki egymásból Kolimán...

Férfi: És te ezért azt hiszed, hogy az orosz tetű nagyobb. Az öreged ezt csak úgy mondta.

Pap: *(feltápáskodik, ültében a többiek felé fordul, a palástot összehajtja, az ölében tartja)* A tetvek egyformák. Az emberek különbözők. Már csak a helyzetük mássága miatt is. Ott, ahol hatalmi szóval parancsba foglalják, hogy bűnös a nagypapa, bűnös az unoka, egy falu, egy nemzet... *(elhallgat, sóhajt)* csak azért, mert más nyelven beszél, ahol a más egyet jelent az ellenséggel, ott az egyforma tetvek másképp szívják a vért.

Férfi: Ezt az elvtársak most verték a fejébe, vagy inkább hülyére verték, és most félrebeszél?

Pap: Azt hiszem, rájöttem, hogy milyen sorsot szántak nekem. Ezeknek kell egy bűnbak. És engem választottak.

Első fiú: A tiszteletes úr is röplapozott?

Második fiú: Nem úgy néz ki. Inkább papolt. Sokat járt a szája.

Férfi: Nem. Ez komolyabb ügy.

Pap: Nincs semmilyen ügy. Nem is kell. '44-ben sem kellett. Jött a parancs, és már masíroztunk is Szolyva felé. Ujjasban. Eleinte nótázva. Volt, aki szandálban menetelt, és még akkor is az volt a lábán, amikor átszédült vele a vonat az Urálon. Már aki eljutott odáig, és nem vitte el a vérhas a gyűjtőlágerben. *(elhallgat, sóhajt)* Lehet, ő járt jobban. Legalább hazai földbe hantoltál el. Nem kellett megtapasztalnia, milyen a donbászi bánya, a kazahsztáni pusztai vihar, hogy siklik el a fejsze tompa éle a szibériai fák megfagyott törzsén. Milyen ízű a korpaleves, hogy válik elmeháborodottá az ember, ha a sós hering után két napig nem osztanak vizet a vagonban. Nem élte át a kint, a szégyent, hogy csak a gyengeség miatt nem tépi ki társa, rokona kezéből a ragacsos fekete kenyérdarabkát.

Első fiú: Az én apámtól 54-ben jött az első és utolsó levél. Azt írta, jól van, napoznak a tajgában. Csak a szűnyog sok.

Második fiú: Tetű, szűnyog... Csak szívták a vérünket.

Férfi: Szívták, nem szívták. Megérdemeltük. Végig ott voltunk Hitler oldalán. Kárpát szent bércére zúgva száll, Visszaszáll... Erdély, Délvidék, Felvidék visszatér... Minden magyar, csak a tetű szovjet?! *(a pap felé fordulva)* Hát mire számított?

Pap: Békére.

Férfi: Miféle békére? Elfogad. Beolvad. Békén hagyják.

Második fiú: Mindjárt lecsapom. *(a mutató- és a nagyujját előreszegezve jelzi, kiszúrja a férfi szemét)* Kivájom a szemét.

Férfi: Nyugi. Csak azt akartam, hogy értsétek, *(előbb az egyik, majd a másik fiúra néz)* van ilyen nézet is. Ha eddig senki nem mondta el, hogy nincs értelme nekik ugrani, mert csak a ti fejetek törik be, hogy jobb a győztes oldalán meghúzódni, mint kiállni a vesztes mellett, akkor ideje megtanulni.

Pap: *(úgy áll, hogy a férfi ne nézhessen a két fiúra)* Hagyja ezeket a fiúkat. Ki tudja, mit tettek velük, mit akarnak tőlük.

Férfi: Féljen és féltsen. Amíg még van kiket.

Pap: Már kihullott szívemből a félelem. Az első kihallgatás előtt még tartottam a fájdalomtól, attól, hogy megroppanok, gyenge leszek. A második verést alig éreztem. *(eltűnődik, mintha maga is csak most tudatosítaná a történeteket)* Persze az is lehet, hogy jobbára ájult voltam. Ezért lehetek most is ilyen kába. *(elhallgat, leül az ágyra, összegörnyed, majd kiegyenesedik)* Mindegy. Viselni kell, amit a sors mér ránk. Lehet, hogy valóban bűnösök vagyunk...

Második fiú: Az volt a bűn, hogy hagytuk magunkat, hagytuk, hogy ránk telepedjenek, átírják az utcaneveket, kimondhatatlan neveket adjanak a falvaknak. Mi csak sunyítottunk, drasztvujtyéztünk, tovarisoztunk. A fene, ami megette. Ők meg csak: davaj, davaj. Hamarabb kellett megkérdezni: hol vannak az apák? Hova, miért vitték el őket? Hamarabb kellett volna nekik ugrani! Lesz, ami lesz.

Férfi: De kis bátor vagy. Egy hős.

Első fiú: *(lelkessedve)* Megtettük. Mikor édesanyám elmesélte, hogy mit olvasott a piaci lapokon, háborgott is, félt is, de azért... azért lát-szott rajta, hogy, hát hogy... úgy felemelte a fejét, olyan büszkén. Én nem mondtam semmit. Néztem, és olyan jól éreztem magam.

Férfi: Nicsak! Köhög a bolha.

Második fiú: De legalább köhög! Maga meg... maga meg... magát biztos valami lopásért zsuppolták ide. Vagy... vagy valami még rosszabbért.

Férfi: Van-e annál rosszabb, mint amikor tacsókölykök belekeverednek a politikába? Nekiugranak. Aztán majd mások isszák a levét.

Pap: Elég volt. Ezt így nem szabad.

Férfi: Már miért ne lenne szabad. Csak tudják, hogy másokat is bajba kevernek. Kuruckodnak, betyárkodnak, aztán, amikor szétcsapnak közöttük, mentik a szaros kis életüket, másokra kenik a lekvárt.

Első fiú: Én nem kentem semmit senkire. Válaszoltam arra, amit kérdeztek. Őszintén, az igazat.

Férfi: Az pontosan elég. Hány nevet mondtál? Ötöt, tízet? És azok hányat? Ugyanannyit? Tudsz számolni?

Első fiú: *(gondolkodik, meg-megmozdulnak az ujjai, mintha számolna, bizonytalanul, halkán)* Hetet. Azt gondolja, hogy őket is behozták? Á. Van köztük, aki csak hetedikes.

Férfi: Dehogyanem.

Második fiú: És ezt honnan tudja? És maga hányat mártott be? Hozta az egész osztálykönyvet?

Férfi: *(készülődve, mint aki indul valahova)* A neveket mindig mások mondják. *(Kulcsörgés, a vasajtó csikordulása. A férfi elindul a sötétség felé, megfordul, széttárja a karjait, a fejét jobbra billenti.)* Bevégeztetett. *(Megfordul, eltűnik, a színpad elsötétedik néhány másodpercre. Amikor ismét fény lesz a színen a két fiú és a pap van.)*

IV.

Első fiú: Elvitték.

Második fiú: Legalább nyugtunk lesz. Úgy beszélt, mint valami pártember.

Első fiú: Hogy kerülnének ide pártemberek?

Második fiú: Nem mindegy? Elment.

Első fiú: *(a pap felé fordul)* Tiszteletes urat is elvitték? Vagy itt verték a cellában? Nekem azt mondták, amikor a fogdába raktak, hogy onnan csak hordágyon szokták kivinni a delikvenseket. Így mondta a milicista: delikvensék. Magyar volt. Fiatalember. Nagydarab. Olyan vörös volt az arca, mint akit leforráztak. Azért engem nem bántottak. Szóval azért gondolom, hogy csak nem lesz baj.

Második fiú: Nem lesz baj, nem lesz baj. Csak ezen jár az eszed.

Első fiú: Meg éhes is vagyok. Hogy elvitték a krapekot, esetleg alhatok alul... meg hát hogy... a tiszteletet se zavarjuk...

Pap: Fiúk, nem lesz semmi baj.

Második fiú: Nem-e? Negyvennégyben elvitték az unokatestvéretem, pedig még a gimnáziumot sem fejezte be.

Pap: Azok az idők már elmúltak. *(inkább csak magának, a semmibe nézve)* Berendezkedtek már annyira az elvtársak, hogy biztonságban érezzék magukat.

Első fiú: A nagymamám mesélt szörnyűségeket. Egy asszony a saját fiát küldte lágerbe. Az úgy történt, hogy ez a fiú csenevész gyerek volt. Egy kicsit puklis is. Nem volt cserkész, nem vették fel levetének sem. Az anyja nagyon szégyellte, hogy ilyen nyámnyila gyereke van. A Szolyvára menők az ő utcájukon masíroztak. Az asszony meg odaszólt a fiának: te még levente sem voltál, legalább most menj és segíts, azt a három napot te is kibírod. Az meg beállt a sorba.

Második fiú: Az anyja meg, amikor hallotta, hogy pusztulnak az emberek Szolyván, azt hitte, hogy a fiának is vége. Felakasztotta magát.

Első fiú: Ez az ember tavaly hazajött. Mi, pulyák az utcán játszottunk, amikor befordult a sarkon egy szőrös alak. A fején olyan usanka, hogy belelógott a szemébe, a hatalmas pufajka úgy dudorodott a hátán, hogy tisztára egy púpos ördögnek látszott. Szaladtunk elébe, ő meg csak káromkodott oroszul. Aztán meg kiderült, hogy nem is púpos, csak a hátizsákjára vette fel a pufajkát.

Második fiú: Mert még azt a kis semmit is félteni kellett a vonaton.

Első fiú: A házban meg már valami távoli rokon vénasszony lakott, aki seprűvel verte, amikor be akart menni. Kiabált, átkozódott, az egész utca összeverődött. Azt ordította, hogy már mindent elvettek, mindenkit megerőszakoltak, most még egy partizánt is be akarnak rakni a házba.

Második fiú: Most már jól megvannak. Mint spájzban a befőtt. Mi meg megyünk a helyére.

Pap: Az nem lehetséges. Már hazafelé szállingóznak akik... *(habozik, hogy kimondja-e)* akik... megmaradtak.

Első fiú: Az jó.

Második fiú: Vannak, akik jönnek, és olyanok is, akiket visznek. '53-ban az unokabátyámat kapták el.

Első fiú: Az anny... *(elharapja a szót, bocsánatkérően néz a papra, a pap elmosolyodik)* az volt a nagy nekiugrás. *(Arckifejezésével, testtartásával jelzi, nagyon szeretné folytatni, csak bátorítást vár a paptól. A pap bólint, érdeklődést mutat.)* Fel akarta robbantani a Sztálin szobrát.

Második fiú: Pedig az anyja ruszin asszony volt. De ő sem szerette a szovjeteket.

Első fiú: Összeszedte a német meg orosz történeket. Kiszórta belőlük a puskaport. Jó sokat gyűjtött. Abból csinált bombát. Azt nem tudhatjuk, hogy robbant volna vagy sem, mert este a szobornál elkapták.

Második fiú: Sztálint már eltemették, amikor elítélték. Vagy egy évet ült, és anyámék még örültek, hogy ilyen kegyesek a kommunisták. Aztán elkezdett üszkösödni a lába. Előbb bokában, aztán térdben, végül combtónél kellett levágni. Olyan lett, mint a Sztálin-szobor. Egy tolószékes élő mellszobor.

Első fiú: Azt mesélte, hogy a cellában, ha lefeküdt, a kezével elérte az egyik falat, a lábával a másikat. Csakhogy nem feküdhett, mert este kivitték a priccset, a betonra pedig több veder vizet öntöttek. Csak állt a vízben a két vállat a sarokban a falnak nyomva. Enni meg csalánlevest, répalevest, meg pondrós kását kapott.

Második fiú: Azt mondta, hogy a börtönvagonban Kijevig egy magyar fiú volt az egyik őr. *(a papra néz)* Miért van az úgy, hogy a rács mindkét oldalán mi állunk?

Pap: *(Elgondolkodik, lehajtja a fejét, a palástot, ahol a szakadás van, rendezgeti. Felemeli a fejét. A fiúkra néz, szomorú, de határozott.)* Jön pillanat, amikor az embernek választania kell. A rácson kívül él járomba hajtott fejjel, eltűrve a páriasorsot. Elfojtja a lélek feltörő háborgását. És elhitheti magával, hogy tiszta marad. Szolgául szegődik, és a biztonság csalfa reményéért felad hitet, elvet. Ez is, az is a rácson kívül marad. Vannak, akik nem tudnak, nem akarnak színlelni, idomulni. Mert hisznek, mert tudják, az igazság nem osztható, nem lehet alkudni rá, mert nem eladó portéka, hanem Isten kegyelme. Olyan világban, ahol

ezt tiltják és tagadják, a rács mögé kerülnek az igazak, és oda száműzik a szabadságot is.

Második fiú: Mi is ott leszünk? Ott leszünk.

Első fiú: Mit tehetünk, hogy túléljük? Mert túl lehet élni. Ugye?

Pap: Az ügyeskedés nem segít. Inkább árt. Az izmok ereje hamar odalesz. Ahogy gyengül az ember, úgy veszi el a reményt, az ilyen, ha nem kap segítséget, hamar feladja.

Első fiú: Ki tud segíteni?

Pap: Rokon, jó szándékú felebarát, egy pap.

Első fiú: *(a második fiú felé fordul)* Akkor mi majd segítjük egymást!

Második fiú: *(bólint)* Majd kihúzlak a pácból.

Pap: *(Mosolyog, szeretettel néz a fiúkra. Komoly hangon folytatja.)*

A második lágeremben magyarok is raboskodtak. Amikor megtudták, hogy pap vagyok, többen jöttek, kérdezték, tartok-e misét. Nem értettem. Elmondták, nekik eddig római katolikus papjuk volt, aki bekerült a legutóbbi transzportba. Első meglepetésemben csak annyit mondtam, én református vagyok, nem misézek. Egy történetből aztán minden világossá vált. Az atya még valahol Ukrajnában lett öntömunkásokkal készítettett egy apró kelyhet és keresztet. Kétnapi kenyér-adagját áldozta fel. Ruhájába, cipőjébe rejtve vitte magával lágerről lágerre. És titokban misét celebrált. Amikor abba a táborba ért, és levette a lábbelijét, a kapcája fekete volt az alvadt vértől, a talpán pedig kereszt alakú seb tátongott.

Első fiú: Annyi esze nem volt, hogy kivegye a keresztet?

Pap: Őrizték, hajtották őket.

Második fiú: Azt már ne mondja, hogy a lágerben csak úgy engedték az istentiszteletet.

Pap: Nem. Baj lett volna belőle, ha megtudják. De esténként jobbra békén hagyták a rabokat. Ilyenkor össze lehetett jönni. Így aztán folytattam a tisztelendő szolgálatát. Olyanok voltunk, mint a katakombákban rejtőző őskeresztyének. És így kell megmaradnunk itt és most is.

Első fiú: Az a pap egy szent volt.

Pap: Nincsenek szentek, de a lélekben erős ember még a legreménytelenebb helyzetben is hitéhez méltóan cselekszik. Én is teljesítettem,

amire a palást kötelez. *(magához öleli a palástot, felegyenesedik)* És mindig ezt fogom tenni.

(Kulcscsörgés, ajtónyitás csikorgó hangja. A pap eltűnik a sötétségben.)

V.

(A cellánál nagyobb tér. A nézőtérrel szembeni falon Lenin-kép, alatta szék, asztal, fogas. Az asztalon olvasólámpa, bakelit tintatartó, írószerek, papír. A másik asztal a tér jobb oldalán a nézőtérhez közelebb áll, rajta olvasólámpa, teleírt papírlapok, Belomorkanal cigaretta, hamutartó, gyufa, az asztal előtt és mögött is szék. A szemközti asztalnál a belügyi szervek hadnagya, kissé kopottas uniformisban. A másik asztalnál egy alezredes ül a hadnagy felé fordulva. Uniformisa és csizmája is makulátlan. Fején tányérsapka. A bal oldalról, a sötétből megjelenik a pap, vállán a megviselt paláస్తal. A hadnagy int neki, hogy menjen a másik asztalhoz. A pap odaballag. A hadnagy int, üljön le. A pap leül. Ekkor az alezredes feléje fordul. A pap meglepetésében feláll, előtte a férfi ül.)

Férfi: Csak nyugodtan foglaljon helyet. *(a pap nem mozdul, a férfi szemmel láthatóan elégedett az elért hatással, kivesz a dobozból egy cigarettát, az asztal lapjának ütögeti, a dobozra teszi)* Eljött az ideje, hogy hivatalosan is elbeszélgessünk, *(leveszi, az asztal szélére teszi a sapkáját)* de azért számíthat a régi ismerős jóindulatára. *(mosolyog, széles, színpadias mozdulatokkal kímálja helytel a papot)* Kérem, üljön le. Valahogy csak el kell kezdenünk *(felveszi az asztalról a papírokat, rendezgeti, igazgatja)* ennek az ügynek a lezárását. *(a pap leveszi a palástját, a hadnagy hozzálép, elveszi a palástot, az asztalról a sapkát, a fogasra teszi mindkettőt, leül)* Nem tart sokáig. Minden tiszta, minden a helyén van. Mindent jegyzőkönyvbe vettünk. *(lapokat tesz le az asztalra)* Az amerikai kapcsolat, az ellenforradalmi csoport, tiltott könyvek birtoklása, terjesztése, és így tovább, és így tovább... De ennyi is elég. Itt a vallomás is. Aláírja, és mindenki szabad. Na, maga nem, de biztosítom,

rövid tárgyalás lesz, jelképes büntetés. Közleg a nagy október negyvenedik évfordulója, amnesztia, novemberben már otthon is lehet.

Pap: *(leül, a férfire néz)* Miért? *(képtelen folytatni)*

Férfi: Mit miért? Miért tartóztattuk le?

Pap: Miért játszotta a rabot?

Férfi: Mert mindenütt ott kell lenni. A megfigyelés a kiemelésnél is fontosabb. Mindent tudni kell. Mindent látni kell. És mi mindent látunk és hallunk. Halljuk, amit az iskolában mondanak, és azt is, amit a templomban. Ha egy teremben van tíz széksor, mi tízszer halljuk, amit ott mondanak. Már a tervezgetéskor tudtunk a röplapokról, jelentett tanuló, tanító, szomszéd, névtelen levél is jött...

Pap: Akkor miért nem előzték meg az egészet?

Férfi: A madarat akkor kapják el, amikor már beleragadt a lépbe. Ha korábban nyúlunk érte, elrepülhet. Hamarabb tudtunk az amerikai csomagról, mint az, aki kapta. Teljes jelentésünk van a látogatóiról, kinek milyen könyvet adott. És most már azt is tudom, hogyan gondolkodik, mit akar. Minden tiszta, egyértelmű.

Pap: Akkor azt is tudnia kell, hogy nincs semmilyen szervezkedés, nincs amerikai kapcsolat, csak egy kedves ajándék, amiről sejtelmem sem volt. Amivel a gyülekezet...

Férfi: A gyülekezet. És még azt állítja, hogy nem szervezkedtek. Az egyik összesüggött a másikkal, a harmadik levelet írt... És ha azt mondom, hogy a dollárokat is megtaláltuk, és azt is tudjuk, hol áll a könyvespolcán a Mein Kampf?

Pap: Az lehetetlen.

Férfi: Nincs lehetetlen.

Pap: Odatették.

Férfi: Látja, nincs lehetetlen. A lép köré magvakat is szórni kell.

Pap: Ez csalás.

Férfi: Dehogy is. Csupán egy kis rásegítés, biztosíték. A szavakat le lehet tagadni... *(Feláll, a másik asztalhoz sétál, elveszi azt a lapot, amelyre a hadnagy éppen ír, összegyűri, aztán kisimítja, összetépi és zsebre vágja.)* Cseréljen tollat. Ez karcolja a papírt. Olvashatatlan macskakaparás az egész. *(a hadnagy felugrik, vigyázzba áll, mondani akar valamit, de*

a férfi leinti) Folytatni. *(A hadnagy leül, új tollhegyet tesz a tollszárba. A férfi a fogashoz lép, megsimítja a palástot, mintha tisztogatná, aztán végigsimítja, alul meghúzza a zubbonyát. Visszasétál az asztalához, a szék mögé áll.)* Folytassuk. *(leül, felvesz az asztalról egy lapot, olvassa)* Ez a név emlékeztessen mindenkit ezeréves történelmünkre...

Pap: *(mint aki valamilyen szép emléket idéz fel)* Árpád.

Férfi: *(a papra néz, majd az asztalra, felvesz egy másik lapot, olvas)*

A mi utunkat csillagösvény jelölte ki, nem tévedhetünk el...

Pap *(még mindig átszellemülten)* Csaba keresztelője.

Férfi: Az nem is érdeklí, honnan tudjuk ilyen pontosan, hogy mit mondott?

Pap: Gyanítom.

Férfi: Az sem érdeklí, hogy ki volt a fülünk?

Pap: Nem. Ő is csak áldozat.

Férfi: Inkább a maga Árpádjai, Csabái az áldozatok. De ne féljen, gondoskodunk arról, hogy ők már a mi utunkat járják. Ők már nem ilyen értelmetlen neveket adnak majd a gyerekeiknek. Húsz... harminc év múlva Vlagyimirok, Nagyvezsdák születnek. *(a magasba néz, merengően)* Nagyvezsda, Remény – milyen szép, milyen biztató... nem gondolja? *(visszatér megszokott stílusához)* Lesznek, akik érdekből idomulnak, és lesznek, akik meggyőződésből. A végeredmény szempontjából teljesen mindegy. Sőt, aki számításból csatlakozik, abból válik megbízható zsoldos, jó pártkatoná, mert nem zavarják elvek és eszmék, nem mérlegel, ha parancsot kap, teszi a dolgát kérdések nélkül. Az elvből elvtársak, akik Marx-, Lenin-műveket olvasnak, és mindent szó szerint akarnak megvalósítani, okoskodnak, kommunista öntudatról papolnak, csak akadémizálnak, zavarják a tiszta munkát. Miattuk kell papírokat teleírni, bizonyítani a nyilvánvalót, kérvényt körmölni egy rutin házkutatáshoz.

Pap: Erre már nincs szükség. Felesleges az álcázás. Itt ön parancsol.

Férfi: Helyes. Jól látja. Úgy gondolom, egy olyan nagy tudású, tekintélyes ember, mint ön, megérdemli, hogy nyílt legyenek.

Pap: Az őszinteség az adott helyzetben értelmezhetetlen fogalom. Ön következmények nélkül mondhat bármit. Én pedig bármit is mon-

dok, annak bizonyosan lesznek következményei. A szavaiból az is kiderül, hogy az én sorsom már eldőlt. Már döntöttek.

Férfi: Ez nem ilyen egyértelmű. Sőt, a legfontosabb kérdés még nyitott. Legalább azt értékelhetné, hogy magyarul folytatjuk az eljárást. Már csak ezért is elvárható egy kis őszinteség, együttműködés.

Pap: Talán azt is köszönjem meg, hogy behoztak, hogy... *(A férfi nem engedi, hogy folytassa, az asztalon heverő lapokra csap, ujjával megfenyegeti a papot.)*

Férfi: Ne ironizáljon. Ezzel nem segít magán.

Pap: Van, amivel segíteni tudnék magamon?

Férfi: Természetesen van. Válaszoljon őszintén a kérdéseimre.

Pap: Kérdezzen.

Férfi: Hogyan jutott a palásthoz?

Pap: Már mondtam.

Férfi: Mondja el újra.

Pap: A gyülekezet tagjai leptek meg velem.

Férfi: Részletesebben.

Pap: Ahogy mondtam. Amerikából küldték.

Férfi: Ennyi?

Pap: Ennyi.

Férfi: Ön is beláthatja, ez így nem hihető. Ez valaminek a vége. Előtte kellett hogy legyen levélváltás, netán valamilyen más kapcsolatfelvétel. *(gondolkodik, mérlegel)* Na, figyeljen ide. Lendíték a dolgon. Pontosán tudjuk, hogy egy levél előbb Magyarországra ment azzal, hogy onnan küldjék tovább Amerikába.

Pap: Nekem semmi ilyesmiről nincs tudomásom...

Férfi: *(meg sem várva, hogy a pap befejezze, meg sem hallva a választ)* Tudja mi ez? Konspiráció. A hatóság kijátszása. Maga szerint higgyük el, hogy az egész egy özvegyasszony találta ki, szervezte meg?

Pap: Önök ott keresnek bűnöst, ahol nincs. Nincs bűncselekmény, nincsenek tettesek.

Férfi: Ez így nem fog menni. Ön nem válaszol. Ön tagad. Titkolózik. Nagyon veszélyes. Rosszat sejtek. Azt várom öntől, *(úgy tesz, mint aki különböző lehetőségek közt válogat)* hogy... hagyjuk a részle-

teket, rögzítsük a pusztá tényeket. Tehát, adott az amerikai kapcsolat. Ez vitathatatlan. Vannak kapcsolattartók. Ugyebár mentek, jöttek a levelek. Vannak közvetítők. Mert jött a csomag. Átvették. Átadták a palástot. Elmondja, kik hogyan és mikor. És be is fejeztük.

Pap: Az egész képtelenség. Így nincs mit mondanom.

Férfi: *(feláll, úgy tesz, mint aki nagyon csalódott, ingatja a fejét, tesz néhány lépést, széttárja a kezét, majd összefonja az ujjait, a paphoz lép, odahajol, mint aki kérleli)* Tiszteletes úr, Ön nem hajlandó elismerni a nyilvánvaló tényeket. Ez még a vallomásnál is ékebben tanúskodik a bűnösségről. Hát mentse magát. Lehet, hogy csak áldozat, mások keverték bele az egészbe.

Pap: Mások.

Férfi: Na látja. Na végre!

Pap: Maga.

Férfi: *(olyan mozdulatot tesz, mint aki ütni akar, hátrahököl, a székéhez megy, kihúzza magát, megigazítja a zubbonyát, leül, szigorú, hivatalos arcot vág)* Már elfelejtette a lágeréveket? Eszébe juttatjuk. Küldjük maga után az egész összeesküvő bandát.

Pap: *(a férfi szemébe néz, határozott, vádló hangon)* Negyvenezret hurcoltak el. Lehet, hogy már a fele sem él. Küldjék utánuk az öregeket, az anyákat, a feleségeket, zárják be a gyerekeket. Megtehetik. Nincs szükség kihallgatásra, tárgyalásra. Mondják ki: bűnös és indulhat a menet.

Férfi: *(örül a pap kifakadásának, tárgyilagos, szenvtelen)* Ezt kellett volna tenni már '44-ben, lehet, hogy '56 sem lett volna. Az elvtársak lágyszívűek voltak. Hibáztak. Nagyot, de nem helyrehozhatatlant. Végül is, megspóroltuk a vagonokat. A tábor itt is berendezhető. Még csak szögesdrót, örök sem kellenek. Kerítésnek eleendőek a tiltások, patruclok helyett olcsóbbak a fülek és a szemek. Harminc... negyven év, és senki nem nevezi magát magyarnak, legfeljebb szovjetmagyarnak. Aztán már csak szovjetnek. És *(mint aki tananyagot mond fel)* eltűnik a nemzetek közti különbség, és kialakul az egységes szovjet nép.

Pap: A nyelvünket nem téphetik ki. A hitünket nem vehetik el.

Férfi: *(élvezi a helyzetet, mint aki egy jó, a fejében most összeálló tervet ad elő)* Igen. A nyelv tovább megmarad. Ez az adott szakaszban nem is baj, sőt hasznos. Sőt, kellene a magyar iskolák, könyvkiadás, újság. Igen, ez mind kell. Az anyanyelven szerzett tudás mélyebb. Mindenkit megtanítunk lelkesedni a pártért, hinni a szebb jövőben, teljesíteni az utasításokat. A költők majd verseket írnak. Tavasszal Leninről, nyáron a traktoros lányról, ősszel a nagy októberről. És lefordítják a nagy szovjet alkotásokat. A Pál utca fiúk helyett Timur és csapata. Egri csillagok, ugyan, Az acélt megedzik. És megkapnak magyarul minden párthatározatot, és lelkesedő leveleket küldenek a szerkesztőségekbe, amelyekben a terv túlteljesítésére tesznek ígéretet. És idő múltával, ha azt hallják, haza, a világtérkép egyhatodát beborító vörös leplet látják. És idomulnak, mert már nem is akarnak más utat, más hitet, mint amit felajánl a hatalom.

Pap: Mindez nem történhet meg.

Férfi: Mindez már történik. És maga, a magafélék el sem tudják képzelni, hogy milyen hatékonyan. Lát ön gyereket, fiataalt a templomban? Süket vénasszonyoknak, krákogó rozogáknak hirdeti az ígét. Amíg hagyjuk.

Pap: Mindig lesznek tiszták és hüék.

Férfi: Senki nem marad tiszta. Mindenkit beterelelünk az akolba. Egyiket az érdek, másikat a félelem hajtja oda. Beállnak a sorba a gyengék, mert védelmet remélnek, az erősek, mert vágynak a hatalomra.

Pap: Miféle hatalom ez?

Férfi: Ha fentről nézem, semmilyen. Inkább csak parancstovábbítás, szolgaseprűzés. De letről nézve valóságosnak tűnik. Cím, rang, íróasztal, annyi hatáskör, amennyivel fenn lehet tartani a befolyás látszatát. És ezek az emberek nagyon igyekeznek, űzi őket a bizonyítás, a minden körülmények közti megfelelés kényszere. Könyörtelenek, s mivel elvek helyett a fennmaradás ösztöne hajtja őket, teljes mértékben megbízhatóak.

Pap: Mint maga.

Férfi: *(minden harag és sértődöttség nélkül)* Téved. Én felettük állok. Én adom ki a parancsokat, és döntök. Ez magasabb szint.

Pap: A rendszer tökéletesnek tűnik...

Férfi: *(közbevág)* Mert az.

Pap: De csak abból a nézőpontból, ahonnan maga szemléli. Ön egy tökéletes piramist lát. Mozdíthatatlan, megbonthatatlan egységet. Én, ott lenn a mélyben, ebben az emberekből rakott gúlában érzem a gomolygó fájdalmat és a szabadulás feszítő erejét is.

Férfi: Amit maga erőnek hisz, az csak tehetetlen tömeg.

Pap: Maga tömeget lát. Én az ég felé néző embert. Az embert, aki előbb vagy utóbb nemet mond.

Férfi: Arra gondol, ami Budapesten történt? Vagy arra a két kölyökre a buta röplapjaikkal? Csak nem hiszi azt, hogy volt egy szikrányi esély?

Pap: Lehet, hogy nem volt esély. De volt remény.

Férfi: Maga a legveszélyesebb a rendszer ellenségei közül. A nagyhangúakat könnyű kiemelni. Az ilyeneket feljelentik. Többen is. Még ezeket a kölyköket is. Magát nem. Még egy névtelen levelet sem kaptunk.

Pap: Akkor miért tartóztattak le?

Férfi: A választ maga is tudja. Nem a borozás közben Kossuth-nótákat ordítók, az ezeréves határt visszasírók a veszélyesek. Néhány plakáttól sem dől össze a Szovjetunió. Az ilyesmire még rászervezni is érdemes. Így lehet kiugrasztani a nyulat a bokorból. A hőzöngők-ből válik a legmegbízhatóbb ágens. S minél nagyobb a hangja, annál biztosabb, hogy a mi emberünk. És ha már a mienk, akkor mindent szabad, mert a magyarsága már csak magyarkodás, ő maga eszköz, a mi eszközünk. Maga viszont... *(az asztalon keresztül közelebb hajol a paphoz, a szemébe néz)* maga viszont nem hajlandó együttműködni, sőt ellenszegül, ellenünk dolgozik.

Pap: Ezt nem értem.

Férfi: Mit nem ért? Azt, amit kérünk magától? Azt, hogy ideje lenne abbahagyni az aknamunkát, és rendes szovjet emberként viselkedni?

Pap: Én pap vagyok.

Férfi: Ez nem magyarázat. Rendnek kell lenni. A maga esetében ez azt jelenti, hogy elfogadja a mi feltételeinket.

Pap: Mit tegyek?

Férfi: *(győztesen)* Na, végre. Mindenekelőtt aláírja a jegyzőkönyvet és a vallomását. Az elvtárs máris odaadja. *(A hadnagy két iratcsomót vesz fel az asztalról és a papnak adja. A pap olvas.)* Na, erre igazán nincs idő. Nem olvas, aláír.

Pap: *(tovább olvas, a férfi felugrik és kitépi kezéből a lapokat)* Ez igazságtalan. Jogtalan. Ön azt akarja, hogy fegyverek rejtegetésével vádoljak meg gyerekeket, és beismerjem, hogy ezt az én ösztönzésemmre tették.

Férfi: Ez csak egy mellékszál. Formaság.

Pap: Nem írok alá semmit. Inkább... inkább...

Férfi: A halál?

Pap: Akármi.

Férfi: Úgy. Legyen. *(Int a hadnagnak, az feláll, kimegy, egy tálcával tér vissza. A tálcán egy üveg bor, két pohár, kenyereskosár fehér kendővel letakarva. Míg a hadnagy kint van, a férfi feláll, a fogashoz megy, a palástot babrálja, leakasztja, a paphoz lép, a vállára teríti.)* Azt hiszem, ezzel be is fejeztük. Magára hosszú út vár. Megérdemel egy búcsúpoharat.

Pap: Nem vagyok barátja semmilyen italnak.

Férfi: *(önt mindkét pohárba, leveszi a kendőt a kosárról)* Vegye úgy, hogy úrvacsorát oszt.

Pap: Csakhogy ahhoz nekem kell osztanom a kenyeret, a bort.

Férfi: *(a két pohár tartalmát a földre önti, int a kezével)* Tessék.

Pap: *(feláll, megigazítja a palástot)* Azért aki méltatlanul eszi e kenyeret, vagy issza az Úrnak poharát, vétkezik az Úr teste és vére ellen. Próbálja meg azért az ember magát, és úgy egyék abból a kenyérből, és úgy igyék abból a pohárból, mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának.

Férfi: *(türelmetlen, az egyik poharat felveszi és a pap elé tartja)* Csinalja már.

Pap: *(tölt a pohárba, majd a másikba is)* Mert én az Úrtól vettem, amit néktek előtökbe is adtam: hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, melyen elárultaték, vette a kenyeret, És hálákat adván, megtörte és

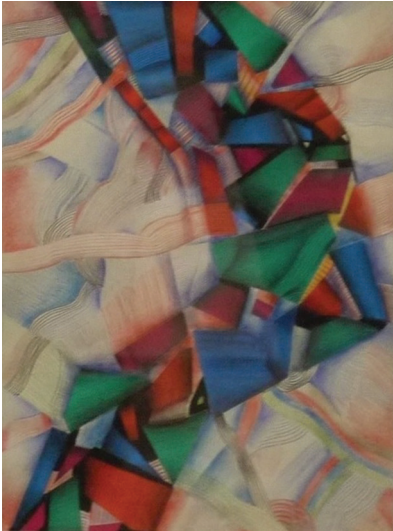
ezt mondotta: Vegyétek, egyétek! Ez az én testem, mely ti érettetek megtöretik; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlatosképpen a pohárt is vette, minekutána vacsorált volna, ezt mondván: E pohár amaz új testamentom az én vérem által; ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre. Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret és isszátok e pohárt, az Úrnak halálát hirdessétek, a míg eljövend. *(tör egy darab kenyeret és a férfinak adja)* Nem félek, mert nincs hatalma felettem. *(Tör még egy darabot, és a szájába teszi, iszik néhány apró kortyot, leül, a magasba néz. A színpalak mögül szívverés hallatszik, előbb hangos, szapora, majd egyre lassúbb, halkabb, szaggatottabb, végül egy külön dobbanás, közben a pap az asztalra támaszkodik, a feje lassan előre hanyatlik, az utolsó dobbanásnál az asztalra borul. A tér elsötétedik.)*

Női hang: Mikor vihetjük el a testet? Mikor temethetjük el a tiszteletes urat?

Férfi: A test felett a biztonsági szerv rendelkezik. A temetésről a szovjet állam gondoskodik.

(Újra világos lesz, de csak a színpad közepén, a két fiú áll a fényben, kopaszon, kékesszürke, állig begombolt munkászubbonyban, ugyanolyan színű nadrágban, bakancsban. Ismét ritmikus szívdobogás hallatszik, még akkor is, amikor elsötétül a szín, egészen addig, amíg újra teljes világosság nem lesz, s akkor már a szereplők a színpad előterében állnak.)

Vége

ÁLMOS TÁJAKON JÁROK

ÁLMOS TÁJAKON JÁROK

I.

Ide ülhetek?

Nem zavarom... Ad egy cigarettát?

Magának ezt megköszönöm.

Egy pár kopejka kéne egy féldecire.

Na.

Maga jó ember.

Úri ember. Ezek itt az alja. Piszkos nép.

Maga magyar? Én is, úgy, magyar vagyok.

Érti.

Csak jártam az ukrán iskolába. Nem is ukránba. Oroszba. Én nem egy olyan nő vagyok. A férjem eltűnt oroszba. Egy kopejka se évek óta. A gyerek meg ötéves.

Anyu, egy kis leves, egy kis vajas kenyér, így mondja. Hát honnét vegyek én vajat?!

Vaj.

A levesnek odadobok egy kis krumplit. Meg egy olyan kockásat. Leveskockát. Hát érti. A gyerek meg fekszik a sötétben. A sötétségben.

Nekem anyu mondta akkor még:

Lizocska, Erzsiké, csak menjél be oda a szobába a jó bácsikával. Csak egy kicsikét. Na. A csokoládét adta. Meg adta a pénzét anyunak. Rongyos egy nép. Piszkos egy nép azok az emberek. A sötétben az nekem nem fáj. A kis likőr. A kis sampanzke. Csokoládé. A gyerekek meg vaj kellene.

Adjon ide egy kicsit abból a sörből.

Ezt is megköszönöm magának. Úgy, ahogy mondom. Az üveget ne adja ezeknek a pideraszoknak. Cigarettát se adjon nekik. Alja népek. Csak rászállnak az emberekre.

Igyi otszuda, tö.

Az az én bátyám Wienben van. Tudja, hol van az. Az Németország. Eljön ide. Kinyírja ezeket mind. Kinyírja. Az én bátyám. Volt az anyu.

Már meghalt. Csak mondta: Lizocska, Erzsiké, te szép leány vagy. Neked az lesz minden jól. Kis sampanszke. A csokoládé. A sötétségben. Most meg a gyerek a sötétségben.

Én szép lány voltam.

Nem hiszi?

Hát, hogy most ez a csúnya kabát. A csizma se jó. Megyek a piacra. Úgy délután. Összeszedek egy kis ezt-azt. Krumpli, hagyma meg cékla, meg káposztalevél. Eztet otthagyják az asszonyok. A szemét nép meg meg. Kaparja ki egymás szemét a kis maradék zöldségért.

Egy kis csontot is ad a hentes.

Na, meg ha úgy, na egy kis darált húst. Az is tiszta zsír.

Nem szívja már azt a cigarettát?

Hogy a dobozból?

Szépen megköszönöm magának.

Úgy látom én, maga egy úriember.

Ezek itten csak a lesés.

Capcara.

Érti.

Anyukám.

Már meghalt.

Csak szépecskén. Mondta: a férfiak bitangok. Inkább pénz. Nem kell a sampanszke.

A csokoládé.

Én meg ültem egyedül a sötétségben.

Kellett az iskolába menni.

Ne menj.

A gyerek ötéves.

Azt mondja: vajas kenyeret.

Vaj.

Kenyeret nem lehet szerezni a piacon. Azok nem adnak.

Ohó!

Mondják, c! kell vele számolni.

Krumpli, cékla, hagyma, káposztalevél. Lesz egy kis borscs. Az úgy.

Ráteszem a gázra.

A gyerek nem szereti. Csak fekszik a sötétségben. Én meg mit csináljak.
Na mit csináljak?
Árultam azt a magot. A szemocskit. Azok is csak a trógerség. El-
szedtek minden pénzt.
Csak pár kopejkát odadobtak.
Itt van a zsebembe. Kell magának egy kis szemocski? Megpucolom.
A gyerek megeszi.
Ötéves. A kislány. A gyerek.
Mondta anyu: nem kell nekem azokkal a férfiakkal sokat okoskodni.
Lizocska, Erzsiké, te csak ne mondjál semmit.
Hogy az a kis pénz.
Kell.
Sampanszkoje is jó.
Csokoládé. Én meg nem mentem ki a konyhába.
Maradtam a sötétségbe.
A gyerek is otthon a sötétségben. Azt mondja: adjál vajas kenyeret.
A szemocskit szereti?
Én nem vagyok olyan.
Azt maga láthassa.
A férjem abból az oroszból, ha küldene pár kopejkát.
Azt se tudom, hol van.
Hát ez aztán egy apa. Egy lingár.
A bátyám majd aztán eljön. Aztán kinyírja.
Ezt a bandát is kinyitja. A bátyám.
A boltba is bemegyek.
Azok egy nagy piszkosok.
Igyi otszuda. Azt mondják.
Hogy hát összeszedem nekik a poharat, üveget.
Ad egy kis cukorkát. Féldecit. Hát köszönöm.
Egy kis vajat? Azt mondja.
Na, csak jönnek kérni, koldulni, kunyerálni.
Ne adja azt a cigarettát. Rászállnak magára. Meg a zsebébe is be-
nyúlnak. Piszkos népek.
Suruj otszuda.

Veszek a dobozból.
Magának ezt szépen köszönöm. Megköszönöm.
Bitangság ez a világ.
Orvoshoz kell vinni a gyereket. Ötéves. Nem eszik.
Anyu vitt engem is az orvoshoz. Hát oda. Tudja.
Hogy úgy.
Volt az akkor vagy tíz dollár.
Az mondják: bakszi. Érti.
Gyeszaty bakszov.
Na de aztán mondta anyu a férfiaknak: egy kis dollár Lizácskának,
Erzsikének.
Nem azért, de én már most egy férfit se akarok látni.
Elhiszi.
Hát elhiggye. Már csak otthon az a gyerek. A sötétségben. Ezek
nekem a villanyt is kikapcsolták.
Anyu, az már meghalt, az anyu nekem mindig mondta: nem kell
felgyújtani a villanyt. Lizocska, Erzsiké, te szép lány vagy.
Egy kis likőr vagy vodka.
Nem kell a sampanszkoje.
Csokoládé.
A gyerekeknek elviszem a kis cukorkát. Ha adnak a poharakért, üve-
gekért. Megeszi. És mondja: húsleves, vajas kenyér.
Megitta a sört?
Én odaviszem az üveget.
Ezt is én magának megköszönöm.

II.

Mindig ennél az asztalnál ülök.
Hát ide telepszek, ha megengedi.
Ez az asztal egy igazi festmény. Jófajta fából van.
És milyen szépen lelakkozták valamikor. Kérem, úgy is fogalmaz-
hatnék, csak azért, mert értek hozzá, ez itt egy igazi modern Gernika,
vagy hogy mondják. Az egy Picasso-festmény.

Az iszonyat igazi mesterműve.

Netán ismeri?

Még jobb. Mert akkor ezt is megérti.

Ha nem zavarom.

Bocsánat.

Hát csak nézze. Csak nézze! Igazi mesterművet alkotott itt a piszok. A bádoghامتartóból kigurult égő csikkek parázsecsetje, a sörös, boros, pálinkás üvegek, poharak nyoma, a sok száz itt könyöklő ember.

Igazi alkotás ez.

Öntudatlan. Megmagyarázhatatlan. Mint a zsenik munkái.

Nem is műalkotás ez. Maga a történelem!

Az élet!

Nézzé, nézzé, ott a sarokban, ott, ott... maga mellett. A jobb könyökénél. Az a megszáradt sörtócsa. Ahogy benne maradt az üveg aljának rajza, középen pedig a fa erzetének vonala – mintha Nagy Magyarországgal térképe lenne. Rajta a csikkel égetett pont.

Középen. Látja?

Budapest.

Ahogy megpróbálták így-úgy letörölni, a szélei elhalványultak. Hát nem zseniális jelkép?!

Íme, a magyar történelem egy kocsmá asztalán!

Na de ez még semmi.

Ha felemeli a könyökét, és arrébb teszi az üvegét, mondjuk arra a kis remekre – ami egy zsírból és porból, no meg ujjak matatásából keletkezett, az ősi sziklarajzokkal vetekedő szépségű futó őstulkot ábrázol –, akkor láthatja, hogy egy tökéletes tájkép előtt issza a sört.

Az ott tenyerek és kabátujjak alkotta mű. Persze nem jöhettek volna létre némi piszok, zsíros gőz nélkül. Nézzé azokat a szép ívű hegyeket. Úgy könyököltek rá az asztalra maga előtt ki tudja hányan. Látja, ez esetben nem csupán a tér, hanem az idő mélységei is megörökítették.

Itt, előttem, ez maga a Golgota.

Előbb valami forró mártás ömlhetett ide.

Ilyen tökéletesen még a németalföldi mesterek sem készíthettek elő vásznat.

Tökéletes alapozás.

Aztán ahogy tették-vették a késeket, villákat, tányérokat – íme, a három kereszt. A középső még feljebb is van a két szélsőnél.

Perspektíva, uram. Perspektíva.

Itt, lejjebb a fának a görcse a kínjában magába roskadó, összegörnyedt Mária. Oldalt – valaki beszélgetés közben gyufaszállal kapargathatta az asztalt – lándzsás római katona. Épp megsebzí Jézust. Látja, egész a keresztig fut ez a vonal. Ez a lándzsa.

Ott, az egész felett bizonyára huzamosabb ideig állhatott valami váza vagy gyertyatartó.

Igen, igen, az a világosabb kör.

Hát nem olyan, mintha a felhők mocskát szakítaná szét a dicsfény, s onnan tekint le az Úr?

Ez a központi alkotás. De akad még egy-két apró remek. Itt a bal kezemnél több csikket az asztalon nyomtak el. Holdkráterek.

Vagy szőnyegbombázás felülnézetből.

Az ott, magától balra, a dicsfény mellett a fa és a gyalu játéka. Alföldi táj, tovakanyargó folyókkal. Itt, oldalt valami forró edényt tehettek az asztalra. Pokolbéli közbjáték. Az üstből, mert ezt a körivet annak is láthatjuk, fekete kezek, fejek és lábak meredeznek. A csikknymok pedig nagyon jók ez esetben a fortyogó szurok buborékainak.

Szimbiózis.

S nézze! Nézze! A sarokban. Nem ott, hanem itt, mellettem. Az ismeretlen szerző itt a kilöttyent sörben ide-oda húzogatta a poharát.

Szökőár vagy vulkánkitörés. Egy kicsit továbbgondolva tökéletes metaforája az özönvíznek vagy Pompeji pusztulásának.

Ez a kedvencem. Örülök, hogy érti.

Kér még egy sört?

III.

Sanyikám, Sanyikám! Ide ülhetek, Sanyikám?! Na, látod! Megint mi húztuk a rövidebbet! Mi. Mert nekünk már csak ez jut, Sanyikám! Érted? Adom el a házam. Hát így. Meneküljön, aki magyar! Sanyikám.

Csak benyomom ezt a kávécskát. Aztán megyek is, mert ki az istennek kellünk mi? Nem kellünk mi senkinek! Na, nézd meg. Nézz körül. Hát itt? Ezekkel? Megyek a múltkor is...

Adj egy bagót!

... azt mondják: állj arrébb, te nyomorék magyar! Vagy: magyar nyomorék... Már nem is tudom.

Hát álljak odébb?! Hát odébb is állok. Megyek, Sanyikám! Vagy nem megyek, mert el kell adni a házat. Érted. Eladnám. Eladnám. Na de mennyiért? Sanyikám! Mert itt aztán érted, annyi. Annyi itt. Befellegzett. Azt se tudom, mit csináljak. A bútor is. A képek is. Húzzák bele! Hát el se tudom adni. De te jókat írsz. Na és aztán. Ezeknek. Benyomom az arcüregbe ezt a kávét, és megyek.

Megyek. Hát lószar ez itt. Érted. Az egyik haver, ott Dunántúl, hogy szerez tanári állást. Hát megvan. A másik meg... Mít tudom én, az is munka. Ötvenezer-hatvenezer. Jó lesz az. Érted. Meg a foci is. Nincs magyar foci!

Sanyikám! Itt sincs semmi. Lótúró van itt. Meg az öreg is. Hát mit okoskodik. Meg sír. Te, ez még akkor is sír, amikor azok a bénák játszanak, és a himnuszt éneklik. Érted. Sír. A nyugdíja meg hetvennyolc. Érted! Öt kiló hús.

Milyen bagó ez? Ja, hát neked könnyű!

A kis kávét nyomom csak, aztán megyek. Te, fogom a cókómókot, ráhányom a tűzre, aztán úgy itthagynom az egészet, mint gyík a farkát. Láttad a meccset? A mötökát. Hát az is égés volt. Na, én fradista vagyok. Érted. Nem tudsz valami jó vevőt? A házra. Eladnám. Aztán, mint a szél – csak úgy, szökén, szelíden. Te nem mégy? Nem. Na ja. Én a helyedben még az árnyékomat sem hagynám. Ezeknek. Csak jönne egy jó vevő. Nem veszel képet? Nem. Pedig múlt századi mind, meg minden. Nem. Jó. Na, nyomom a kávét és megyek. Tűnni kell innen. Párologni. Illanni.

Te, fizess már egy sört!

IV.

Én magát ismerem. Maga nem ismer engem? Nem. Pedig én magát ismerem. Maga egy direktor. Nem? Nem. Pedig az. Én tudom. Már láttam magát itt. Megbeszélhetnénk a dolgokat.

Nem.

Nem? Pedig én magát nagyon jól ismerem. Mert már láttam magát itt. Akkor is sört ivott.

Ülök.

Egy sör.

Mellette csótány szöszmötöl.

V.

– Hozott valami értékeset is?

– Értékeset? Szemétben?

– Attól, hogy magának nem kell valami, még hasznos lehet.

– Mire gondol?

– Mondjuk, befőttés üveg. Az sem nagy baj, ha csorba. Ha ép a pereme, leadom, ha nem, rak bele az asszony csalamádét. Műanyag flakonok. Pár kopeket adnak értük a tejes kofák. Rongy, fém. A krumplihéj, káposztalevél is jó. A sógornak nyula, disznója is van. Papír. Gyűjtöm, leadom.

– Itt áll és várja, hogy hozzák a szemetet?

– Naná! El sem tudja képzelni mekkora itt a konkurencia. Jönnek a cigányok, szednek mindent. Nekik jó a penészes kenyér is, a mócsingot, ételmaradékot is gyűjtik. Micsoda népség! És csapatostul jönnek. Körülállják a konténereket. Oda ember már nem férhet. Kiszedik a deszkadarabokat is. Na, az nekem is jól jönne. Mondom, a sógor disznót is tart, aztán drága a gáz, két téglá az udvarra, rá a vödör, alágyújt, kész a moslék. De a dohos, penészes kenyér nem kell neki, meg még a disznónak sem. Pedig van bőven. Szóval ezt a cigányság összegyűjti. Pedig még a kutyák sem eszik. Na, azokból is van bőven. Hiszi vagy sem, ez itt egy nagy harctér. Tart a háború. Gyűl a szemét, szaporodik a nép. Szóval itt kell állni és várni, mert egy-két perc, és lecsapnak a keselyűk. Pedig már mondtam ezeknek: osszuk be, ez az enyém, ezek meg a tieitek. De nem lehet ezekkel beszélni. Minden kell nekik. Hát még a drót meg a vas!

– Megéri a zsákmányt ezt a cirkuszt?

– Mi az, hogy megéri?! Ha magának is hatszázból kellene élnie, biztos, hogy itt találkoznánk. Aztán meg értékesebb dolgokat is ki lehet bányászni. Találtam én már működő órát, tiszta jó kanalakat, ablaküveget. A múltkor fél üveg konyakot. Igen, igen. Hiába mereszi a szemét. Eleinte én is gyanakodtam, hogy valami átverés, aztán csak megkóstoltam. Bizonyég, rendes, igazi konyak volt. Úgy beittunk belőle a sógorral, mint a pinty. Na. A cigány testvér csak nyalhatta a száját.

– Mennyi pénz kerül ki a guberálásból?

– Á, nem sok. Ha naponta összejön egy ötös-tízes, már rendben van. Persze, ha messzebbre is el tudnék menni, akkor lenne benne üzlet. A cigányok talicskával, de ismerek olyat is, aki szekérral jár. De azok lopnak is.

VI.

Itt, kérem, ha nem ügyel magára, könnyen a hágcsóra kerül. Ha nem tudná, mifelénk a halottasházat nevezik így. Bejönnek, felírják egy cetlire, milyen gyógyszert vegyen meg, megmutatják, hova kell alázatosan járulni, hogy beadják az injekciót. Ezt nevezik kezelésnek.

Bizonyég, csodálkozom magamon, hogy három hetet kibírtam itt. Na és a koszt! Reggel leves, délben ugyanaz, meg valami, amiről elsőre nehéz eldönteni, hogy puliszka vagy szétfőtt makaróni, este a maradék zsámiska. Majd meglátja!

Nézzen oda az ember! Az osztályvezető orvos mérte meg a vérnyomását. Még meg is vizsgálta. Ember! Ebben a szobában ilyen még nem történt.

Eljött a nővér! Vért vett. Beadta az injekciót.

Mi az, hogy magának nem szabad járkálnia?! Ugyan már. Inkább megmondaná, hogy intézte el.

Juj! Mennyi gyógyszert írtak fel. Ezt nem ússza meg ötszáz alatt. Ezeknek biztos valami megállapodásuk van a patikával. Ugye, magának is mondták, hogy lent váltsa ki. Hogyhogy miért menne messzebbre? Ne is haragudjon, maga nem egy tapasztalt beteg. Én csak megnéztem a magam listáját, máris mondtam: ez nekem árt, ennél van olcsóbb, és még egyet kihúztam, mert nem ismertem. Így is kétszáz-

ba került a maradék, s az igazat megvallva egyáltalán nem tapasztalok javulást. Reggel-este mérem a pulzusomat, számolom a szívdobbanást, a vérnyomásomat is megmérném, ha ideadnák a műszert.

Na, megint ebéd. Jó magának, hoztak bőségesen. Nekem muszáj megennem ezt a lötytyöt, mert az asszony csak öt után tud bejönni. Igaz, akkor hoz annyit, hogy reggelre is maradjon. A delet viszont meg kell oldani. A kenyér jó. Kérek két szeletet. A levest erősen meg kell sózni, úgy lesz valami íze. A másodikhoz is eszek egy kis kenyeret meg kolbászt. Ötig csak elleszek valahogy. Az igazság az, hogy amióta itt vagyok, kétszer vacsorázom, mert nyolc körül olyan éhes vagyok, hogy muszáj valamit ennem, különben nem tudok odafigyelni a römire.

Ha tud kártyázni, maga is bezállhat. Az ember egy kicsit kikapcsolódik. Elfelejtí ezt az egész nyomorúságot. Mert nyomor ez, kérem, akárhogy is cifrázzuk. Az ember csak küszködik, lótfut, kilincsel, aztán, mire észreveszi, hogy mókuserékben rohan, már késő. Bezár a bazár. Konyec filma – ahogy az orosz mondja.

Én egészen jól tudok oroszul. Ez errefelé ritkaság. Akárhogy is cifráznám, a legszebb éveimben a Lenin-szobor mellett sétáltam. Igaz, néha szívesen belerúgtam volna. Elhiheti, nem a bronzal volt bajom. Aztán csak csendben maradtam. Sztalin Jóska alatt nem lehetett ugrálni. Hruscsov idején is utaztak még ingyen Szibériába, Kazahsztánba. Amire jött Brezsnyev, az ember már úgy beleszokott a szovjet tempóba, hogy észre sem vette a sok nóta közt az Internacionálét.

Nekem a foci volt a mindenem. A labda meg, ugyebár, akkoriban is gömbölyű volt. Azon azért ők sem tudtak változtatni.

Ebben azért egyetértünk. Vagy nem?

Hé, halló. Valaki. Szóljanak már valami szesztrának. Ez az ember itt nem lélegzik.

VII.

Elmesélek magának egy viccet.

Nem is vicc, merthogy megtörtént.

Velem esett meg.

Megyek az utcán. Kicsit úgy, mintha a bal lábam rövidebb lenne. Pontosabban, azt érzem, hogy a jobbal tudok a föld felett járni. Na, nem repülni, csak úgy lebegve siklani.

Szóval egy kicsinykét jól berúgtam.

Hát egyszer csak azt látom, hogy jön velem szemben egy ember. De pont olyan, mint én. Még úgy is jár. Már, hogy félig lebeg. Csak éppen fordítva, mint én.

Mondom neki: kacsázz arrébb, mert úgy neked megyek, mint üveges a vakablaknak. De az csak jön, jön. Már éppen nyúltam a bicska után, amikor az az izé eltűnt a talpam alatt.

Na, akkor mentem neki a falnak.

Ezt úgy higgye el, ahogy mondom. Mert én tudok akkorát ordítani, hogy még a visszhangtól is megsüketül.

Csak ahhoz fizetnie kellene még egy felest.

VIII.

Volt régen itt, az utca végén egy borozó. Úgy hívták: Spigel kocsmája. Na, nem ez volt a neve, mert olyan nem is volt neki.

Híres hely volt. Sört ugyan nem mértek benne, de sok kriglit tartottak, mert a törzsvendégek nem pohárral, hanem fél literjével rendelték a bort, s ki is nézték maguk közül a poharazgatókat. A fröccsözőket is lenézték. A kövér Suta, aki fuvaros volt, soha nem mulasztotta el a lehetőséget, odasercentette: minek abba víz, beletette már a gazda, és a kocsmáros sem ma született, úgy spórolja meg otthon a vizet, hogy fürdőbe jár. Ennek a Sutának úgy be voltak idomítva a lovai, hogy a fatelepről maguktól elporoszkáltak a kricsmiig, ott szépen oldalra álltak, hogy a gazdának minél kevesebbet kelljen lépnie az ajtóig. Amikor pedig vagy hat-nyolc korszó után felkászálódott a bakra, a két jószág pontosan hazáig vitte. Csak egyszer esett meg az a csúfság, hogy a szomszédba mentek, de annak is oka volt. A gyász kocsitól valahogy megzavarodtak. Temették a fuvaros anyját.

De nem ez alapozta meg a kocsmá hírnevét. Hanem az, hogy itt hömpölygött le a kommunista világ egyetlen tüntetése. Még vér is folyt.

A történehez tartozik, hogy Spigel hitelbe is mérte a bort. Az emberek többsége pedig már csak olyan, hogy azt hiszi, amiért később kell fizetni, az majdnem ingyen van. Hát a rakodómunkások, a krampácso-
lók, a vasgyáriak ki is használták a lehetőséget rendesen. Fizetésnapon aztán szép summát kellett leperkálniuk.

Otthon aztán jött az így-úgy elszámolás.

Túrték a feleségek egy ideig az úri módit, egyszer aztán, amikor éppen burizsért álltak sorba, összebeszéltek. Idejük volt bőven, hisz egy óra csak a rakodással eltelt, pontosabban azzal, hogy a bennfentesek lefölozték a maguk jussát.

Szó szót követett, s a bosszús feleségek másnap délután négy óraker szépen kivonultak a kocsmá elé. De nem ám öten vagy tízen! Lehet-
tek százan is. Vagy, ha nem is voltak annyian, sokkal nagyobb ricsajt csaptak. Követelték, zárják be a borozót, a vérmesebbek pedig nemcsak hangoskodtak, Spigelt is megszorongatták. A szerencsétlen a raktáron át menekült ki.

Ekkor folyt az a bizonyos vér. A csapos rálépett az ajtó előtt heverő kutyára, az meg ijedtében a vádlijába harapott.

Mire Spigel kiheverte sebesülését, és újra a pult mögé akart állni, már nem tehetette meg. A bejáratra új lakat, hatósági pecsét került.

Aztán a hely üvegbevéltóvá aljasult.

A proletárok pedig ezután kénytelenek voltak a száz méterre lévő Jónás kocsmában kontóra inni.

IX.

Hát, papa, ez aztán a nem semmi. Egy lila perc, és diplomás vagyok. Aztán megyek az unióba. Na, nem a szovjetbe – az apám még mindig oda vágyik –, hanem az európaiba.

Visszasírja az öreg. Pedig épp, hogy elmúlt ötven. Azt mondja: satuba fogták a tökömet, de megvolt a havi kétszáz meg a mellékes. Meg a mellékes után is volt egy kis mellékes. Most meg jó hosszú a lánc, csak a moslékos tálat rúgták jóval arrébb.

Ez egy vicc, ha ismeri.

Kiégett a fater. Nem látja a perspektívákat. Pedig vannak. Az egyik gyerek mobilozik.

Á, dehoggy telefonál. Megvan a magyar kapcsolata. Megveszik a kis édeseket a másik oldalon, itt megbuherálják. Minden darabon van egy húszas.

Á. Maga is olyan, mint az apám. Dehoggy hrivnya. Euró.

Ki számol itt hrivnyában?!

Belevághatnék én is. Csak ez olyan pitiáner. Olyan, mint a cigi meg a vodka.

Ha már cigánykodik az ember, csinálja nagyban.

Én most csak passzióból beugrok tolmácskodni, láthatja, citrommal iszom a konyakot.

A teljes igazság pedig az, hogy én nem kötöm magam ide. Ez itt nem kapu, hiába próbálják így eladni, ez inkább vakbél. Csak éppen perforálódott.

Azért még így is vannak lehetőségek. Ha nem lennének, akkor nem érnének egymás kipufogójába a nyugati kocsik a keleti utakon. Hogy mást már ne is hozzak fel példának.

Csakhogy itt nem a keleti kényelem, hanem a keleti lustaság a divat. És ez nem ugyanaz.

X.

- Adjon már vagy húsz kopekot kenyérre!
- De hát húszért egy zsömlét sem lehet venni.
- Na jó, ötven már van, és hetven egy feles.
- Én italtra senkinek nem adok.
- Hát éppen ezért mondom, hogy kenyérre kell.
- Aztán csak pálinkára költi.
- Az már végül is magánügy.
- Nem szégyelli magát?!
- Én szégyelljem, hát maga nem ad!
- Na jó. Itt egy hrivnya.
- Akkor adjon már egy húszat.
- Miért pont annyit?

– Úgy kitelne egy deci, meg egy darab fokhagymás kenyér. És a maga lelke is megnyugodhatna.

– Ez azért akkora arcátlanság, hogy már pofátlanság. Itt a húsz kopckje, és hagyjon békén.

– Hogy milyen faszari emberek járnak mostanában egy ilyen vagány helyre...

XI.

Apuskám, adj egy pár kopijkát, mert ezek a kofák felnyomták a borárát. Tudod, hogy megadom. Vagy nem is. Majd meghívlak egy körre. Ismersz. Nincs átverés. Jön a nyögdjí. Én fizetek. Az igazság az, hogy mikor ötven fölé ugrik a kontóm, ez az asszony már tovább nem hitelez. Máshoz meg nem érdemes menni, mert máskor nem ad hozomra.

Látod, mennyi probléma van az életben! Az embernek ügyeskedni kell, ha nem akar a lappangókhoz besorolni.

Mi az, te nem tudod, kik azok a lappangók? Hát azok a csávók, akik úgy tizenötödikéig ki tudják fizetni a borukat, isznak is kapitányosan, még egy-két felesre is beugranak a restibe. Aztán meg elkezdik felírtni azt a napi két-három... na jó, négy-öt pohár savanyúságot. Egy hét sem kell, lefolyik az ötvenes, aztán elkezdenek lappangani. Előbb még kunyerálnak a kofától. Ez olyan népi játék, telik vele az idő. Aztán sörrösüvegek után kajtatnak, de azokra van itt kliens – cigány, vénasszony, tengő-lengő munkakerülő – több, mint csirkeaprólékot faló. A végső stádium a lappangás, kunyerálás.

Hát, én még idáig nem süllyedtem. Idegenektől nem kérek. Téged ismerlek. Te majdnem szomszéd vagy. És mondom, megadom.

Valami munka után kellene nézni. De ki az istennek kell egy ilyen rom. Mert bizony én már kripli vagyok. Az is maradok. Reszket a kezem. Alig látok. Legfeljebb valami könnyű, ülő munkára lennék jó. Na, de hol van ilyen állás? Legfeljebb a parlamentben. Oda meg valahogy nem hívnak.

Szóval jó lenne már azt a sztakancsikot az arcüreghez emelni, mert kezdek fájni. Igaz, otthon is fázom. Mert – ezt te is jól tudhatod –

errefelé a fűtési rendszer sem működik. Érted, ez a rendszer sem. Ha bekapcsolom a gázt, akkor azt nem tudom fizetni, ha villanyozok, akkora a számla, hogy a kenyeret is hitelbe kell venni. Azt pedig nem szeretném. Ad néha a Maricska – ismered, te is ott vásárolsz ezt-azt – megszáradt buhankát vagy megnyomott kenyeret, amit nem venne meg senki, de ez olyan szegény. Adja a lappangóknak. Mert én azért odáig nem süllyedek. Az igaz, hogy megvárom a piac végét, és ha egy kis trógerelésért adnak valami krumplit, káposztát, azt elfogadom. Kenyeret frisset veszek.

Abból sem csinálok titkot, hogy lyukas minden zoknim. Ez jeszty. De váltom minden nap. Mosom rendesen a gatyákat is.

Én nem vagyok bűdös. Ennek az életnek sokkal áporodottabb szaga van.

Nem jó ez a bor. Csak azért kértem, hogy itt fizess, mert ha látja ez a szipirtjó, hogy hozok neki klienst, úgy, fű alatt, néha ingyen is löttyint egy fél pohárral. Fontos ez, amikor az ember már a cipőjéből is meginná a latyakot, mert legalább valamilyen szaga van a lének.

Most már mennem kellene. Egy jó üzlet kínálkozik. A választásokkor beszavaztam a jecére. Mondták, amikor megkaptam a lét, hogy mivel nekem minden papírom rendben van, számítanak rám. Ha valami nagy gondom akad, csak forduljak hozzájuk.

Nekem nagy bajom nincs, de hátha a sok kicsi kitesz egy nagyot.

XII.

Néha, csak úgy félálomban, félájultan, a reménytelenség mély bugyrába szállva, magzatpózban fekszem a paplan alatt. A minden mindegy biztonsága borít. Véd. Betemet. Azt játszom, hogy halott vagyok. Milyen boldogító is lenne. Csak úgy, minden fájdalom, rettegés nélkül, a lelki görcsöktől megmenekülve átlibbenni a másik oldalra. Persze mindez csak önámítás, önbecsapás, önsanyargató kényszerképzet. De még így is elviselhetőbb mindannál, ami a külső világban les, hogy kínozzon.

Már nem alszom. Még nem vagyok kész a könyörtelen van elfogadására. Egyensúlyba kerül a nincs és a lehet. Most még lendülhetnék a nemlét felé, s álmodhatnék magamnak könyörületesebb

semmizuhanást. Bódítót, olyat, amelyben nincs előre rögzítve a becsapódás, a roncslet. Vagy erős elhatározással kapaszkodhatnék a realitás anyagi illúziójába. Kiránthatnám tudatomat a valóság senkiszigetére.

Aztán csak lerúgom magamról a verejtéktől lucskos paplant. Villanyt gyújtok. Addig teszek-veszek vízzel, szappannal, kávéval, cigaretával, míg magam is elhiszem, hogy ébren vagyok.

Bizonyosan iróniának szánta, de válaszolok a kérdésre. Igen, voltam már ezzel orvosnál. Tanultam filozófiát, pszichológiát, sőt a szakirodalomban is elmélyültem. Ha kell, tudományos szinten állítom fel a diagnózist.

Persze, hogy nem érek az egészszel semmit. Akármit teszek, az álomszakadás után az ébrenlétegröcs következik.

Létezni pedig csak kell.

XIII.

Ugye maga valamikor a vágóhíd mellett lakott? Emlékszem magára. Az a kis régi cselédház volt a maguké. Úgy kapták negyvenhatban, mert az apja belépett a pártba

Hogy már rég elköltöztek.

Az mindegy.

Ha tudni akarja, csehek alatt az egész házsor a nagyapám tulajdona volt. Az ő pénzén raktak ott minden téglát egymásra. Azokból a semmi lakbérekből vissza sem jött a befektetés. Amikor bejöttek az oroszok, és elvettek mindent, az öreg szinte megkönnyebbült. Legalábbis az apám így mesélte. Igaz, az ő szavára nem sokat adtak. Még anyám is kifigurázta, mert ahelyett, hogy belépett volna a pártba, s lett volna belőle valaki, de legalább valakicske, állandóan szidta a kommunistákat. Azt mondogatta, hogy akár a csehek, akár a magyarok voltak az urak, az apjának még a polgármester is előre köszönt, s ő mindig marék cukrot kapott a zsidó boltostól. Hm. Biztos, hogy jól jött volna az a marék cukor a nagyapámnak Karagandában. De ő még jól járt, mert amikor hazajött a lágerből, beköltözhettek az egyik szoba-konyhába.

Szóval, mi majdnem szomszédok voltunk egy ideig.

XIV.

Na, hallotta? Hallotta, hogy kitámadt ez a szőke bálna? Hogy lógna az orra a melléig, ami a köldökét veri.

Lecigányozott. Engem.

Engem. Nekem, kérem, csendőr volt az apám. Mi kun nemesek vagyunk.

Nemes kun ivadékok vagyunk – így mondta a nagyapám.

Azt a mindenit a partizáncseléd fattyának.

Mi az, hogy csúnyán beszélek?

Hát nem ő cigányozott? Hát nem ő rikácsolt, hogy ne piszkoskodjak a kopekekkel? Hogy fizessem ki rendesen azt a féldecit? Hát nem az állam verte azt a pénzt? Nem dolgoztam meg érte? Na és ha cigány lennék? Hát az nem ember? De bizony ember. Lehet, hogy még jobb, mint a frontalsöpörtek.

Mi az, hogy ne bántsam őket? Én telepedtem rájuk?

Szóval piszkosszájú vagyok?

Tőlük tanultam. Jó iskolám volt. Tudja hány szavuk volt ezeknek a nemszeretem emberekre? Pedig vacokra húzódtunk. Egymásra csatoltuk a szájkosarat.

Akkor is kiszámolom nekik félkopekre a pia árát, ha közben még a nyelvükön is kinő a szőr.

XV.

Ezt a történetet nem én találtam ki. De szavahihető embertől hallottam. Úgy volt, hogy csak beugrok a sörözőbe egy kis gyorsítóért. Aztán csak leültem, egy szakállas kopasz muki meg mellém telepedett. Akkorra őserdő volt az arcán, hogy az orra is alig látszott ki. A szája meg egyáltalán. A kobakja meg úgy fénylett, hogy villanyt sem kellett gyújtani.

Különben rendes ember volt. Meghívott egy sörre. Aztán belekezdett.

Na, azt mondja, valamikor régen, amikor még haja is volt és vonatkísérőként bejárta az egész Szovjetuniót, egyszer elkerült az Urálon túlra. Ott, valahol már Ázsiában, egy kisebb állomáson megállt a szerelvény, s csak nem akarták tovább engedni. Eltelt fél nap. Aztán az

éjszaka. Semmi. Reggel unalmában úgy határozott, hogy körülnéz az állomás környékén.

Messzire nem jutott. Ugyanis bezörgetett az állomás restijébe. Hallja bentről: Jescso zakrito. Erre káromkodott egy jó magyarosat.

A tiédet – jött a válasz, és emberünk majdnem hanyatt esett, mert kinyílt az ajtó, és egy kurucbajszú, barnaképű férfi lépett ki rajta.

Miután mindketten kiörömködték magukat a másik magyarsága okán, beljebb mentek. Került az asztalra vodka, tenyéryni vastag sózott szalonna, hagyma, rozskenyér, meg annyi olajos hal, hogy csoda.

A kopasz, aki akkor még bozontos üstökű és szakálltalan volt, visszament a vagonjához, s hozott egy pár üveg kárpátaljai bort, mert-hogy azt szállították keletre.

Ettek, ittak, jól elváltak.

Na, de hogy került az a magyar az Urálon túlra?

Hát annak egyszerű sora volt: vitték a többi tízezrekkel a málenkij robotra. Igen ám, csakhogy '56-ban szabadult, akkor meg már 1968-at írtak.

Szóval, úgy esett a dolog, hogy még csak néhány hónapja ette a szovjet répalevest, amikor nagyon megbetegedett. Beutalták valami kórházféleségbe, viszont az legfeljebb a halálra való felkészülésre volt jó. Az életét egy mordvin ápolónő mentette meg. Megsajnálta az oroszul nem tudó, kézzel-lábbal mutogató emberárnyékot, s mikor látta, hogy a kenyéradagja napról-napra ott szárad a párnája mellett, összeszedte, s a faluban tejre cserélte. Ez gyógyította meg.

Később, amikor kikerült a kórházból, hiába kereste megmentőjét. Aztán, néhány év múlva egy karagandai lágerbe vitték. S mit ad ég? A szomszédos női táborban felfedezte az asszonyt. Akkor már ő is rab volt. Azt fogták rá, hogy gyógyszert lopott. Tíz évet kapott. A két láger szerencsétlenjei a kerítésen keresztül leveleztek egymással. Még házasság is kötődött ilyen furcsa módon. Ők is vállalták a kockázatot.

Előbb a férfi szabadult. Az asszony annak a városnak a címét adta meg neki, ahol most is élnek. Ott várta be.

Hogy később miért nem jöttek haza?

Az asszonymak tilos volt európai területre utaznia. Ő pedig lassan beleszokott abba a furcsa életbe. Éjszaka azért, imádkozás előtt elénekel néhány magyar nótát. Igaz, egyre kevesebbet.

AZ UGATÓ LÁNY

ÁRNYJÁTÉK

Az ablaknál ülök. A fotel puha. Kárpitjában nyomott minták. Elég mélyek. Jól kitapinthatóak. Azt mondják, vörös színűek. Vörös – szín. Azt, hogy gömbölyű, szögletes – értem. Ha egy almát két kezembe rejtek, tenyereim széle, ujjaim vége összetalálkozik. Köztük dagad az alma – ez gömbölyű. A mellettem lévő asztalon rádió, magnó. A magnó szögletes. Ha végigsimítom – így –, ez a teteje, itt az éle és a sarka. A billentyűk is szögletesek – a kezemmel látom. Sok dolgot látok még így. A hideget és a meleget, a simaságot és az érdességet. Tudom, hogy a víz folyékony. A vizet különben is nagyon szeretem. Azért, mert azt mondják róla: színtelen. Szín, színű, színes – ezeket a fogalmakat sehogy sem értem. Apa néhányszor megpróbálta megmagyarázni. Dühroham és sírás lett a vége. Ilyenkor anya is mindig sírt – hallottam. Apa valami olyasmit mondott: ahogy az egyik tárgy kocka alakú, a másik gömbölyded vagy éppen sokszögű, ugyanúgy zöld, kék, piros és... elfelejtettem. Pedig több szót is mondott. De miért jegyezzem meg? Nekem semmit sem jelentenek.

Eh, hallgass inkább zenét! Ravelt. Felállsz szépen. Négy lépés a könyvespolcig. Most egy balra. Kinyújtod a bal kezed. Igen. Itt vannak a hanglemezek. A másodikban van a Boleró. Egy, kettő. Ez az. Most egy lépés jobbra. Utána 180 fok. Négy lépés. Forgás. Leülsz. A rádió második gombja. Le. Így. Felállás. A fenébe is! Miért ültél le? Ha másfelet lépsz jobbra, és úgy jössz vissza, máris célnál vagy. Nem, nem fárasztó. Hogy kuncogtak... Kuncogtak?! Nyerítettek a srácok, amikor lány létedre beálltál rolling-ballt játszani. Most már az is elég jól megy. A logikátlanságom bosszant. Mert a legfontosabb a logika és a pontosság. E nélkül elveszett az ember. Na, mindegy. Felállsz. Száznolcvan fok. Fél lépés balra. Felnyitod a rádiót. A lemez szélét orrماغasságba és... Ügyes vagy. Már a korongon is van. A kart így, rá a lemezre. Gyerünk... Ügyetlen. Legalább öt milliméter tévedés. Az üzemben a sajtológépnél ennyi az ujjadba is kerülhetne. Na, még egyszer. Helyes. Ül a szőnyegre, úgy kényelmesebb. Mi ez?! Aha – ráültél a hamutartó-

ra. Feledékenység. Ma rossz formában vagy. Egy fél órája sincs, hogy a földön ülve cigiztél, és hallgattad a magnót.

Önkontroll – mit is? Ugyan! Túlságosan lebecsülöd magad. Latinovits Adyt szavalt. Azért nem árt a tréning. A feldöntött hamutartó a bizonyíték. Most tele van csikkel meg szeméttel a szőnyeg. Már szól a zene. Nem érdekes. Elmész a sarokba a porszívóért, és rendet teremtesz magad körül. Oké. Felállás. Itt a rádió. Igen. Félfordulat. Öt lépés, még egy kicsi. Lehajolsz. Ez az. A konnektor derékmagasságban jobb kéz felől. Na, hol vagy? Végre. Száznyolcvan fok. Most jön a neheze. Azt, hogy hol a szemét, bajos kiszámítani. Mindenesetre bekapcs. Három lépés. Gyerünk. Talán jó lesz. Szépen helyre raksz mindent. A villát kihúzod. Mehetsz művelődni. Vissza kettő, balra egy. Asztal, itt az öngyújtó. De hová tetted a hamutartót? Jó ég! Nem tudom. A földön lenne? Nem találom. Jaj, a fejem. Az asztal. Na, csak nem fogsz sírni? Szedd össze magad! Ha ideges vagy, hibát hibára halmozol. Nyugi, nyugi! Számolj tízig! Egy, kettő... Oké. És gondolkozz! A Boleróból ezt a részt szeretem a legjobban... Nahát, hol az a hamutartó?! A fotelben. Hát persze. Itt van. Most már leülhetsz. Nem. Kinyitod az ablakot. Fotel. Megvan. Bele térdelsz. Jobb kéz. Nyitva van. Le. Fordulsz. Vagy nem is. Fél lépés hátra. Egy kicsit balra. Csüccs. Szép ez a zene. Szép. Ezzel is sok bajom van. Mert, ugye, a zene, a hangok azok szépek vagy hamisak. De hogyan szép a virág? Illatától? Nem. Apa azt mondja, színétől és formájától. Ennek a felét értem. Igazából még ennyit sem. Mert szép-e a gömbölyű, a szögletes vagy a lapos? Az nem szép – az gömbölyű, szögletes vagy lapos. A múltkor anyával sétáltunk az utcán. Egy szép hang mondta: de szép lány, kár, hogy vak. Eszerint én is szép vagyok. Én. Ez jó kiindulási alap. A világból magamat ismerem a legjobban, meg ezt a szobát, meg a gépet, amin a gyárban dolgozom. Na, azt kell is. Egy évig tanítottak. A gépet a fülemmel látom. Ha nem a megszokott ütemben kattog, akkor baj van. Le kell állítani, és a garatból kipiszkálni a beszorult lemezt. Nekem a gépem hangja szép. Apa a vízcsobogást utálja. Azt mondja, zavarja. Pedig a víz százféléképp tud zenélni. Tud csengeni és susogni és csörrenni – ez is szép. De mitől vagyok én szép? Hosszú a hajam, feketének mondják. Az arcom ovális.

Olyan nagy tojás. S az orrom. Hm. Az orrom – apa azt mondja: pisze. A szemem is fekete. Apa szerint nem olyan, mint a többi munkatársamé. Csillog, van benne élet. Anyától egyszer megkérdeztem, neki tetszik-e a szemem. Sokáig hangosan sírt. Először nem értettem, miért. Aztán persze rájöttem. Az orrom, a hajam, az ajkam, a lábam, a mellem és úgy egyben az egész, ami én vagyok, lehet szép, és beszélni is szabad róla. A szememről viszont nem. Mert nem látok. Jó lenne, ha egyszer valaki pontosan megmagyarázná, mi az, hogy látni. Vagy egy éve apa azt mondta anyának: szörnyű lehet születéstől halálig örök sötétségben élni. Tudtam, hogy rólam beszélnek, mégsem értettem. Mi az, hogy sötétség? Ezen sokat gondolkoztam. Ahogy a látás lényegét sem képes senki megmagyarázni, úgy ezt is hiába kérdem. Magam jöttem rá. Nem volt egyszerű. Abból kellett kiindulni, hogy a sötétséget az okozza..., hogy is mondjam..., szóval, hogy hiányzik a szemem. Ha egy érzékszerv nem működik, az a sötétség. Innen a megoldás már csak egy lépésre volt. Kerestem a magnón egy kemény rock számot, aztán vattát tölttem a fülembé, és rátapasztottam a kezemet. Megszűnt az egész világ – teljesen sötét lett.

Már percek óta hallgat a lemezjátszó. Na, ne bambulj! Feltápáskodás. Fél lépés előre. A kart a helyére. A lemezt le. Száznolcvan fok, négy lépés. Másfél balra. Rekesz, egy, kettő. Már a helyén is van. Hány óra lehet? Körülbelül négy. Ing, ing, ing, ing – ez a fallóra. Kösz. Szóval, négy. Hazajöhetne már valaki. Szombat, négy óra. Kezd itt hűvös lenni. Na, persze, te pupák.

Nyitva hagyta az ablakot. Megfeledkeztél róla. Bezárod szépen, így. Másról nem feledkeztél meg? Gondolkozz! Ja, a cigi. Hol a hamutartó? Persze megint a földön. Itt van. Benne a csikk. Jobban kell vigyáznod. Csigavér. Még felgyújtod a házat. Éhes vagyok. Kinn a konyhában van szendvics. Gyerünk! Az ajtóig négy lépés. Ha akarom, három is elég. Próba. Egy, kettő, há... neki a falnak! Ejnye, ejnye! Na, nézzük csak: mennyit tévedtél? Így. Balra, balra. Itt az ajtó. Fél lépés. Ez sok. Nagyon sok. Nincs valami jó napod. De nem kell elkenődnöd. A legfontosabb a logika és a pontosság. A folyosó veszélyes. Mindig útban hagynak valamit. Mondom. Ráléptem egy papucsra. Kicsi. Az

öcskösé lehet. Az öcskösre azt mondják: aranyos. Az azt jelenti: kívülről szép. A fele biztosan igaz. Az öcskös okos, jópofa gyerek. És szép a hangja. Tiszta. Itt az ajtó. Két lépés az asztalig. Közepén rajta a tálca. Mindennek megszokott helye van. Könnyen megtalálom. A kenyér egy kicsit megszáradt. Annyi baj! Anya szendvicsét Tomi, a barátom is nagyon szereti. Tomi azt mondja, hogy ő lát. Apja szerint ő is vak. Egyszer együtt voltunk az orvosnál. A szemész mondta: Tomi látása kétszázalékos. Még javítható. Kiskorában rendszeren látott. Már nem sokra emlékszik. A formákra inkább. A színekre nem. Kár, így ő sem tudja megmagyarázni. De azért nagyon jó vele. Azt hiszem, szeretem. Bár a szerelemmel kicsit úgy vagyok, mint a színekkel. Tudom, hogy van, de hogy milyen... Még jó, hogy nem a szememmel kell érezni, hanem valahol belül. A szívemmel. A szívem nem vak.

AZ UGATÓ LÁNY

A vagonok környékén mindig akadt valami látnivaló. Gyakran kiles-ték, hogyan kapnak el egy-egy szenet, fát gyűjtögető cigánylányt az átrakók. A dolognak mindig ugyanaz lett a vége. Amikor a lány utána magára kapdoshatta gönceit, vihetta a batyuba összeszedett tüzelőt is.

Odaálltak a kártyázó fuvarosok háta mögé, figyelték a lapjárást.

Ha megkérték, a vasúti milicista megmutatta a karabélyát...

Errefelé hétköznapi ritkán járt öltönyös, nyakkendőös férfi. Az asszo-nyok közül is csak kevesen hordtak magas sarkú cipőt.

A néma lány egy forró nyári napon költözött szüleivel a Boskovicsék házába. A bútorokat két gépkocsi hozta. Az utca apraja-nagyja megcsodálta a vastag szőnyeget, a zongorát, a televíziót.

A néma lánynak volt egy öccse. Elkényeztetett, pisze kis gnóm. Úgy parancsolgatott a hurcolkodásnál, mint valami cirkuszi idomár. Lábá-
val nagyokat dobantott. Egyik kezét csípőre tette, a másikkal hado-
nászva adta ki utasításait. Nem szólt rá senki.

Az utca új lakói mindig kulcsra zárták a kaput, nem engedték gye-
rekeiket a kölykök közé.

A ház az őslakók szemében maga lett a titkokat rejtő megközelíthe-
tetlenség. Az asszonyok arról pletykáltak, hogy az új jövevények valami
urak, pizsamában alszanak, feketekávét isznak. Amikor pedig néhá-
nyan látták a férfit az üzletben egy ropogós ötvenessel fizetni, elterjedt,
hogy ezreseik vannak.

A kölyköket ez a gazdagság kevésbé érdekelte, sokkal inkább foglal-
koztatta őket a lány némasága. Be-belestek a nyitott ablakon, amikor
csak a két gyerek volt otthon.

– Gyertek be – hívta őket a fiú az egyik napon –, megmutatom a
televízióinkat.

A kölykök egymás után ugráltak be a szobába.

– Na mutasd – sürgette a legnagyobbik.

A fiú bekapcsolta a készüléket. Kisvártatva megvilágosodott a kép-
ernyő. Egy kövér ember beszélt oroszul.

– Nem érdekes – legyintett a mindig tudálékoskodó kiskölyök –, olyan, mint a mozi, csak sokkal kisebb. Hol van a lány?

– Most meg van büntetve. A konyhában a sarokban térdepel.

A fiú hangja olyan volt, mint az állandóan parancsolgató őrmestereké.

– Ki büntette meg?

– Én.

– Miért?

– Mert nem akart ugatni.

– Hát, ha egyszer néma...

– Néma, beszélni nem tud, de ugatni, ha én parancsolom, igen.

Megmutassam?

– Mutasd.

A fiú kinyargalt a konyhába, ruhája szélét markolva ráncigálta be a lányt.

– Ezt figyeljétek – harsogta. Csípőre tette a kezét. A lábával dobantott.

– Mari, feküdj! – ordította.

A lány a kölyökre nézett. Némán könnyögött. Lassan térdre ereszkedett, aztán négykézlábra, majd hasra feküdt. Fejét oldalra fordítva nézett testvéreére.

– Mari kutya! – kiáltotta a fiú.

A lány szemében könnycseppek csillogtak. Nem mozdult.

– Mari kutya! – csattant a fiú hangja. Ismét toppantott.

A lány kissé felemelkedett. Felkönyökölt. Lábát maga alá húzta. Olyan lett, mint egy megfegyelmezett kutya. Gazdája diadalmasan nézett körül. Állatszélidítő volt, aki a sikeres produkció után várta az elismerő tapsot.

– Mondd neki, hogy ugasson – biztatta az egyik kölyök.

A fiú nővére füléhez hajolt, s mintha misztikus varázsszavakat sutogna:

– Kutya ugat!

A lány nyöszörgött. Fejét karjai közé rejtette.

– Kutya ugat! Kutya ugat! – mondta a fiú egyre parancsolóbban.

Hirtelen rácsapott a lány fejére.

A kuporgó gyerek torkából előbb artikulátlan hangok törtek fel, aztán üvöltése egyre inkább megvert kutya vonításához lett hasonló.

– Elég. Takarodj!

A lány nem mert felegyenesedni. Négykézláb iszkolt ki a szobából. Nyüszített, vonított, vakogott...

– Miért csinálsz ezt velem? – kérdezte az egyik kölyök.

– Játsszunk. De nagyon buta. Nagyon lassan tanul. Muszáj néha ütni. Különböztet teljesen hülye. Anyuék is mondják. Ha nem szólnak rá, hogy öltözzön fel, pucéron járkal. Nem lehet az utcára engedni. Azonnal elsökik. Ahol régen laktunk, onnan is elsökött egyszer. A folyónál találták meg. Be akart ugrani a vízbe. Apu is szokta verni. A fejét.

A produkcióra egyre több kölyök lett kíváncsi. Volt, aki többször is megnézte. A fiú szívesen ismételtette a mutatványt. Mindig kitalált valami újat.

Cserébe elvitték a vagonokhoz. Kilesték az átrakókat, amikor elkapnak egy cigánylányt.

Üres vagonba bújtak. Szívták az otthonról lopott cigarettát. Unatkoztak.

A legidősebb kölyök felállt, intett egy másiknak, húzza be a vagon ajtaját. Megállt a fiú előtt, csípőre tette a kezét.

– Te kutya – kiáltotta.

A többiek köréjük sereglettek.

– Na, mit akarsz? – bámult rá a fiú.

Hátulról valaki nyakon ragadta, kényszerítette, hogy letérdeljen. A kéz addig nem engedett, míg a fiú ugyanabba a pózba nem került, amilyenben a lányt ugattatta.

– Kutya ugat!

Többen is fejbe vágta, bele is rúgtak.

A fiú sírt és nyüszített.

– Kutya rendesen ugat!

A fiú nyüszített, vonított, ugatott. Egyre hangosabban, mint a megvert eb.

A gyorssegélyt a szomszédok hívták ki. A lány még akkor is ugatott, amikor a hordágyra tették. Egész arca merő vér volt. A fiú a kapuban állt, kezét csípőre tette, nagyokat dobantott.

Néhány nap múlva őt is mentők vitték el. A pletykás asszonyok azt rebesgették, hogy egy nagy bottal arra próbálta kényszeríteni az anyját, álljon négykézláb és ugasson. Az utcában a kölykökön kívül ezt senki nem hitte el.

ÉS ELMŰLIK A FÉLELEM

- Hát megint csak ennyi?!
- A jóistenit, hát mennyi kellene?
- Megint felezed a fizetésedet! Mi két hétig éljünk meg kopekekból, hogy neked legyen miből inni?!
- Mit gondolsz, mennyit keresek én? Hagyjál engem boldogságos nyomorúságomban...

A fiú, ahogy feküdt az ágyban, a nyitott ajtón keresztül hallotta, hogy apja kihúzza a dugót az üvegből, és tölt magának. Rettegett ezektől a rendszeresen megismétlődő veszekedésektől. Tudta, mi következik. Anyja nem tágít, amíg apja a kis, kopott női pénztárcából elő nem kotorja a sokrét összehajtogatott rubelesek, s az asztal közepére nem hajtja. „Itt van, most már cigarettára sem maradt.”

Az egész család tudta, a cigarettatárcában, az olcsó cigaretták mellett még van tíz-tizenöt rubel. Ehhez a pénzhez soha nem nyúlt senki. Az asszony még akkor sem vett belőle, ha hónap végén kenyérre valamelyik rokontól kellett kölcsönkérni.

Ezzel az osztozással mindig vártak, amíg a gyerekek lefeksznek. Addig a férfi még a bort sem vette elő az olajfoltos szatyorból, amiben a szerszámokat hordta magával. Ezeket sohasem hagyta a műhelyben. Nem mintha valaki elvette volna, de hetenként kétszer-háromszor itt ott akadt valami javítanivaló, amit néhány rubelért meg áldomásért szívesen elvégzett. Ezeket a keresményeket odaadta a feleségének.

A fiú már elég nagy volt ahhoz, hogy tehetetlenségét érezze, és elítéljen mindent, amit igazságtalannak vél. Annyira még nem rágta be magát agyába az élet, hogy mérlegeljen, hogy megalkudjon, hogy a lét velejárójának tartsa a dolgot két- és sokértelműségét. Az ilyen fizetésnap estiéktől azért rettegett, mert a konyhából a szavakkal együtt az élet mocska is beszivárgott a szobába. Ugyanígy viszolygott a szombati fürdésektől. Hetente megalázta a mosóteknő, s a tudat, bárki bejöhet a konyhába, miközben ő mosakodik. Nem meztelenségét szégyellte, a kiszolgáltatottság volt elviselhetetlen. A fürdőszoba, a kád az emberi méltóság jelképe lett számára.

Tizenöt éves múlt, és egyre gyakrabban álmodott nőkről. Az álombéli orgiák után reggel gyorsan öltözött, és rámolta el az ágyneműt, nehogy valaki észrevegye éjjeli magömlésének nyomait.

Amikor alkalma volt rá, hosszan figyelte a Halai szomszédasszonyt, aki gyakran tett-vett az udvaron bugyiban és melltartóban. A lécekből összerótt rozoga kerítésnél állva, miközben a női testet fürkészte, kusza gondolatfoszlányok feszítettek agyát. Az asszonymak tetszett a kamasz báméskodása. Unatkozott szeretkezésre lusta, fantáziátlan férje mellett, akit a pénzen kívül semmi sem érdekelt igazán. Az állandó kielégületlenség lelki szajhává tette. Tartott a szomszédok szájától, de gondolatban már ezerszer megcsalta az urát, gyakran a fiúval is. Ha egy idősebb férfival kezdene ki, a szomszédok azonnal észrevennék, de ki gyanakodna egy majdnem gyerekre?

A fiú mind vadabb terveket szőtt a női test megszerzésére, közben akár egy pillantás vélt lángjától is pánikszerűen menekült gyermek mi-volta védőfalai mögé. Az asszony fel-fellobbanó testi vágyának hitvány kielégítéséül játszadozott a fiú bámulása felkínálta lehetőséggel. „Tán még ez a gyerek is többre lenne képes az ágyban, mint az ember.” Aztán a megannyi házimunka, az állatok ellátása, főzés, mosás közben megfedkezett az egészről. A moslékkal, amit a disznóknak adott, a vályúba lötyyintette vágyait is.

Azon a május elsején szokatlanul meleg volt. A férfiak közül sokan ingujjban, a nők nyári ruhában vonultak fel.

A vonulás után a transzparenszek, az állami vezetők arcképei teherautókra kerültek. Sokan még a rakodással sem fárasztották magukat, a főutca házainak falához támasztották, s többé nem törődtek a jelképekkel. A hivatalos, kötelező lelkesedés után az ünneplés köznapibb, emberibb formái után néztek.

Csoportokba verődve indultak sörözni. Ilyenkor mindig megteltek a vendéglők, éttermek. A munkások a kerthelyiségbe, a kocsmába tértek be. A pénzesebbek már jó előre asztalt foglaltak valamelyik jobb helyen.

A fiút zavarta a sok ember, a tömeg. Elveszettnek érezte magát. Senki sem szólt volna rá, ha ismerőseivel elmegy sörözni. Több, vele

egykorú kamasz ilyenkor, ünnepnapokon apjával együtt ivott, igaz, sokkal kevesebbet. Még sohasem használta ki ezt a lehetőséget. Most is inkább hazaindult.

A borozó előtt szomszédja szorgoskodott. A pocakosodó fiatalember, aki ráadásul már erősen kopaszodott is, egy falnak támasztott Brezsnjev-arcképet vett fel és vitt a közelben álló autóhoz. Mivel tudták róla, hogy itatra nem költ, s nem csatlakozik mulatozó munkatársaihoz, meg aztán párttag is volt – a titkár, aki már valamelyik vendéglőben ünnepelt, őt bízta meg a széthagyott kellékek összeszedésével. A férfiú úgy tett, mintha nem vette volna észre a fiút...

A városszéli utca, ahol laktak, néptelen volt. A fiú hazaérve bekapcsolta a nemrég vásárolt fekete-fehér televíziót. Egyik csatornán sem talált semmi érdekeset. A szovjet tévé ünnepi hangversenyt, a magyar rajzfilmeket sugárzott. Kiment az udvarra.

A szomszédasszony két vödör moslékot cipelt a disznóólhoz. Színehagyott, itt-ott szakadt, vékony tréningruha volt rajta. A karámhoz érve a földre tette a vedreket, kinyitotta az ajtót, s már öltötte volna a moslékot a vályúba, amikor a hatalmas, tavalyról hagyott hízó neki-rontott. A vödör egész tartalma az állat fejére, hátára ömlött. A nő félreugrott. A disznó egyenest a kiskertbe csörtetett, s ott elkezdte túrni az ágyásokat. Az asszony vette a karámnak támasztott gereblyét, amivel a trágyát szokta kikaparni az ólból, és a hízó után eredt. A gereblyével meg-meglökve, hangos kiáltásokkal próbálta visszaterelni az ólba. Hadonászás közben mellei meg-megremegtek. A feszülő tréningruha inkább kihangsúlyozta, mintsem takarta testének domborulatait. A fiút a látványtól hullámozó melegség öntötte el.

A disznó arrébb-arrébb lépve túrta a friss földet.

A nő észrevette a fiút.

– Gyere, segíts – kiáltotta oda, s egyre nagyobbakat ütött az állat hátára.

A fiú átugrott a léckerítésen, az egyik paradicsompalánta mellől kihúzta a karót, döngetve, lábával dobantva igyekezett segíteni. Az asszony, türelmét vesztvé, a gereblye nyelével nagyot ütött a disznó

farktövére. Az megugrott, a fiúnak rontott, fellökte. Aztán futott tovább. A teli moslékos vödörnél megállt, szürcsölni kezdte a sűrű lét. Az asszony odaszaladt, kapta a vedret, a moslékot a vályúba lötytyintette. A disznó bement az ólba, folytatta a habzsolást. A nő gyorsan bezárta az ajtót, rácsapta a reteszt. Ekkorra a fiú is odaért.

– Te jó ég, hogy nézel ki – az asszony már kacagott –, csupa moslék a nadrágod. Na, gyere, kipucoljuk, mert, ha anyád így meglát...

– Akkor mi lesz? – sértődése mesterkélta volt.

– Na, semmi, semmi, gyere. Bementek a konyhába.

– Vedd le a nadrágod. Vizes kefével kikefélem, nem is fog látszani.

– Nem kell.

– Csak nem vagy szégyenlős? – az asszony hozzálépett, és gyakorlott kézzel gombolni kezdte a nadrág ellenzőjét.

A fiú a női kéz érintésétől megmerevedett.

Az asszony már tudta, mit akar. Ahogy végzett az utolsó gombbal, s a fekete klott alsónadrág szára szabaddá vált, leguggolt, s a fiú combjai közé csúsztatta a kezét.

A fiú agyában éjszaka lett, a távolban hatalmas tüzek lobogtak, a lángok közt dobogó, dübörgő fekete lovak száguldtak a semmibe.

Ahogy a nő mosléktól nedves keze lassan kúszott felfelé a combján, úgy érezte, a lovak azonnal agyontapossák. Az asszony is izgalomba jött a lehetőségtől. Szabad kezével lehúzta a fiú nadrágját. Miközben felegyenesedett, lerántotta magáról a tréningruha felső részét, aztán fél lábáról lehúzta a nadrágot.

A meztelen test gyönyörűségétől a lovak hangosan nyihogtak, patáikkal doboltak a fiú koponyáján.

A nő, a fiút magával vonva, a fal mellett álló, deszkából összerótt fekvőalkalmatosságig hátrált. Leült, úgy simogatta a fiút, akinek éjszakájában már az egész világmindenség égett. A nő hanyatt feküdt, s magára húzta. Az éjszaka tüzei örülten lobogtak, majd az egész világmindenség felrobbant, szikrák milliárdjai repültek szertesét.

Aztán lassan minden kihült.

A nő nagyon gyorsan öltözött fel. A fiú is felhúzta moslékszagot árasztó nadrágját.

– Eredj, mert nemsokára biztos hazajönnek. A kerítésen mássz át, ne menj az utcára. Majd szólok, hogy mikor jöhetsz át – a fiú arcát, combját simogatta. – Jó?

– Jó.

– Majd kimegyünk valahova külön-külön. Az erdőbe, ott nyugodtan leszünk. Jó?

– Jó.

Átmászott a kerítésen. A konyhában a lavórba vizet öntött, levette nadrágját és kimosta.

A legközelebbi fizetésnap veszekedésakor azon kapta magát, hogy nem remeg, nem is érdekli az egész. Ezután a romos városi fürdőbe járt mosakodni. Egyik nap cigarettát vásárolt, a város túlsó végén levő kocsmában megivott két deci bort.

ÜZLET

Abban az időben a boltosok voltak a legirigyeltebb emberek. A nagy sorban álláskor ők a pult másik oldalán trónoltak, s annyi rizst, kenyeret vittek haza, amennyit akartak. És vittek, orvosnak, tanítónőnek, a férj főnökének is pakolva. Ezt minden sorban álló tudta, és természetesen találta.

Azt már kevesebben sejtették, hogy a szállítmányokból mindenki, aki így-úgy hozzáfért, lecsípte a neki járó részt. A raktárnok többet, a rakodómunkások, gépkocsivezetők sokkal kevesebbet. A hiányzó mennyiséget persze a boltosnak kellett kiügyeskednie. Így aztán a kiló, mire a vevőhöz került, sohasem volt több 95 dekánál. S ezen sem háborodott fel senki. Mint ahogy azon sem, hogy összeírták a nehezen nevelgetett hízókat, tyúkokat, s még a gyümölcsfákat is.

Az emberek elégedettek voltak. A funkcionáriusok ezt a propaganda- és nevelőmunka eredményeként könyvelték el. Az újságokban bőven esett szó e fontos pártfeladat sikeres végrehajtásáról. Igaz, a sorban állók és a boltos sem olvasták az ilyen cikkeket, propagandaanyagokat, de az sem, aki összeírta a javakat. Sokan mondogatták akkoriban: jól van ez, csak háború ne legyen.

Az árut délelőttönként szállították az üzletbe. Ilyenkor alig volt vásárló, az osztást csak délután kezdték. Aki meg betévedt olcsó cigarettáért, egy üveg pálinkáért, azt gyorsan kiszolgálták, s máris odébbállt, mert tudta, az áru lerakása titkos és szent dolog. Avatatlannak ott helye nincs.

Néha a raktárnok is eljött a teherautóval. Neki külön a kis irodában terítettek. Vékony üveg pohárba töltötték a pálinkát, a kolbászt, kenyeret felvágva tányérra tették. A rakodók csak úgy, a zsákok között állva kapták be a decit és törtek a vekniből. Néha megbontottak egy-egy halkonzervet. Amikor a raktárnok is velük volt, amíg be nem ment az irodába, addig sosem ittak.

A pocakos, alacsony raktárnok ötven felé közeledett. Elnyűtt, kopott, kifényesedett, sötét öltönyben járt, a fehér inghez sötétkéék nyakendőt kötött. Mindig ugyanazt. Valaha hentes volt, aztán milicista.

Amikor jött, a boltos lány felügyelt a rakodásra. Ő nyitotta ki az üveget a munkásoknak, az üzletvezető nő pedig bekísérte a főnököt az irodába.

Aznap is így történt.

A kis helyiségben egyetlen szekrény, asztal és két szék volt. Csak annyi hely maradt, hogy éppen el lehetett a bútorok közt járni.

Az asszony már elmúlt negyven. Durvuló vonásait a rúzs, a púder inkább kihangsúlyozta. Feltűnően telt, feszes melle, jó alakja sok férfit vonzott ide féldecizni, pedig ő is annyiért mérte a pult alatt lévő üveg-
ből a pálinkát, mint amennyiért a közeli kocsmában adták.

Úgyes mozdulatokkal, alázatosan rakta ki a poharat, üveget, vágta fel a kolbászt, a kenyeret. Ahogy tett-vett, mellei a vékony fehér köpeny alatt izgatóan ugrándoztak. Tudta jól. Nincs az a férfi, aki ilyenkor ne erre figyelne. Pláne olyan helyzetben, mint ez a mostani. A raktárnok, aki majd egy fejjel alacsonyabb volt a nőnél, megvárta, amíg az tölt. Egy hajtásra kiitta a deci pálinkát, mohón bekapott utána egy falat kolbászt, s intett jöhet a második pohár. Az asszony most nem vette el a férfi elől a poharat, odahajolt hozzá, úgy töltött. A férfi a szétnyíló köpeny alatt megpillantotta a gömbölyödő melleket. Úgy kapott oda, hogy közben leszakította a felső gombot. Megmarkolta a nő jobb mellét, másik kezével pedig a combján húzta fel a köpenyt. A nő nem ellenkezett. Fehérneműit már korábban levette, az irodáról még reggel leszólt a barátnője, hogy ma abba az üzletbe megy a raktáros. Már többször felkínálta magát, igaz nem ilyen egyértelmű módon, de a 3–4 pohárnyi pálinkát és a félkilónyi kolbászt a raktáros többre értékelte nála. Most végre sikerült a dolog, s az sem érdekelte, hogy a félrészeg úgy markolássa a mellét, hogy szinte fáj. Ahelyett, hogy komolyabb dologba fogna, csak kívülről simogatja a combját. Jól tudta mit jelent, ha fel tudja izgatni ezt a langyos mukt. Több és jobb árut, s azt, hogy sokkal kevesebbet mernek majd lecsípni a neki szánt szállítmányokból. S ez mind ropogós rubelekkel mérhető haszon. S ha szerencséje van, akár évekig is eltarthat a viszony.

Még jobban meghajolt, s gyors mozdulatokkal kigombolta a férfi nadrágjának ellenzőjét, előbb csak a fekete klott alsónadrág felett simogatott, aztán benyúlt és megfogta a hímvesszőt.

A raktárnok hirtelen felállt. Közben feldöntötte a pálinkás üveget, s az ital az asztalra, onnan a földre ömlött. Az asszony szempillantás alatt szétgombolta köpenyét, leült a földre, pontosan a pálinkatölcsébe, aztán hanyatt feküdt, lábát, amennyire a szekrénytől és az asztaltól

lehetett, szétfeszítette. A férfi letolta nadrágját és nehézkesen az asszonyra dőlt.

Nagyon hamar elévezett. Az asszony semmi izgalmat nem érzett, de azért eljátszotta a gyönyört, a kielégülést. Ha nem lesz meg az állati győzelem illúziója, ez az ember többet nem fekszik le vele. A raktárnok egy pocsolába esett király méltóságával tápázkodott fel, és valami rongyot kért. Felrántotta nadrágját. Kinyitattott egy újabb üveget, s csak úgy a flaskából nagyot húzott a pálinkából. Meg volt elégedve. Az asszony még mindig nem gombolta össze köpenyét, úgy állt, hogy a férfi lássa meztelen testét. A raktáros, mint ahogy a kutyát szokták, simogatta az asszony hasát. Szemmel láthatóan több szolgálatra nem tartott igényt. Ivott az üvegből, falta a kolbászszeleteket. Önélégülten mosolygott, lábát szétvetve ült a széken. Amikor harmadszor is inni akart, hányinger jött rá, s oda okádott, ahová a pálinka is kiömlött. Az asszony a sarokból elővett egy rongyot, és sietve összetakarította a hányadékot. Ahogy törölte a padlót, mellei izgatóan ringtak. Már tudta, minden rendben lesz.

Ettől a naptól kezdve a raktárnok egyre gyakrabban ment el az üzletbe. A boltba több és jobb áru került. A sorban állók nem győzték dicsérni az ügyes üzletvezetőnőt. És azt sem bánták, ha a szokottnál egy-két dekával még jobban becsapja őket.

A környéken lakók közt elterjedt, hogy a nagymellű boltvezetőnő a raktárnok szeretője lett. Ezen senki nem ütközött meg. Még több férfi járt ide a közeli gyárakból féldécizni. Egyik-másik félreérthetetlen ajánlatokat is tett, az asszony ezeket meg sem hallotta. Aranygyűrűktől villogó ujjáival megigazította festett haját, szorosabbra kötötte az övét derekán, így még jobban feszítette melle a vékony köpenyt. Egyre kevesebb pálinkát lötyyintett a poharakba.

KALAND

Az alkonyat összeszedte a napközben szanaszét kóborló gyerekeket. Az idősebb fiúk igyekeztek a lányok közelébe kerülni. Alig volt egy-kettő, aki ne engedte volna, hogy mellét, combját simogassák. A kisebbek összehordott deszkadarabokból, ágakból tüzet raktak, krumplit, a bányagödörben fogott rákot dobáltak bele. Szüleik nem törődtek velük. Némelyiküket ugyan eltángálták a komolyabb csínyekért, de ezzel aztán be is fejeződött a nevelés. Komoly bűnnek csak az ablakok betörése számított. Az utcai lámpákat azonban büntetés nélkül ki lehetett csúzlizni. A gyümölcslopásokért sem háborgott senki, még a gazda sem, sőt, eprezni, diózni úgy jártak az udvarokra, mintha haza mentek volna. Az is csak a pletykázó öregasszonyok közt volt téma, ha fehér lepedőben, toklámpással ijesztgették a metszőt vagy az ószeres zsidót. Az ilyen akciókban csak a kisebbek lelték örömeiket, s nem maradtak ki belőle a zsidó gyerekek sem.

A téglagyár, a bányagödörök, a vasúti töltés határolta vidéken kószáltak naphosszat. Horgásztak, fürödtek, ócskavasat szedtek. A vas kilójáért két kopeket adott a zsidó. A rézért 15-öt. A vasút környékén vas volt bőséggel, a réz viszont igazi ritkaságnak számított.

Nappal a nagyobbak nem túrték meg maguk között a kisebbeket és a lányokat. Amióta pedig megtudták, hogy két cigánylány lakik a Róka-házban, azóta teljesen elkülönültek, s a nagy kalandot tervezgették.

Vettek cigarettát, bort, egy üveg pálinkát is. Késő este vagy tizenötven érkeztek a téglagyáron túl álló romos házhoz. Bentről sustorgás, mocorgás hallatszott. Csak miután mind beugráltak az ablaknyíláson, azután kattintották fel a lámpásokat. A két lány szénából, rongyokból összerótt vackon hevert. Meztelenek voltak. A fiúk egymás után gyújtották meg a gyertyákat, a cigányok felkuporodtak, ami rongy hirtelen a kezükbe akadt, azzal így-úgy eltakarva magukat, bámultak rájuk.

– Mit akartok itt, hé – kérdezte az ijedség jele nélkül az egyik.

– Na mit? – vakkantotta a legidősebb fiú. – Hoztunk bort, meg cigarettát, meg pálinkát is.

– Aztat, nem lehet, te jógyerek.

– Már miért ne lehetne? – lépett a rongyot a lába közé szorítva ülő cigánylány felé a fekete hajú, mindegyikőjüknél magasabb zsidó fiú.

– Menjetek innen, nem halljátok!

– Hát nem mindegy nektek, hogy katonák vagy mi, láttuk nem egyszer, hogy ugrálnak ki-be hozzátok.

– A katonáknak van kottonjuk, meg pénzt is adnak.

– Van itt cigaretta, bor meg pálinka is.

– Kell a rossebnek, menjetek innen, mert bajotok lesz.

– Mi bajunk? – röhögtek többen is.

– Hát betegek vagyunk, azért turgultunk a táborból is, a vajda el-kurgatott. Cifiliszesek vagyunk, menjetek innen.

Néhányan a hátrébb állók közül és a fiatalabb zsidó fiú kiugrottak az ablakon, elmentek. Maradtak vagy tízen.

– Ne hazudj te, mert beléd lépek – fenyegetőzött a legidősebb –, akkor a katonák sem jönnének.

– Kit érdekelnek a katonák, meg nekik van kottonjuk. Neked meg az anyádat is ismerem. Adtam már el neki fát. Menjetek innen, mert csak bajba hoztok minket.

– Van pájinkátok? – kérdezte az addig hallgató cigánylány.

– Van, na...

– Add ide, hozok nektek egy szüzet. De csak hárman maradjatok, azt nem lehet úgy a cigánnyal sem.

Felállt, magára rántotta ruháját.

– Na, adod?

– Be ne csapij, mert felgyújtjuk a házat.

– Add már a pájinkát. Mindjárt itt vagyok.

A legidősebb odaadta az üveget, a cigánylány elvette, elsietett.

– Ki marad? – kérdezte a legfiatalabb.

– Mind maradunk, te hülye, naná – válaszolta a legidősebb.

Leültek a földre, cigarettára gyújtottak, előszedték a borosüvegeket. Ittak. A lánynak is adtak, aki még mindig meztelenül ült, még a rongyot is ledobta magáról.

Fél óra telhetett el.

A két lány szinte nesztelenül surrant a házba. Az új, barna hajú, vékony, egészen fehérbőrű, tizenöt éves, ha lehetett.

– Na, itt van – mondta, aki hozta, s kivette az egyik fiú kezéből a borosüveget, ivott. – Igaz, mán nem szűz, mert a vén Bagó megmászta, de annak nincs semmi baja.

A lány egészen rendesen volt öltözve. Tiszta volt. Ijedt, nagy szemekkel bámult a fiúkra. Azok megdöbbenve álltak, ez a lány semmi-
ben sem különbözött azoktól, akikkel esténként az utcán játszadoztak, s akiktől többet nem is akartak.

– Na, gyereünk, öltözz – horkant az egyik legrészegebb fiú. A lány azonnal hozzálátott, hogy kigombolja a blúzát.

– Várj – szólt a legidősebb. – Te honnan vagy?

– A Bagóéknál lakom a Hétkerületben.

– Még sose láttalak ott.

– Az öreg Bagó hozott faluról, mert meghalt a nagyanyám.

– És megbaszott.

A lány nem felelt.

– Hagyjuk békén – mondta a zsidó fiú, aki egyáltalán nem ivott.

– Ne bántsuk – szólt csendesen a legkisebb –, olyan, mint a nővérem, menjünk innen.

– Menjünk. Te meg gyere velünk – intett a lány felé a legidősebb.

Ebben az utcában ritkán jártak cigányok. Bagó is félve jött. Maga akarta látni, hogy a lány a fiú nagyapja alá hordja az ágytálat. Éppen tették az öreget, az egyik a fejét fogta, a másik a levesestálat.

Egy hét múlva a Bagó cigánynak betört az orra. Azt híresztelték, hogy a közelben ott volt a legidősebb fiú is.

KARÁCSONY ELŐTT

Ahogy kiértek az erdőből, mélyebb, süppedőbb lett a hó. A nap megkarcolta a tetejét, jegesen megfagyott, vékony üveggként tört a lábuk alatt. Alig tettek néhány lépést, varjúfelhő rebbent a mezőről. A szürkeület magába olvasztotta feketeségüket, s így nőtt a homály.

Az erdő néma tömbje mintha utánuk akarna hömpölyögni, hogy elnyelje őket. A fiú hátranézett, látta, sötéten gomolygó tömeg nyomul utánuk. Kézen fogva húzta maga után a kicsit, hogy minél hamarabb kiérjenek az erdőszörny bűvköréből.

Hamarabb kellett volna elindulni. Ránk fog esteledni – gondolta, s ettől szívébe lopózott a homály, a rettegés.

– Engedjük szabadon a madarat – szólt csendesen a kisebbik, hangján érződött, őt már teljes erővel markolja a sötét.

– Nem azért fagyoskodtunk itt egész nap, hogy most elengedjük – válaszolt az idősebb.

Ha megtalálnám az ösvényt, vígan hazajuthatnánk – morfondírozott. Csak ne lenne olyan mély ez a hó.

Elvette öccsétől a fűzfavesszőből font kalitkát. A színes tollú madárka megrebbent, nekicsapódott a börtön oldalának.

– Tudod, hogy neked fogtam. Otthon majd megetetjük...

A homály körülfonta őket. Egyre szűkebb lett a kalitka. Újabb varjúfelhő repült az erdő felé. Valahonnan messziről vonatfütty röppent, utána mozdulatlaná vált a csend.

Térdig gázoltak a hóban. A kisebbik egyre gyorsabban kapdosta a levegőt. Varjúszárnyfelhők takarták a holdat, a csillagokra is rászállt egy-egy varjú. Ahogy hátranézett, eltűnt az erdő, a fekete csend hömpölygött mögöttük.

Már látnunk kellene a város fényeit. Nem mehetünk rossz irányba. Legalább az az ösvény meglenne már. Sokkal gyorsabban haladhatnánk. Hamarabb kellett volna elindulnunk. A kicsit sem kellett volna magammal hoznom – varjúgondolatok verdestek agyában.

Megállt, öccsére nézett. A gyerek hangtalanul sírt. Az ő torkát is sötét karmok szorították, mellére varjú szállt.

– Engedjük el a madarat – sírta a kicsi.

Nem válaszolt. Elengedte a gyerek kezét. Kinyitotta a kalitka ajtaját. Nem is látták, mikor röppent ki a madár, csak egy halk sóhajszánycsapást hallottak.

Az üres kalitkát elhajtotta. Hátára vette öccsét, elindult.

Szárnyak suhogtak a semmiben. Az égről elszálltak a fekete madarak. Fehér-ezüst csillogás hasította szét a feketeséget.

Megérezte, hogy kemény a hó a talpa alatt.

Megtaláltam az ösvényt – villant át agyán.

Letérdelt. Megfordult. Hirtelen mozdulattal az eldőló test után kapott. Magához vonta, átölelte. Akkor vette észre, hogy a kicsi alszik. Vagy...

Havas kesztyűjével megtörölte öccse homlokát. Az erdő minden varja szíve körül csapdosott. Megrázta, szólongatta...

– Engedd el a madarat, nekem nem kell – mondta a kicsi, de szemét még mindig nem nyitotta ki.

– Már elengedtük – sóhajtotta. – Gyere, nemsokára otthon vagyunk.

– Akkor jó. A madárnak repülnie kell. Ha a madár nem repülhet, akkor meg is hal...

– Igen, igen, repülnie kell. Elrepült...

Ölébe vette a gyereket, s ment, amilyen gyorsan csak tudott. Megmegcsúszott a letaposott havon. Az izzadságcseppek könnyeivel keveredtek.

– Már látnom kellene a vasút lámpáinak fényét. Istenem, már látnom kellene.

– Elengedted a madarat?

– Hát persze. Már látnom kellene a fényeket.

– Én látom. Tegyéél le. Én látom...

– Jó, jó. Hát persze, én is látom...

S ekkor, mintha aprócska csillagok szálltak volna le az égből, hunyorgó fények gyúltak előttük.

– Tegyéél le.

– Jó – sóhajtotta – repülj, madár.

A vasúti sínek közt már mindketten futottak. Ahogy beértek a házak közé, a kicsi megállt. Testvére hátrafordult, megfogta a kezét.

- Gyere, menjünk, késő van.
- Várj. Ott a sarkon valaki fekszik.
- Dehogy.
- De igen.

Visszamentek. A kerítés tövében arccal a hóban egy férfi feküdt. Nagy nehezen felültették. A férfi érthetetlenül motyogott. A nagyobbik fiú bezörgetett a kapun. A gazda kijött.

- Bácsi, itt van egy ember.
- A fene, még nincs is karácsony, és már részeg. A szomszédban lakik. Lökjétek be a kapun. Én hozzá nem nyúlok...

A férfi a kerítésbe kapaszkodva felállt. A két gyerekre nézett.

- Na mi... csak repültem egy kicsit...

A holdat varjúszárnyfelhő takarta el, egy-egy varjú rászállt a csillagokra.

A BŰN

– Tudom, hogy van pénzed. Akkor miért nem adsz? Adj. Ha kifizetem a hiányt, elsimítják az ügyet. Még a pártból sem rúgnak ki.

– Jaj, Istenem! Édes Istenem! Hát honnan lenne? Te vitted el az utolsót is. Apád koporsójára is a rokonok adták össze. Hát kitől kérjek? Mit csináljak? Jaj, édes Istenem!

– Akkor lecsurmáznak, örülhetsz.

– Hogy mondhatsz ilyet? Hát mit csináljak?

– Akkor én most dögöljek meg? Mi?! Ezt akarod? Mi?! Ezt akarod? Mi?! Te vagy egy anya!

A fia már napok óta nem jött.

Minden lehetségest eladott. Két aranyfogát a város másik végén egy órásnak. Vagy 300 rubel jött össze. Mi ez az 1500-hoz?

A vénasszony, akihez köszönömért járt takarítani, már fel sem kelt az ágyból. Kis hímzett párnát tartott a paplan alatt. Csak pénz lehet benne...

Soha nem nyúlt a máséhoz.

A vénasszony almát evett, hosszú késsel szeletelte.

Te jó Isten! Te jó Isten!

Kikapta a kést a kezéből; felemelte. A vénasszony arcába nézett, nem tudott szűrni.

Drága jó Istenem...

Az öregasszonyt két nap múlva temették. Agyvérzés, mondta az orvos. Megváltás volt már neki a halál – bizonygatták a közel lakók.

Valamelyik szomszéd kegyeletből a hímzett párnát tette a koporsóba a feje alá.

Nem mert elmenni a temetésre.

A fia eljött. Vidám volt. Összejött a pénz. Egy üveg pálinkát hozott. Részegen összevissza csókolta az anyját. Elvitte a 300 rubelt.

Hívó volt, katolikus. Hetekig vívódott, míg végre elszánta magát. A gerendára hurkolt fémhuzal hamar végzett vele. Napok múlva találtak rá. A behavazott padláson lógó tetem alatt patkányok és egerek lábnyomai.

A holttest csonttá fagyott. Amikor lehozták, a szobát órák alatt átjárta a hullaszag. Másnap eltemették.

AZ ÚT VÉGÉN

Ismét eszébe jutott a délelőtt látott kutya. Az út szélén hevert szétromcsolt agyvelővel. Véréből vörös lett a piszkos hó. Vércseppek feketéi lettek a járda latyakjában és a ház falán is. Néhány perce történhetett az egész, gondolta akkor.

Csak most, amikor már negyedszer vagy ötödször villant elébe a kép, ötlött fel benne a kérdés: mi történhetett a járművel és vezetőjével? Valószínű, hogy egyszerűen továbbhajtott, hisz semmilyen jel nem utalt karambolra, arra, hogy ember is megsérült volna. Szóval az egyetlen áldozat a kutya...

De miért nem húzták valahová oldalra...

Igaz, ő sem tette meg. A fehér, csapzott szőrű korcs hasadt koponyájával előbb szánalmat ébresztett benne. Ahogy újra és újra belecsaholt életébe, már bosszúságot és undort érzett. Délben nem ette meg a húst, mert a kutya a tányér mellé telepedett. Később belelefetyelt a kávéjába. S ahogy rágyújtott, a cigaretta paraszával felizzott az állat szertefröcscent vére.

Mi ez az egész? – töprengett. – Mi közöm ahhoz a döghöz? Nem én gázoltam el, egyébként is kóbor kutya lehetett. Úgyis befogta volna a sintér...

Ekkor jött meg a felesége. Minden bevezető nélkül valami végtelen tanácskozásról kezdett el beszélni, aztán sietve becsukózott a fürdőszobába.

Csak percek múlva vett tudomást az asszonyról. S csak miután kijött a fürdőszobából, és ismét bürokrata kollégáiról és az átkos ülésezésekről panaszkodott, jutott eszébe, hogy néhány lépésnyire a kutyától találkozott a jelentéktelen külsejű Vargával, a felesége egyik munkatársával. Varga a maga zavaros, hebegő módján valami olyasfélét kérdezett, hogy mi van az asszonnyal, csak nem beteg? Ahogy a kutya szétromcsolt koponyája után ránézett arra az emberre, az ötlött fel benne, hogyan lehet valakinek ennyire jellegtelen arca. Ez nem is arc. Csak egy fehér gömb, két savószerű lyukkal. Csak odavetett valamit felesége kiváló egészségéről, és ment is tovább.

Most, ahogy ezt végiggondolta, rájött, hogy az asszony ma nem is volt a munkahelyén. A kutya eltűnt. Helyébe sokkal veszedelmesebb állat ugrott: a gyanakvás. S bármilyen furcsa, mint a nyomasztó álomból ébredő, felszabadultabbnak érezte magát. Szinte örült, hogy végre evilági probléma foglalkoztatja. Ettől lett annyira kategorikus, amit mondott:

– De hisz te ma nem is voltál munkában.

Az asszony nedves haját szárította. Fürdőköpenyét csak lazán kötötte meg, kivillantak hosszú fehér combjai. A férfi szavára hirtelen mozdulattal összeszorította magán a köpenyt, az asztalra hajította a hajszárítót, felpattant és idegesen járkálni kezdett. Az egészben volt valami, amitől a férfi előtt ugyanolyan élesen felvillant egy édeskés film túlfűtött erotikáját idéző ágyjelenet, mint azelőtt a kutya szétroncsolt teteme. A másik pillanatban már megpróbálta elhessegetni a gondolatot, de az makacsul ellenállt.

A nő zavartan felkacagott, igyekezett nyugalmat erőltetni magára, a férfihez lépett, hajába túrt.

– Ugyan már – hadarta bizonytalanul. – Csak nem vagy féltékeny?

Keze megremegett, ahogy a férfi fejét melléhez szorította. A mozdulatban volt valami mesterkélt. Ezt mindketten érezték. S a férfit most már teljesen hatalmába kerítette a gyanú. Kiszabadította magát az ölelésből.

– Hol voltál? – kérdezte, miközben maga is rettegett a választól.

Az asszony minden átmenet nélkül támadásba lendült.

– Mi közöd hozzá? – vágta oda úgy, hogy nem lehetett kétséges, szerinte a másiknak nincs joga a számonkéréshez. – Érdekel is téged, mi van velem, mit érzek, milyen gondjaim vannak... Most meg egyszerre mennyire fontos lettem!

El kellett ismernie, az asszonynak igaza van. Egy idő óta már semmi sem érdekelté úgy igazán. Persze, igyekezett betartani a formásokat. Tudatosan kerülte a hosszabb együttléteket. A baráti látogatásokat egyre inkább tehernek érezte. Az ilyen összejöveteleken, amelyeket többnyire felesége kezdeményezett, szervezett, mondván, az ő pozíciójukban nem élhetnek úgy, mint a remeték, egy bizonyos idő eltelté-

vel azon kapta magát, hogy fogalma sincs, miről is folyik a beszélgetés. Ebből többször támadt félreértés, bonyodalom, amit felesége mindig nagy rutinnal, frappánsan simított el. S az is igaz, hogy számára az asszonyból, akiben mindig is a nőt, s nem a társat kereste, alig maradt meg valami fontosnak. Hogy ez nem jól van így, fel sem merült benne. Problémáit, gondjait – ezek többnyire szakmai jellegűek voltak, vagy a munkahelyéhez kapcsolódtak – eszébe sem jutott megosztani másokkal. Kudarcait, s ezekből az utóbbi időben egyre több érte, olyan mélyen rejtette magába, mint szerelmi kalandjainak seízü emlékeit. Talán az volt a szerencséje, hogy balsikereit úgy élte át, mint az élet törvényszerű velejáróit. A nők is úgy jöttek és mentek, hogy az érzelmezhez az egésznek semmi köze nem volt. Utánuk sem vágyakozás, sem bűntudat nem maradt. Ezért nem tudatosult benne soha, hogy megcsalja a feleségét. Ha nem kavarja fel az a kutya, ha nem találkozik a halállal, valószínűleg egészen hétköznapi módon éli meg, veszi tudomásul, s rejti kudarcai mellé a felszarvazás tényét is.

De most úgy érezte, hogy ott belül felszakadt egy fekély, egész testében lassan terjed az évek alatt felgyülemlett gyilkos méreg.

Az asszony támadása csak a bizonyosságot erősítette.

– Megcsalsz – nem kérdezte, kijelentette. Nem őrjöngve és nem felháborodottan, hanem mint az, aki rég tudja, hogy gyógyíthatatlan beteg, s a halálos ítéletéről szóló diagnózist már közönyösen, az „így kell lennie” belenyugásával veszi tudomásul.

– Igen, igen, igen – az asszony vadul, kárörvendőn, boldogan, aztán már csak a tapasztalt nő határozottságával mondta ki a szót. Hirtelen mozdulataitól fürdőköpenye ide-oda libbent, s a férfi azon kapta magát, hogy kedvtelve figyeli az előtűnő melleket, a combok fehér villámlásait.

Aztán, amikor a nő a köpenyt idegesen, kapkodva szorosabbra húzta, a férfi agyán ismét átvillant a vérében heverő kutya képe. Elöntötte a keserű düh. Arcizmai megfeszültek. Rég kihalt érzések támadtak fel benne. Húsz évvel ezelőtti emlékek, elnyomott vágyak, tudatosan elfojtott tüzek lobbantak. De az egész csak egy pillanatig tartott. Az évek során kifejlesztett érzelmi immunrendszer jól működött. Túlságosan jól.

– Végül is mi történt? – gondolta, s már hajlandó lett volna megaludni, szépen elkönyvelni a dolgot, s rábízni az időre, tegye az egészet olyan jelentéktelenné, mint mindent, ami eddig történt vele. Maradhatna minden a régiben. Nem akart, nem is tudott volna változtatni eddigi életén. S minek kellene változtatnia – már szinte játszadozott a gondolattal. Képes lenne valami újra? Nem. Akar valami mást? Nem. S akarhat mást? Nem. Már erre is csak nemmel tudott válaszolni.

Az asszonyt egyre inkább bosszantotta a férfi némasága. Türelmetlenül járt fel-alá, harcolni akart. Küzdeni. Nem valami ellen, hanem valamiért. Persze, nem kettőjükért. Az már neki sem volt fontos. Legfeljebb a felszínen, mások előtt. Képtelen volt eldönteni, hogy a férfi hallgatása mögött egy esetleges támadás lapul-e, avagy a másik már le is tette a fegyvert.

A férfi viszont nem tudta, hogyan induljon el a visszavezető úton. Az utat sem látta. Ezért menekült a csendbe, bástyákat épített némaságból.

Kell lennie kiútnak. Kell lennie megoldásnak. Ez járt a fejében. Az fel sem merült benne, hogy elhagyja az asszonyt, s ugyanúgy az sem fordult meg az agyában, hogy az elhagyhatja. Most már a hogyan sem izgatta túlságosan. Hogyan? Úgy, mint azelőtt. Talán egy kicsit több alkohollal és nikotinnal. Jó lesz így, hisz végül is nem történt semmi rendkívüli. Az az átkozott kutya, az egy kicsit felkavarta.

De hát hány kutya döglik meg naponta! S végül is – csak egy kutya...

... Másnap későn ébredt. Már rég külön szobában aludtak. Ha be is ment este feleségéhez, reggelig sohasem maradt. Ezt nem tartotta furcsának, hisz legtöbbször éjszaka dolgozott. S csak zavarta volna az asszonyt. Zavarni pedig senkit sem szeretett.

Furcsának legfeljebb azt tartotta, hogy a nő reggel nem keltette, mint máskor. De még ezt is inkább jó jelként könyvelte el. Egy-két nap csend, és visszakerül minden a régi kerékvágásba, gondolta. Megcsalja az asszony? Csak szeszély. Női kíváncsiság. Előfordul. No és ő sem szent. Szóval rendben lesz minden. Legfeljebb majd leülnek és megbeszélik. De talán erre sem lesz szükség. Igen, erre semmi szükség. Jobb a hallgatás.

Kedvtelve zuhanyozott, jóízűen reggelizett, kedvenc ingét, öltönyét vette fel. Határozott jókedvvel bandukolt az utcán.

S akkor meglátta a kutyát.

Olvadt. A hó szennyes latyakká vált. A tetem fekete lett, mintha olajjal öntötték volna le. Éjszaka még néhány gépkocsi keresztülhajtott rajta, alakja teljesen eltorzult. Nézte a kutyát, nézte, s rájött, már sohasem lesz úgy, mint eddig volt. Nézte a kutyát, s valahol nagyon mélyen felsejlett benne: ennek így keli lennie.

Így van jól.

EGY BÉKÉS EMBER

Mindig nyugodt és kiegyensúlyozott volt. Megmondták neki, mit kell tennie, s ő az utasításokat lelkiismeretesen végrehajtotta. Sohasem mérlegelt. Sohasem ellenkezett. Nevetségesnek, hebehurgyának tartotta testvéreit, akik lázadoztak apjuk döntései ellen, s ezzel állandó feszültséget teremtettek, amit az öreg egy-egy jólirányzott pofonnal oldott fel.

Ő örömmel hajtotta végre a parancsokat, azok viczorogva, dühösen. Lelkesedéssel, példamutató buzgósággal próbálta őket jobb belátásra bírni. A legkisebb, mert gyenge volt, hajlott volna a szóra, ám a középső még a pofonok után sem juhászodott meg. Szeméből sugárzott a gyűlölet. Ellenállásával engedetlenségre buzdította a kicsit is. Anyuk, amíg élt, a maga csendes-szelíd módján próbálta menteni a családi békét. Amióta meghalt, az öreg még bakafántosabb lett. Minden az ő akarata szerint történt. A legkisebbet még egyetemre sem engedte. Pedig tanárai is eljöttek kérni. A pénzt, a fiúk keresetét is saját könyvére rakta a takarékbba. Az öltözködésben sem tűrt ellentmondást. Ha ivott, mindenkinek innia kellett. De a pince kulcsát a zsebében hordta...

Most pedig ott feküdt kiterítve... Igazából senki sem sajnálta.

A temetést nagyon szerényen és nagyon gyorsan intézték el. A házat eladták, az árát és a betétkönyvön lévő tetemes összeget háromfelé osztották. A középső még a gyászévet sem várta ki, megnősült, elhagyta a falut. A kicsit felvették az egyetemre. Ő vett egy kisebb házat. Maradt.

Jönnek ők még hozzám koldulni, mondogatta magában, de ebben tévedett.

A gazdaság szépen gyarapodott. Az állatok eladásából meg a szőlőből ezresek rakott félre. Egy kis műhelyt is berendezett, sasokat, gyertyatartókat faragott. A haszon bőséges volt.

Úgy tűnt, minden a legnagyobb rendben van. Ám ahogy múltak a hetek, a hónapok, egyre bizonytalanabbá, egyre tanácstalanabbá vált. A pénzt ő is a takarékbba tartotta, s amikor újabb összeget tett be, megtörtént, hogy az apja nevét írta a számlára. Ilyenkor eszébe jutott az öreg, s elmélázott, milyen egyszerű is volt minden, amíg élt.

A faluban jónéhány anya unszolta a lányát, fogja meg magának ezt a jóra való, dolgos embert. Néhányan, a pénzért, meg is próbálták...

Télen nem sok dolga akadt. Ilyenkor ő is gondolt nőkre. Aztán vett egy fekete-fehér televíziót. Nagyobb kancsóval ballagott le a pincébe.

Egyszer, valami könyvben, a boldogságról olvasott, meg az élet örömeiről. Ekkor megivott egy liter bort, bebusozott a városba, felkereste egyik katonacimboráját, aki szerzett neki egy nőt. Hazafelé zötykölődve már sajnálta a pénzt...

Testvéreit nem látogatta, azok sem őt.

Gyakrabban gondolt az apjára. Egyre bölcsebbnek és nagyobbak látta. Megkereste egyik fényképét, maga fabrikálta keretbe tette, felakasztotta a konyhában a falra, mert ott tartózkodott a legtöbbit.

Mind kedvetlenebbül végezte a dolgát. Jóságait, a műhely berendezését eladta, a szőlőt csak így-úgy gondozta. A pénzt a takarékbába vitte.

Korábban igyekezett valamilyen rendet tartani a lakásban, mostanában bármihez fogott, úgy érezte, értelmetlen, céltalan. Csak az apja fényképéről törölte le a port, szedte le a pókhálót.

Hetekig viselt egy inget.

Bora volt bőven. Itta. Szalonnát, füstölt húst evett.

Egyszer elindult, hogy felkeresse kisebbik öccsét. A busz már a megállóban volt. Futnia kellett volna, hogy elérje. Hagyta elmenni.

Keveset aludt. A konyhában üldögélt. Öregnek látszott, pedig alig múlt negyven.

Rászokott a cigarettára, megkereste apja szipkáját. Sűrűbben járt ki a temetőbe.

Egyik nap megivott egy kancsó bort, kerékpárra ült, behajtott a városba. Minden pénzét kivette a takarékból. A bankjegyeket zsebeibe tömte. Megivott néhány féldecit, egy üveg bort. Vett egy kenyeret, azt majszolgatta. Sötétedéskor indult haza.

Amikor a kanyarból feltűnt a gépkocsi, az apja jutott eszébe. Fájdalmat nem érzett.

Másnap reggel találtak rá. Szétroncsolt koponyája mellett egy fél vekni hevert. A szél szanaszét hordta a zsebéből kihullt bankjegyeket.

ANGYALOK POSZTÓBAN

Reggel a csend az úr. Egészen addig, míg apám nem kezdi el a tűzrakás szertartását. A nagy bontókéssel hasít gerjesztőket a gondosan szárított nyárfahasábokból. Már tekeri a papírt, nagyobbacska darab fákat tesz az etető két oldalára, középre a papírcsutakat, erre rá a gyújtósokat, azokra vastagabb hasítékot. Sercen a gyufa. Tíz perc múlva már sikoltva engedi ki magából a vizet a hó alól kikotort tűzrevaló. Még tíz perc, és mehet rá a barnaszén. A surranó meleg hívogat, mint valami szellemtest láthatatlan simogató keze.

A téli vasárnapok szertartása ez. De most még varázslatosabb, mert karácsony első napja van. Valójában kényszerhétköznapi, ám a hétkerületiek tudatos daccal ülik meg az ünnepet. Csak azoknak a házaknak az ablakából nem csillan a karácsonyfa, ahol párttag az apuka vagy az anyuka. Ilyen ezen a környéken vagy öt van. Persze ők is feldíszítették a fenyőt, csak nem az ablak elé, hanem a hálószoba valamelyik sarkába állították.

Már a tűz pattogása, a nedves fa duruzsolása veszi át a csendtől az uralmat. A konyhából átillan a szobába a sült hús, a mákos, diós köttes kalács és a szegfűszeges forralt bor ünneplős illata.

Igazából már el kellett volna indulnom az iskolába. Ám tegnap apám a nagy családi vacsora előtt az osztályfőnökömet, aki az iskola párttitkára is, megkántálta. Neki Mari, mert legény korában volt valami kis szerelmeskedés köztük, nekünk az iskolában Mária Tiborovnáknak kell szólítanunk. A lényeg, magasabb pártérdek – apám a múltkor majdnem ingyen kicsempézte a fürdőszobájukat – okán én ma igazoltan hiányzom.

Ennek ellenére kelnek már, mennek már.

A reggelit is hagynám. Nem lehet. Ez ilyenkor nem étkezés, hanem rituálé. Meg kell várni nagyanyámat és nagyapámat. A szobaasztalon fehér az abrosz. A gyertyát elfelejtették meggyújtani. Az első korty bor után apám rágyújt egy cigarettára, s azzal a gyufaszállal lobogást is teremt.

Zsong, imát mormol, ölel a világ.

Ám én mennek már. Repülnék keresztanyámékhoz.

Persze tudom, előtte a nagyanyám Erzsit, Jancsit, Öcsit és engem elvisz a templomba. Megnézzük a betlehemi jászlat. Neki ez az ünnep lényege.

Megyünk már.

Lábamon az unokatestvérem kinőtt cseh bakancsa. Nekem vagy két számmal kisebb a lábam, de felhúztam apám egyik gyapjú zokniját, így csak egy kicsit lötyög, viszont, mintha kályhában lenne a lábam. Anyám a pantalló alá rám parancsolt egy mackónadrágot. Trikó, ing, pulóver, zakó. Jancsi sűrű nagykabátja. A válla úgy a könyökömnél, az alja seperi a havat.

Na, ez az én legnagyobb gondom és sürgetőm. Ez a kabát. Mint ha a szégyent hordanám. A kezemet csak akkor látom, ha a fejemhez emelem. Lépní is alig bírok. A kabát vatelines, vastag, nehéz. Az aljára ráragadt a hó. Mintha páncélban lépegetnék.

Menjünk már. Haladjunk már.

A misének már majdnem vége. Nagyanyám keresztet vet, bedob néhány rézkopecet a perselybe, imádkozik, sírdogál egy keveset.

A betlehemesben, ahol egy kaucsukbaba van felöltöztetve Kisjézusnak, az egyik fából faragott pásztor eldólt, s úgy fekszik, hogy az egyik forgácsbárányt használja párnául.

Az meg jól berúgott, mutat rá Jancsi. A Jézuska meg bepisilt – tódít Erzs. Nagyanyám, ha lenne három keze, a fülünknel fogva rángatna ki minket a templomból.

Megyünk már.

A többiek haza, én a mozinál nem térek le, hanem, mint valami vert sereg menekülő katonája, bukdácsolok keresztanyámék felé.

Megyek már.

Ott az én igazi karácsonyi ajándékom.

A Béci kinőtt posztóujjasa. Még az ősszel nekem ígérték. Anyám megsúgta, most megkapom. Sötétbarna, zubbonyyszerű darab, méregzöld díszítésekkel, olyan katonás, magyaros.

Adom az anyám csomagolta valami ajándékot. Visznek a karácsonyfához. Bontom a nagyobb csomagot. A másikban biztosan könyv van. Az is szép álmodó estéket ígér, de a kabát a lényeg.

Már rajtam is van. Repülök hazáig, pedig azt a másik rettenetet egy hátizsákba gyömöszölték, s most úgy húz, hogy állandóan hanyatt kell esnem.

De én már szálllok, s körülöttem posztókabátos angyalok énekelnek.

JELENTÉS A MÉLYBŐL

JELENTÉS A MÉLYBŐL

Az alább közölt szöveg nem a képzelet szülötte, nem valami modern novellakísérlet, hanem maga a meztelen élet. Írásom szereplői élnek, ezekben a percekben is úgy, ahogy ez a lejegyzett szövegből kiderül.

Nevüket, s mindent, ami lakhelyükre utalna, kihagytam elbeszélésükből; kihagytam, mert csak ilyen feltétel mellett voltak hajlandók beszélni (a kételkedőknek magnófelvételem a rendelkezésükre áll). A szöveget nem stilizáltam és nem szerkesztettem, csupán egyes részleteket hagytam ki.

Első beszélgető partnerem ötvennégy éves asszony. 150 cm magas, vékony negyven-negyvenöt kiló, ha lehet. Egy 10 négyzetméteres szobában lakik; ágy, szekrény, tűzhely, tükör és néhány szék. Az egyik sarokban nagy földkupac és háztartási szemét. A falakon színészek újságokból kivágott képei. Fojtogató a búz.

- Ebben az udvarban hányán élnek?
- Hát hányán is, vagyunk vagy öten.
- Öt család?
- Igen. Vannak itt gyerekek is rengetegen.
- Hány gyerek?
- Vagy hét vagy nyolc, nem is tudom pontosan. Nekem például nyolc gyermekem volt.
- Hány él belőlük.
- Hét, egy meghalt.
- Hol dolgozik?
- Dolgoztam a téglagyárban. Ott megkaptam a tüdőbetegséget. Kórházban gyógyítottak.
- Most nyugdíjas?

– Nem vagyok nyugdíjas. Munkába nem akarnak felvenni, mert beteg vagyok. Dolgoztam a téglagyárban...

– És ezért nyugdíjat nem kap?

– Nem kapok.

– Hány éves?

– Ötvennégy.

– A nyolc gyerekből hány volt ítélve?

– Nekem a nyolcból? Hát most négy ül.

– Milyen pénzből él?

– Ki?

– Maga.

– Én milyen pénzből élek?

– Egy hónap alatt mennyi pénze van?

– Hát, mikor mennyi. Árulok, spekulálok, egy kis bort megveszek, eladogatom...

– A milíciával nem volt ezért baja?

– Engem miért bántsanak, ha nem lopok, nem gyilkolok, ezt a kis bort megveszem... nem csak olyanok csinálják, mint én...

– Holnap mit fog főzni?

– Mára csináltam csipkedli paszulyt, holnapig meg élni kell... majd valamit csinállok. Mindjárt meg is gondoltam. Kapott az öreg nyugdíjat... Anyámmal lakott ő, a mostohaapám. Most anyám meghalt. Anyám meghalt, hát muszáj volt felkarolni, mert mind ütötték, verték... Hát megkapta a nyugdíjat. Hetven... hetvenöt rubelt, ideadta nekem, én tartom ötöt. Na és így élünk. Azt mondom neki a tegnap, egy kis vasport... megvettem egy kis vasport, az öreg árulja a piacon. Na és a betegség. Itt mind beteg, na, nem ragályos. Például nekem levegő nincs.

– Régebben erre nagy verekedések voltak.

– Még mai napig is megvan.

– Van verekedés?

– Ajaj, még ölik is az embert.

– Kicsodák?

– A rablók. Akik ingyenélők, aki nem dolgozik. Szeret meginni. Pénz nincs.

- Vannak itt olyanok?
- Jajajaj, hogy vannak... Beleöli magát abba a nagy piába, pénz nincs, hát leüti az embert.
- Szokott nézni televíziót?
- Nagyon ritkán. Egy kis traktorrádióm van.
- Moziba jár?
- Moziba egyáltalán nem járok. Nincs időm... Fiatal koromban jártam, víg voltam, de amióta megkaptam ezt a betegséget...
- Hány éve beteg?
- Két éve.
- Addig dolgozott?
- Addig dolgoztam. Négy évig dolgoztam az egyesbe, összeestem. Ott mindenki beteg, kinek a szíve, kinek a veséje, kinek mi...
- Elég szegényesen él...
- Hát higgye el... ennyi gyerek... most négy a tyurmában van...
- Olvasni szokott?
- Hát olvasok. Olvastam a meséskönyveket. Azt nagyon szeretem olvasni.
- Van a házban valamilyen újság?
- Valami orosz van. A kis unokám széjjeltépi...
- Olvassa el, mi van erre a naptárra írva.
- A nagybetűket tudom... nagyon homályosan látom...
- Olvassa el azt, ami a falvédőre van írva.
- Az én... uram... csak a vizet issza... nem siratom leányságom vissza. Olvastam én mindent... ha levelet írtak a fiúk...
- Hol szokott mosni?
- Mosni? Hát, ha meleg van, az udvaron.
- Hány cipője van?
- Hány? Hát egy volt. Azt is a lányomnak adtam, most meg papucsba járok.
- Hány rubele van egy hónapban?
- Hány? Hát kerül harminc-ötven rubel.
- És ebből meg lehet élni?

– Hát, meg lehet élni. Ha elmegyünk, megveszünk azt a tíz-tizenöt korsó sört, vagy üvegest, azt is rubeljával eladjuk, mert ötvenöt kopekes. Akkor megveszünk a kis kenyeret, a kis pácski margarint...

– Mikor evett utoljára húst?

– Most is vett az öreg, na, milyen hús is az, na, marha, fél kilót. Belelököm a csipkedli paszulyba, vett egy rubelért tésztát, megvan a csipkedli paszuly. Télre beveszünk egy mázsa krumplit, ha telik, vagy ötven kilót. Mert, ha a krumpli van, hajasan is felteszünk. Kis zsírt, hagymás zsírt, van mit enni.

– Fa meg szén honnan kerül?

– Hát a vasúton... lopunk, oszt van. Meg hordják a cigányok, egy ötvenért sziléziát egy zsákkal, tőlük veszünk, és már nem veszünk a vasúton, mert drága. Nagyon keveset fűtünk. Eljön az este, a vacsorát megfőzöm a rezsón, télen is. A túlságos meleget nem is bírom. Eljön az este, lefekszek hatkor, ha nem tudok elaludni, bekapcsolom a kis traktorrádiót, elhallgatom a meséket, a tánczenét.

– Hány fazeka van?

– Lábas van három, fazekam egy, négyliteres.

– És kanala?

– Kanál? Hát kanál valamikor összejön öt, hat, nyolc, tíz is.

– Disznót szoktak vágni?

– Ebben az udvarban? Disznók ők maguk...

– Nem szereti őket? Nem rokonai?

– Hát, úgy van, hogy a testvérem gyereke egy, akkor a fiam...

– Jóban vannak?

– Hát, úgy vagyunk jóba, irigyli az egyik a másiktól, hogy többje van.

– Most ki az ország vezetője?

– Hát az ni, Gorbacsó.

– Mást ismer?

– Mást? Nem. Meghaltak azok, azoknak már a nevére sem emlékszem.

– Sztálinra emlékszik?

– Még akkor iskolába jártam... Nem volt ilyen drágaság. A csokoládék sem voltak ilyen drágák. Meg volt minden bőven, volt cigaretta.

Most egy doboz cigaretta egy ötven, ha akar szívni, szedjen fel vagy három csikket, tekerje bele újságba oszt szívja.

– Errefelé sokan árulják a cigarettát.

– Árulják, mert seftelnek. Csak kell valahonnan egy kis kopejka, amiből élünk. Minden ki van pusztítva ebből a városból. Ha az embernek van egy kis kopejkája, menjen, vegye azt a bűdös kombinzsírt, olyan bűdös, hogy ha beleteszi az ember abba az ételbe, szinte az ember undorodik tőle.

– Vett valakinek mostanában ajándékot?

– Mostanában? Hát most volt Katalin, vagy nem is, a névnapja a lányomnak. Hát, úgy adta a sors, hogy nem tudtam venni semmit, mert nem volt egy kopejkám sem. De mondtam a lányomnak, holnap veszek három rubelért egy kis virágot. Hogy na – te elhozol nekem, te elhozol, mert amikor nekem a születésnapom van, te engem megtisztelsz.

– Régebben voltak itt olyanok, akikhez emberek jártak?

– Emberek jártak?

– Hát pénzért...

– Pénzért???

– Olyanok, akik kurvátkodtak?

– Jaj, hogy így. Most is tele van velük a város.

– De itt?

– Itt nincsen.

– És régebben?

– Volt. Itten voltak többen.

– Kik?

– Magyar jányok. Volt itten Andika, Irocška, Böske. Ebben az udvarban laklak.

– Mennyiért adták magukat?

– Hát, mikor mennyiért. Öt rubel, három rubel. Melyiknek mennyi volt. Ócska nők voltak. Vagy, ha adtak egy kis italt, a rubel se kellett.

– Most nincsenek ilyenek?

Vannak abba az utcába, meg vannak itt a másik utcába. Ott úgy híják, hogy klub. Macska-kutya megy abba az udvarba még a mai napig is. Nem csúnya lányok. Derékek, szőkék, fiatalok, csak iszákosok, csak a pia.

Előbbi beszélgetőtársam lakásának szomszédságában három asszonyt és három gyereket találtam. Ez a lakás két helyiségből áll. Az egyik amolyan konyha, ágy, asztal és tűzhely van benne. A másik, nagyobbik szoba teljesen üres, a padlón felismerhetetlen színű ágyneműk, rongyok. Látszik, itt sokan alhatnak. Az egyik asszony az ágyon ül valami paplanhuzatfélébe burkolózva, mellette két gyerek. A másik paradicsomot, paprikát, hagymát vág. A harmadik nemrég érkezhetett, piszkos munkaköpeny van rajta. A legkisebb gyerek hálóingben, mezítláb járkál ide-oda, kopasz. Fejbőre sebes, vastagon be van kenve kenőccsel. A konyhában ürülékszag keveredik a zöldségek szagával. A falak feketék. A két helyiség közti ajtónyíláson lepedő lóg. Mindent vastagon takar a kosz. A tűzhely füstöl, alig látni.

– Hány évesek a gyerekek?

I. asszony: – Kicsik, aprók.

– Mind a tied?

I.: – Ez a kettő.

– Dolgozol?

I.: – Nem. Beteg vagyok.

– Honnan van pénzed?

I.: – Az alimentekből.

– Hány éves vagy?

I.: – Harmincegy.

– Hány éves korodban mentél férjhez?

I.: – Én? Tizenhét.

– Te is szoktál bort eladni?

I.: – Hát még szép.

– És hogy veszitek?

I.: – Hogyan? Négy rubelér.

– Hányért adjátok?

I.: – Hatér.

– A boltban négy rubelért adják?

I.: – Igen. Mára a boltosok jól élnek.

– A gyerekeknek mi a baja?

2. *asszony*: – Varas.

– Hányan laktok itt?

2.: – Vagyunk sokan, egy csomóan. Hét puja anyutól maradt, nekem van kettő. Tízen vagyunk.

3. *asszony*: – Nekem van nyolc pujám és a földön alszanak meg a szomszédoknál. Dolgozok, az uram is, én is. És, ha bemegyünk az irodába, azt mondják, menjünk innen, mert szavazati jogunk nincsen.

1. – Ilyen sokan lakni egy házban, és dől össze, fagyunk meg. Olyan hideg van, mint a pince.

– Neked mi bajod van?

1.: – Tüdőbajos vagyok.

3.: – Én asztmás vagyok.

– Hány cipője van a gyerekeknek?

1.: – Egy.

– Kaptok segélyt az államtól?

1.: – Semmit. Egy kopeket se, és ennyi puja rajtunk, az anyu pujái.

2.: – Hat fiam, katonafiam van. Egy lányom. Húsz rubelt kapok a kicsire.

1.: – A bort négy rubelért adják a botban, a pájinkát tizenötér. Muszáj adni húsz rubelén Mit keresünk rajta? Öt rubelt?

Gyerek: – Nem kap anyu levegőt. Anyu, vedd el tőle a rádiót.

1. – A fal is omlik lefelé.

2. – Nekem se nincsen hol lakni a gyerekekkel...

1. – Ő meg jár koldulni Moszkvába. A gyereket a hátára köti és úgy koldul.

– Miért Moszkvába jár?

2.: – Mert ott többet adnak. Háromszáz rubelt is összeszedek a metróban.

– És hogy mégy Moszkvába? Ki veszi a jegyet?

2.: – Aki felfogad, megveszi a jegyet, ad enni, minden, ki vagyok fizetve, pénzt ad a kezembe.

2.: – Most is ki van fizetve.

1.: – Kifizetteti magát, kap száz rubelt, most is kapott. A pénzt meg leadja.

– Kinek?

2.: – A cigányoknak.

1.: – A táborból.

2.: – Száz-százötven rubelt ad.

– Többé már nem mégy?

2.: – Megyek. Ahányszor én akarok, annyiszor megyek.

Mindezt 1990 szeptemberében vettem magnetofonra.

MAGYAR TESTVÉREK

A teljes nyelvi elszigeteltségben élő magyarokról általában pátosszal, érzelmi túlfűtöttséggel vagy sajnálattal, a féltés, a szájalom túlhangsúlyozásával szokás tudósítani. Az ilyen híradásokban inkább az dominál, amit látni szeretnénk, s elsikkad, legfeljebb sötét tónusú aláfestésként van jelen az, ami valóság..

Az alábbi beszélgetésekre Gyertyánligeten került sor. E hegyvidéki községben mintegy hatszáz magyar nemzetiségű ember él. Jelentős részük – főként a fiatalok, a gyerekek – alig beszéli anyanyelvét. Ez egyrészt érthető, hisz a hatvanon aluliak már nem járhattak magyar tannyelvű iskolába, a templomon kívül nem volt (nincs) hely, ahol közösségben gyakorolhatták volna szüleik, nagyszüleik nyelvét. Sokszor leírtam magam is: az elmúlt közel fél évszázad tetet-lelket nyomorító szovjet szocializmusa közepette kifajta csodának számít, hogy a rahói, gyertyánligeti, kőrösmezői magyarok egyáltalán megmaradtak. Persze naivítás lenne azt feltételezni, hogy a nemzeti nihilizmust hirdető ideológia közepette, a gazdasági és szellemi nyomor szintjére süllyedve az itt élők lobogó nemzeti öntudattal vonultak végig a sötétség évtizedein. A magyarságtudat inkább volt pislákoló mécses, mintsem lobogó fáklya...

Amikor tapasztalataimat közreadom, csupán egyet kerek olvasómtól: előbb értékeljenek, s csak azután ítéljenek.

(Két beszélgetőtársam ukránul válaszolt magyarul feltett kérdéseimre. Olykor – hogy megértsék, mit firtatok – én is áttértem anyanyelvükre (?))

– Olyan községben laktok, ahol ruszinok¹ és magyarok régóta együtt élnek. Számotokra van ennek jelentősége?

Marianna (23 éves, ukránul válaszol): Én azt szeretném, ha itt is Magyarország lenne. Ne lenne se Ukrajna, sem Oroszország, hanem úgy lenne, ahogy régen volt.

– Honnan tudod, hogyan volt régen?

– A nagypám mindent elmesélt.

– Mit mondott?

– Azt, hogy mi már nem is tudjuk, mit jelent az: jól élni. Mert akkor minden volt, most meg semmi nincs.

– Szüleitek milyen nemzetiségűek?

Szvetlana (19 éves, magyarul válaszol): – Az enyim apja magyar, az anyja orosz. Marianna pedig a testvérem.

– Otthon szoktak magyarul beszélni?

– Igen.

– Régebben is vagy csak mostanában?

– Amikor kicsinyek voltunk, laktunk a gyidánál, a babinál, ott minket tanultunk magyarul beszélni.

– Próbáld meg te is magyarul – kérem Mariannát.

Szvetlana (magyarul): – Én tudtam beszélni nagyon jól magyarul, de én mentem oroszba². És azután tanultam technikumban u Tuli³, ottan nem voltak magyarok. Nem volt kivel beszélni.

– A szüleitek hány évesek?

– Az enyim apja... tessék várni – negyvennyolc éves, a anyu negyvenhárom éves.

– Édesanyátok tud magyarul?

– Igen. Ő érti, beszél. Megtanult mindent beszélni.

– Származnak-e konfliktusok abból, hogy ukránok és magyarok együtt élnek a faluban? (A kérdést egyik lány sem érti, megismétlem ukránul.)

Szvetlana (ukránul): Az itt a probléma, hogy az ukránok fellépnek a magyarok ellen, a magyarok az ukránok ellen. Azt mondják az ukránok: ó, ezek a magyarok olyan rosszak, az ukránok a jobbak.

Marianna (magyarul): Amikor mi beszélünk magyarul, mondják: mér magyarul, beszélünk...

Szvetlana (magyarul): Mondják, hogy az anyjuk... na inkább ukránul fogom... – így folytatja – szóval azt mondják, miért vesz el egy magyar fiú ukrán lányt. A magyar vegyen el magyart, az ukrán ukránt. Ne keverdjünk állandóan...

Szvetlana (ukránul): Azért, mert az ukránok szerint aki magyar, az alábbvaló.

Marianna (*ukránul*): Pedig egyenlőtlenség van. Nem?

– Miért alakult ez így?

– Egyszerűen az ukránok nem szeretik a magyarokat.

– S ez miben nyilvánul meg?

Szvetlana (*ukránul*): Mindenben...

– Ez régen is így volt, vagy csak mostanában tapasztalható?

– Régen is, most is.

– Nem javul a helyzet?

– Nem. Itt nálunk nem.

– Milyen nemzetiségűnek tekintitek magatokat?

Marianna (*ukránul*): Én magyarnak.

Szvetlana (*ukránul*): Én is magyarnak.

– Sajnos nem beszéltek jól ezt a nyelvet... miért tartjátok magatokat mégis magyarnak?

Marianna (*ukránul*): Számomra a magyar nyelv... na, hogy is mondjam...

– Talán arra felelj, miért érzed magad magyarnak.

– Én azt akarom, amit a nagyapám akart, hogy a gyerekeim is magyarok legyenek. Mostanában én is próbálok magyarul olvasni, írni.

Marianna (*ukránul*): Nagyapának vannak rokonai Magyarországon, amikor levelet ír, kéri, hogy címezzük meg a borítékot...

– Voltatok valaha Magyarországon?

Szvetlana (*ukránul*): Nem, még soha. De nagyon szeretnék elmenni.

Marianna (*ukránul*): Én szeretnék elmenni Magyarországra dolgozni.

– Mi a foglalkozásod?

– Vakolómunkás, festő és mázó.

– Milyen munkát vállalnál Magyarországon?

– Akármit. – Magyarul folytatja – Szolgálni, vagy kertbe dolgozni.

Itt semmi sincsen.

– Mennyit szeretnél keresni?

– Nem tudom, mennyi egy forint nálunk...

– Ott mennyit szeretnél keresni?

– Nem kevesebb, mint vagy kétezer forint... vagy mit tudom – fordul a hűgához, ukránul folytatja – én nem tudok magyarul, fordítsd már le...

– Mostanában sok magyar hagyja el Kárpátalját. Ez több szempontból veszélyezteti az itteni magyarságot...

Marianna (*magyarul*): Én már kiéltem ezt a Kobilecka Poljanát⁴. Én már itt mindent ismerek. Itt a fiatalnak semmi nincsen. Semmi. Én akarok élni.

Szvetlana (*magyarul*): Azt a ruhát sem tudjuk megvenni, mert kevés az a fizetés. Ideadják azt a fizetést, a felét lehúzzák, még a bőrünket is lehúzzák.

Marianna (*ukránul*): Itt a fiataloknak nincs semmilyen lehetőségük. Sok fiú iszákos. Berúgnak, aztán nekimennek a lányoknak. Nincs bennük semmi tisztelet. Én elmennék Magyarországra dolgozni. Pénzt keresnék, aztán hazajönnék. Persze, ha megszeretnék ott egy magyar fiút, akkor lehet, hogy ott is maradnék...

Gyertyánligeti „kirándulásom” furcsa tapasztalásai a beszélgetéssel még nem értek véget. Vendéglátóim igazi turistaprogramot is szerveztek számomra. A közeli Kobila hegycsúcs megmászására invitáltak.

A táj varázslatos, alföldi ember számára a fentről kínálkozó látvány lenyűgöző. Mámorosan baktatok lefelé. Lobogós kedvem kerekedik, mintha jó bort ittam volna.

A hegy lábánál apró házikó, fából összerótt mesebeli viskó. Fentről nézve romantikus békezigete. Közelebbről ijesztő nyomortanya. A düledező építményen nincs kémény. A füst az ablakon szivárog. A gazda a házától néhány lépésre gyűjti a trágyát. Elviselhetetlen a bűz... miközben a hegy lankáin csodákat varázsol az őszi napfény.

A „romot” ketten lakják, ötven körüli férfi, valamivel idősebb nő. Testvérek. Az asszony bizalmatlan. Csak kísérom unszolására hajlandó szóba állni velem.

– Mióta laknak itt?

– Mindig is itt laktunk.

– Miért nem költöznek a faluba?

– Miért? Itt jó.

Ruszinul beszélgetünk. Akadozva. Engem hiányos nyelvismeretem gától. Az asszonyt... zavara – ki tudja, mikor állt szóba valakivel.

Tejjel kínál. A lábas kívülről koromfekete. Nyílt tűzhelyen használják. Belül sárgás-barna lerakódás. Vajon mikor súrolhatták ki utoljára?

Mariannára és Szvetlanára gondolk, közben a szavaktól és a látványtól háborog a gyomrom.

Pedig a tej friss, édes.

Csak a szám íze keserű.

¹ E kifejezést csak én használtam, riportalanyaim következetesen „ukrán”-t mondtak. A továbbiakban én is hozzájuk igazodtam.

² orosz tannyelvű iskolába

³ Tulában

⁴ Gyertyánliget ukrán neve

MILYENEK VAGYUNK?

Kisebbségiek. A hivatalos adatok szerint úgy másfél százezren. Szerintünk, tehát nem hivatalosan, őslakosok, kétszázezernyen.

Rebellisek, jogokat követelők – szóval megbízhatatlanok. Nemzeti hovatartozásunkat vállalók, más nemzeteket egyenlőnek tartók – szóval toleránsak.

Magunkba fordulók, bezárkózók, csökönyös vadak – keletiek. Minden újra nyitottak, demokráciáért vérrel is áldozók – európaiak.

Don-kanyarig „nyargalászók” – betolakodó hódítók. Hómezőkön csonttá fagyók. Szolyván, Kolimán földbe taposottak – áldozatok.

Sztálinról, Brezsnyevről dicshimnusz zengők – megalkuvók. Sztálin lágereiben is hazánkért néma versekkel könyörgők, anyanyelvért imádkozók – meg soha nem törők.

Gyerekeinket orosz, ukrán iskolába íratók. Magyarországra kívándorlók – gyáva számítók.

Ezer évet vállalók, hegyek árnyékában maradók. Petőfi emléke előtt a máért daccal fejet hajtók – kitartók, nem csüggedők.

Hát milyenek is vagyunk?

Csaszuskára idomították hangszálainkat. Pentaton énekeket mormoltunk.

A fényességes örület szemünk világát is követelte. Éjszakáinkban hitünk gyertyácskáival világítottunk.

Súgták, te nem olyan magyar vagy. Szívünk eldobogta a Szózatot.

Kérdezték: milyen kenyeret eszel? Megmutattuk a kasza, a sütőlapát nyelét – apánk, anyánk rovásírással írta rá a nevét.

Gyermekeink nevét Jelenának, Ivánnak, Sztyepánnak írták. Születtek Emesék, Attilák, Szilárdok.

Milyenek vagyunk?

Most már kicsit szabadabbak. De nem teljes szabadság az, majdnem rabság.

Már szólni is merők. De az igazságot elnyomja néha a hangzavar.

Már tenni akarók. De az akaratban ott lappang a tétováság.

Múltunkért jelennel pörölök. De kitapogathatjuk-e vaksi derengésben a jövőt?

Már – még – vagyunk. Itt vagyunk, sokan együtt vagyunk. Hogy milyenek? Hát magyarok vagyunk... egyre inkább illúziók nélkül, nem heroikus Herkulesekként, de nem is töből vágott lábbal... vagyunk...

HÉTKÖZNAPI POLITIKA

Aligha tagadható: Kárpátalján politizálni ma könnyebb, mint kenyeret keresni. Ezzel egyidejűleg devalválódott is a politizálás. Csoportérdekek kicsinyes védelmének, álcátározásoknak az eszköze lett. Amióta önjelölt államfők is futkosnak közöttünk, félttem jövőnket. Amióta megsokasodott a bölcs útmutató, félttem jövőnket. Tőlük félttem.

Bizony van ok a félelemre, mert kezdődik újra – vagy inkább folytatódik (?) – a fenyegetőzés, az uszítás. Még csak öltögeti nyelvét a kígyó. Keres, óvatosan csusszanva, de ne legyenek illúzióink: ha támad, mar is. Sok kígyót termett a mocsárlét, pocsolyavilág. A prédának való meg kevés. Ami van, az is csenevész. Lapul. Bújik. Idomul, igyekszik legalább siklónak látszani. Hiába, a félelem csak egy irányba mozgatja a fejlődést. Visszafelé. A mocsárban nem él meg a pizstráng, csak mindenféle csúszómászó.

Különben – ki tud utat mutatni a hínárban, ki láthat tisztán a posványban, ki rejtheti magába a tiszta forrás és a kéklő tenger hitét az iszapos lápvilágban?

Ahogy a sima víztükör is csak álca, ugyanúgy a politika bölcsessége csak látszat, mert nem vonható le igazság hazug tartalomból. A pocsolyának minden cseppje pocsolya.

KISEBBSÉG-TUDAT

Ha az élet teljességéből bármilyen kicsiny részt elvesztünk, azt a halál foglalja el. A halál gondolatával együtt lehet élni, a halállal viszont nem.

A lélek nyomorúságához elegendő egyetlen emberi jog megvonása. Sőt, elegendő, ha köteleznek, kényszerítenek valami olyasmire, ami méltóságodat sérti.

SZEGÉNYSÉG

Mostanság egyre többször szitkozódnak a koldusok. S egyre több a földön szanaszét heverő papírpénz. Ezek már igazi jelei a szegénységnek.

S a jelek csak sokasodnak. Alig van cigarettacsikk a földön. Mossák a műanyagpoharakat. Kóbor kutyák, patkányok és öregek matatnak a szemét közt.

És... gépkocsin járnak a határátkelőkhöz magukat árulni a tizen-
éves kurvák.

MENNI

Menni... elmenni... menekülni... megmenekülni.

Menni, mert mások is mennek, s úgy sincs értelme itt az egésznek.

Elmenni. Másutt újrakezdeni. Csak innen el. Akárhogyan, hisz ennél csak jobb lehet.

Menekülni. Mert gyötörnek és gyötrődünk. Bántanak, lenéznek, meglopják még barátunkat is, elveszik még a sírokat is.

Menni... elmenni... menekülni – lehet.

Megmenekülni – soha.

ÁLDOTT RÉSZEGSÉG

Ülnek a parkban jámbor részegek. Mellettük az üvegben még lötyög valamicske. Vigyorognak. Bizonytalan kézzel próbálják meggyújtani az olcsó cigarettát.

Motyognak. Egymásnak adják az üveget, a parázsló csikket. Az egyik SZÍV, a másik húz az üvegből. Aztán cserélnek. Kevéske szesz, egy szál cigaretta.

Jól megértik egymást. Mosolyognak. Az egyik szakállas, a másik a részegebb.

Körülöttük kutyák futkároznak. Gyerekek pisilnek a fa tövében.
Délután van. Csütörtök van. Vagy péntek.

A NAGY PARANCS

Aszály van. Mit számít ilyenkor lobogók színe. A félelem színtelen. Gyerekeidre gondolsz. Öklöddel vernéd a repedező földet. Aztán mégis ujjaddal kaparod, mert vetni kell. Ez az örök törvény. Vetni. Még akkor is, ha sóhajnyi remény sincs az aratásra.

KAPUT NYITUNK

(Üzenet egy tizennyolc éves fiatalembernek 2035-be)

Szervusz Ádám!

Amikor már tudtuk, hogy csak néhány hónap, és közöttünk leszel, e csodaváró időszakban azt tervezgettem, hogyan fogom majd a kezed az első lépésidnél, miként vezetlek át a megélhető és felfedezhető élet-titkok kapuin.

Aztán, amikor első tavaszodon lekuporodtál az udvaron, megérintettél egy élezöld fűszálat úgy, mint ahogy a szántóvető cirógathatta az emberi történelem első sarjadó búzáját, majd egy elsárgult fűszálat simogattál meg, így vezetve gondolataimat a kezdettől a végig, megérintettem, te már olyan titkok tudója vagy, melyek megértéséhez nekem hatvan év sem volt elegendő.

Akkor lettünk cinkostársak a megismerés élethosszig tartó kalandjában.

Hol én mutattam utat, máskor te vezettél el a megoldásig.

Menj tovább, nyiss kapukat!

Vigyázz minden zöld és sárguló fűszálra!

HORVÁTH Sándor (Beregszász, 1957. szeptember 16.): költő, író, újságíró, a *Kárpáti Igaz Szó* megbízott főszerkesztője.

Munkácsaládban született. 1974-ben érettségizett a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskolában. 1975-ben felvételizett az Ungvári Állami Egyetem magyar nyelv és irodalom szakára. 1980-ban diplomázott. 1991-től (két év kihagyással) a *Kárpáti Igaz Szó* főmunkatársa.

Közben 1990–1993 között a *Kárpátalja* (Ungvár–Miskolc) című közéleti és kulturális lap szerkesztője, 1993-tól a *Pánsíp* című havilap főmunkatársa. 1993 áprilisától a Kárpátaljai Alapítvány igazgatója. 2004-től a *Kárpáti Igaz Szó* főszerkesztő-helyettese, 2005-től az *igazi Kárpáti Igaz Szó* főszerkesztő-helyettese. Újságírói álneveit a *Kárpáti Igaz Szóban* és a *Kárpátaljában* használta: H.S., Hori, – hs –, – beregszászi –, Beregszászi Sándor.

Tagja a József Attila Irodalmi Stúdióknak, 1980-tól társelnöke. 1988. január 30-án egyik alapító tagja és társelnöke a József Attila Alkotóközösségnek. 1989-ben belép a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetségbe (KMKSZ). 1990-ben az Ungvári Városi Tanács képviselőjévé választják. 1993-tól a KMKSZ választmányi tagja, majd a KMKSZ ungvári közép szintű szervezetének alelnöke. 1993-tól 2005-ig a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) társelnöke. 2003-tól az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) Országos Tanácsának alelnöke. Tagja a Magyar Írószövetség kárpátaljai írócsoportjának (MIKICS), az Ukrán Írószövetségnek, az Ukrán Nemzeti Újságíró-szövetségnek, a Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetségének. 2002–2005 között tagja az *Együtt* című folyóirat szerkesztőbizottságának.

1972 óta publikál. Az 1980-as évektől kezdve novellákat, verseket, szociográfiákat ír. Írásai orosz, ukrán, mordvin és észt fordításban is megjelentek. Verseiből, prózai írásaiból válogatást közöltek a *Kárpáti Kalendárium*, a *Szivárványszínen* (1977), a *Lendület* (1982), a *Sugaras utakon* (1985), a *Vergődő szél* (1990), az Évgyűrűk-sorozat, a *Sors*,

megírva (1992), a *Töredék hazácska* (1994), a *Lecke* (2001), a *Verecke* (2003) című kiadványok és antológiák.

Életútjáról a következő folyóiratokban jelentek meg írások: *Szabolcs-Szatmári Szemle* (Nyíregyháza), *Forrás* (Kecskemét). Ivaskovics József zeneszerző tucatnyi versét megzenésítette, ezeket a Credo Verséneklő Együttes Kárpát-medencei fellépésein nagy sikerrel adja elő. A *Kishazát* a helyi magyar iskolákban a fiatalok himnuszként éneklék. Balla D. Károly a *Kishaza* (1995) című verseskötetéhez írt fülszövegében találóan jegyzi meg többek között azt, hogy „*Horváth Sándor versei a beszélők hangján nyerik el végső akusztikájukat. Annak a közösségnek a hangján, amelyből a költő vétetett, amelybe tartozik, amelyért felelősséget vállal. Amely magáénak érzi ezt az intonációt.*”.

Fontosabb művei: *Itt és most* (versek, 1981), *Múltunk s jelenünk* (Cikkek, riportok, Dupka Györggyel, 1987), *Sorsközösség* (Cikkek, riportok, Dupka Györggyel és Móricz Kálmánnal, 1989), *'56 Kárpát-alján* (Dupka Györggyel, 1993), *Távolságok* (Versek, 1993), *Az ugató lány* (elbeszélések, 1994), *Rát* (szociográfia, 1994), *Kishaza* (versek, 1995), *Álmos tájakon járok* (válogatott novellák és szociográfiai riportok, 2002), *Hon... Szerelem... Elmúlás* (versek ukránul és magyarul, Dupka Györggyel, Somos Bélával, fordította: Kudla György, 2004), *Szívrengetés* (dráma, 2017).

Elismerések, díjak: a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének Nívódíja (1997); a Magyar Írószövetség elnökének elismerését kifejező oklevele (2001); a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia elnökének elismerését kifejező oklevele (2000). A Kárpátaljai Megyei Tanács és a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatás több oklevéllel ismerte el újságírói tevékenységét. 2017-ben megkapta a megyei tanács és a megyei állami közigazgatás Kárpátalja Fejlesztéséért érdemjelét. 2018-ban Fegyir Potusnyak-díjjal tüntették ki.

Irodalom, forrás: Pál György: *A magyar irodalom Kárpátalján* (1945–1990), Nyíregyháza, 1990; Dupka György: *Kárpátalja magyar személyi és intézmény-adattára* [Horváth Sándor], Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 1993; M. Takács Lajos: Horváth Sándor. In: *Új*

magyar irodalmi lexikon. Főszerkesztő: Péter László. Második javított, bővített kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000; Dupka György: Ukrajnai magyar szervezetek, intézmények, közéleti személyiségek adattára [Horváth Sándor], Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közössége, Ungvár–Budapest, 2006; Dupka György: A magyar irodalom kárpátaljai lexikona 1918–2007 [Horváth Sándor]. In: Ukrajnai Magyar Krónika, 2006. május 10.

Elektronikus irodalom: Horváth Sándor. In: Kárpátinfo.net/dosszié (<http://www.karpatinfo.net/dosszie/horvath-sandor>)

Dupka György

TARTALOM

AJÁNLÁS HELYETT	5
HAZÁMAT MEGÁLMODOM	7
Kishaza (I.)	9
Kishaza (II.)	9
Kishaza (III.)	10
Kishaza (IV.)	11
Szószomj	12
Magadra feszülve	13
A vers (I.)	14
A vers (II.)	14
A vers (III.)	15
A vers (IV.)	16
A vers (V.)	17
A vers (VI.)	17
Mélypont	18
Szerelem (I.)	19
Szerelem (II.)	19
Szerelem (III.)	20
Szerelem (IV.)	20
Tavaszi monológ	21
Betyárének	23
Mindenütt kereszt	24
Fohász	25
Dübörgés (Nagy László csendje)	26
Anatómia	27
Madárijesztő	28
Materializmus	29
Szenvedés	30
Aprócska üzenet Sütő Andrásnak	31

Néró felgyújtja Rómát.....	32
Ajánlás ballada nélkül.....	34
Rajz a falon	35
Az az eke	36
Jövő vérhite.....	37
Távolságok.....	38
Urbanizáció.....	41
Ki van a mélyben?	42
A világ csendje	44
Bohóc a kötélén	45
Vagyunk	47
Szeptember	49
Körbe tükörbe.....	50
Magyaros kettős	51
SZÍVRENGÉS.....	53
Szívrengés.....	55
ÁLMOS TÁJAKON JÁROK.....	79
Álmos tájakon járok	81
AZ UGATÓ LÁNY.....	99
Árnyjáték	101
Az ugató lány	105
És elmúlik a félelem	109
Üzlet	114
Kaland.....	117
Karácsony előtt.....	120
A bűn.....	123
Az út végén	124
Egy békés ember.....	129
Angyalok posztóban.....	131

JELENTÉS A MÉLYBŐL	133
Jelentés a mélyből	135
Magyar testvérek	143
Milyenek vagyunk?	148
Hétköznapi politika	150
Kisebbség-tudat	151
Szegénység	152
Menni	153
Áldott részegség	154
A nagy parancs	155
Kaput nyitunk (Üzenet egy tizennyolc éves fiatalembernek 2035-be)	156
Dupka György: Horváth Sándor	155